

LIETUVOS RESPUBLIKOS
APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223 1, 4, 6, 31, 33, 36, 37, 41, 42, 43, 44, 47, 48, 49,
50, 51, 55, 55¹, 56, 57, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 87¹, 126, 127 STRAIPSNIŲ, II, IV SKYRIŲ,
VII SKYRIAUS PAVADINIMO IR PRIEDO PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 55²,
55³, 55⁴, 128² STRAIPSNIAIS IR V, IX SKYRIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS
ĮSTATYMO PROJEKTO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 1, 4, 6, 31, 33, 36, 37, 41, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 55¹, 56, 57, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 87¹, 126, 127 straipsnių, II, IV skyrių, VII skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 55², 55³, 55⁴, 128² straipsniais ir V, IX skyrių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas (toliau – AAĮ projektas), Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymo Nr. VIII-1392 2, 4, 5, 7, 8, 9, 14, 20 straipsnių, Trečiojo skirsnio pavadinimo, priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 22¹ straipsniu ir 15 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas (toliau – AOAĮ projektas), Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo Nr. X-764 1, 3, 6, 7, 9, 10, 12, 16, 19, 20, 23, 29, 30, 32, 33, 35 ir 37 straipsnių, Dešimtojo skirsnio pavadinimo, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 19¹ ir 39¹ straipsniais įstatymo projektas (toliau – GVTNTĮ projektas), Lietuvos Respublikos jūros aplinkos apsaugos įstatymo Nr. VIII-512 3, 7, 9, 17, 18, 21, 31, 34 straipsnių ir 3 priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – JAAĮ projektas), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 235, 247, 265, 589 straipsnių ir priedo pakeitimo, Kodekso papildymo 236² straipsniu įstatymo projektas (toliau – ANK projektas), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 29, 243¹, 251, 304², 308¹, 310, 589 straipsnių ir priedo pakeitimo, Kodekso papildymo 243², 270² straipsniais ir 243¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo Nr. XV-732 14 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ANK projektas Nr. 2), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 53, 113, 256, 276, 334, 357¹, 364, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 334¹, 369¹ straipsniais įstatymo Nr. XV-1071 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ANK projektas Nr. 3), Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 270³ straipsnio ir priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – BK projektas), Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-1495 1, 2, 3, 5, 7, 8 straipsnių, 1 ir 2 priedų pakeitimo įstatymo projektas (toliau – PŪVPAVĮ projektas), Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymo Nr. IX-1005 20, 22, 23 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – AAVPI projektas), Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 47 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – SI projektas), Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl transeuropinio transporto tinklo įgyvendinimo paspartinimo“ Nr. XIV-2530 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – TTTPI projektas), Lietuvos Respublikos branduolinės saugos įstatymo Nr. XI-1539 25 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – BSĮ projektas), Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo Nr. X-764 pakeitimo įstatymo Nr. XIV-1466 2 straipsnio pakeitimo įstatymas (toliau – GVTNTIP) (toliau visi kartu – Projektai) parengti siekiant įgyvendinti Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą¹ ir aktualizuoti nacionalinių teisės aktų nuostatas pasikeitus susijusiam teisiniam Europos Sąjungos reguliavimui.

¹ Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2026 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. XV-1157 „Dėl Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

Projektais siekiama iš dalies įgyvendinti arba prisidėti prie šių Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo:

- 593. Absoliuti pirmenybė bus teikiama žaliajai energijai iš saulės, vėjo, vandens, biomasės ir kitų atsinaujinančių išteklių.<...>
- 621. Sudarysime sąlygas verslui vystyti tiek viešojo, tiek privataus (individualaus) transporto, įskaitant vandens transportą, priemonėms būtinų elektros įkrovimo ir biometano (ateityje ir žaliojo vandenilio) pildymo stotelių tinklą.
- 687. Plėsiame centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų tinklų aprėptį kaimo ir priemiesčių vietovėse, kuriose gyventojai dar neturi prieigos prie šių paslaugų.
- 688. Skatinsime mažų gyvenviečių ir pavienių ūkių geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų valymo sistemų diegimą.
- 724. Stiprinsime reguliavimą, kontrolę ir inovacijas, siekdami sumažinti pramonės ir transporto taršą bei užtikrinti švarią aplinką visiems šalies gyventojams.
- 728. Įpareigosime pramonės įmones diegti modernias taršos mažinimo technologijas.
- 736. Užtikrinsime, kad visuomenė ir nevyriausybinių organizacijų turėtų realią galimybę dalyvauti nacionalinės ir vietos politikos sprendimų priėmimo procese.

Projektai parengti perkeliama ar įgyvendinami šie ES teisės aktai:

- 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1785, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) ir Tarybos direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų;
- 2024 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/2881, dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje;
- 2024 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/3019 dėl komunalinių nuotekų valymo;
- 2024 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/3101, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/35/EB, kiek tai susiję su tarša iš laivų ir administracinių sankcijų už pažeidimus įvedimu;
- 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1244 dėl pramonės įrenginių aplinkosauginių duomenų teikimo ir Pramoninių išmetamųjų teršalų portalo sukūrimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 166/2006.

Siekiant iš dalies įgyvendinti aukščiau nurodytas Vyriausybės programos nuostatas ir perkelti ar įgyvendinti minėtų ES teisės aktų nuostatas, Projekttais numatoma:

1. Nustatyti naujus reikalavimus arba patikslinti esamus:

- nustatyti naujus reikalavimus, privalomus įgyvendinant Direktyvą (ES) 2024/1785 dėl pramonės inovacijų ir transformacijos, aplinkos vadybos sistemų (toliau – AVS) diegimo ir įgyvendinimo, TIPK leidimų pakeitimo, įgaliojimų aplinkos ministrui patvirtinti atskirus supaprastintus reikalavimus žemės ūkio veiklai, galimų išimčių krizių metu taršos integruotos prevencijos ir kontrolės srityje;
- patikslinti nuostatas dėl leidimų išdavimo ar keitimo ir planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo sąsajos bei prievolės informuoti apie sprendimo dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo perleidimą kitam asmeniui;
- nustatyti asmens teisės į turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl asmens sveikatai padarytos žalos, atlyginimą principus;

- patikslinti nuostatas dėl aplinkos oro kokybės valdymo ir vertinimo, įgyvendinant direktyvos (ES) 2024/2881 reikalavimus;
- reglamentuoti krovą iš laivo į laivą Lietuvos Respublikos jūros rajone;
- įgyvendinti Baltijos jūros aplinkos apsaugos (Helsinkio) komisijos (toliau – HELCOM) patvirtintame Baltijos jūros veiksmų plane numatytą priemonę dėl į žvejybos tinklus patenkančių atliekų (atsitiktinai sužvejotos atliekos) papildomo neapmokestinimo;
- suderinti sąvokas su ES ir nacionaliniais teisės aktais;
- reglamentuoti keitimosi informacija, susijusia taršos incidentais, tarp Lietuvos Respublikos institucijų ir Europos Komisijos tvarką;
- patikslinti nuostatas dėl leidimų išdavimo šalinti gruntą Lietuvos Respublikos jūros rajone pakeitimo;
- nustatyti naujus reikalavimus, privalomus įgyvendinant Direktyvą (ES) 2024/3019: įtvirtinti, kad aglomeracijos turėtų centralizuotas nuotekų surinkimo sistemas (leisti naudoti individualias sistemas tik išimtiniais atvejais (kai techniniu ar ekonominiu požiūriu neįmanoma prijungti prie nuotakyno) ir tik jei užtikrinamas toks pats aplinkosaugos lygis, t. y. galimas individualus nuotekų tvarkymas nuotekų valymo ar kaupimo įrenginiais, kurie leidžia užtikrinti nuotekų išvalymą iki toje aglomeracijoje, viešojo vandens tiekėjo taršos leidime arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatytų keliamų reikalavimų); nustatyti pagrindinius reikalavimus integruotų komunalinių nuotekų tvarkymo planų rengimui, siekiant mažinti taršą lietaus nuotekomis; užtikrinti visuomenės prieigą prie esminės informacijos apie nuotekų valymą ir valdymą bei užtikrinti, kad gyventojai, ypač pažeidžiamos grupės, turėtų prieigą prie sanitarijos paslaugų;
- mažinti administracinę naštą geriamojo vandens tiekėjams², geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinių kainų nustatymo ir taikymo srityje (sudaryti sąlygas geriamojo vandens tiekėjams nebeteikti kainų projektų Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai (toliau – Taryba), o patiems operatyviai pasitvirtinti perskaičiuotas kainas, kai nėra reikšmingų pasikeitimų paslaugos teikimo sąnaudose ir (ar) kiekiuose, palyginus su įvertintomis bazinėje kainoje;
- supaprastinti reikalavimus dėl pareigos atlikti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą žaliajo vandenilio gamybai.

2. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytus naujus sankcijų skyrimo ir apskaičiavimo principus bei užtikrinant, kad sankcijos būtų proporcingos ir atgrasančios, atnaujinti juridiniams ar fiziniams asmenims taikomas sankcijas:

- už TIPK leidimų sąlygų nesilaikymą, užtikrinant, kad sankcijos už pažeidimą atitiktų Direktyvos (ES) 2024/1785 reikalavimus;
- už Reglamente (ES) 2024/1244 nustatytų duomenų teikimo reikalavimų pažeidimus;
- už AOAĮ nurodytais atvejais reikalavimų savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane numatyti ir įgyvendinti aplinkos oro kokybės valdymo priemonės, pažeidimą;
- papildant išmetamų į jūros aplinką teršiančių medžiagų sąrašą, už kurį taikomos sankcijos. Papildomai nustatant baudžiamąją atsakomybę už sunkiausius taršos iš laivų pažeidimus;
- patikslinant, kad taikomos sankcijos už Lietuvos Respublikos jūros rajono ir atviros jūros teršimą yra taikomos laivų kapitonams, laivų valdytojams ar kitiems atsakingiems asmenims.

² Geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, regioninis viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, garantinis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas (toliau kartu – geriamojo vandens tiekėjas)

3. Suderinti susijusių įstatymų nuostatas su keičiamais įstatymais.
4. Patikslinti keičiamuose įstatymuose patvirtintas sąvokas, atlikti redakcinio pobūdžio pataisymus.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai Įstatymų projektų iniciatorius ir rengėjas – Aplinkos ministerija.

Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Taršos prevencijos politikos grupės (vadovas Vitalijus Auglys, tel. +370 686 46087, el. p. vitalijus.auglys@am.lt) vyresnioji patarėja Beata Vilimaitė Šilobritienė, tel. +370 645 89487, el. p. beata.vilimaite@am.lt, patarėja Dalia Židonytė, tel. +370 695 40243, el. p. dalia.zidonyte@am.lt, patarėja Danguolė Sužiedėlytė, tel. +370 687 72136, el. p. danguole.suziedelyte@am.lt, patarėja Judita Vaišnorienė, tel. +370 695 54 136, el. p. judita.vaisnoriene@am.lt, patarėja Evelina Cuzanauskienė, tel. +370 696 93454, el. p. evelina.cuzanauskiene@am.lt, patarėja Vida Kučinskienė, tel. +370 682 10372, el. p. vida.kucinskiene@am.lt, vyriausiasis specialistas Povilas Rudinskis, tel. +370 695 31984 el. p. povilas.rudinskis@am.lt; Aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimo koordinavimo grupės (vadovas Pavel Trusov, tel. +370 682 39134, el. p. pavel.trusov@am.lt) patarėjas Andrius Girdziušas, tel. +370 695 62741, el. p. andrius.girdziusas@am.lt, patarėja Mažena Osinska, tel. +370 635 25314, el. p. mazena.osinska@am.lt.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Aplinkos apsaugos įstatymas (toliau – AAĮ)

Bendrosios AAĮ nuostatos, asmenų teisės ir pareigos, gamtos ištekliai, ūkinė veikla

AAĮ pirmajame skyriuje numatytos bendros nuostatos, šio įstatymo paskirtis, sąvokos, aplinkos apsaugos objektas, principai. Pažymėtina, kad AAĮ nenumato tokių sąvokų kaip „tarša“, „taršos prevencija“, „visuomenė“ apibrėžimo, o tokios sąvokos, kaip „aplinkos apsaugos valstybinė priežiūra“, „ūkio subjektas“, „visuomenės sveikata“ ir kitos aptariamose kituose įstatymuose ir (ar) specializuotose teisės aktuose. Skirtingi to paties termino apibrėžimai skirtinguose teisės aktuose gali lemti interpretavimo skirtumus ir galimas teises spragas.

AAĮ antrasis skyrius numato Lietuvos Respublikos piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises ir pareigas.

AAĮ ketvirtajame skyriuje nustatytas ūkinės veiklos reguliavimas. Apibrėžtas planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo sąryšis su leidimų išdavimu, nustatyti reikalavimai taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų ir taršos leidimų išdavimui, keitimui ir galiojimo panaikinimui, nustatyta organinius tirpiklius naudojančių įrenginių registravimo tvarka ir kiti ūkinės veiklos vykdymui taikomi reikalavimai.

AAĮ penktajame skyriuje numatyta aplinkos būklės stebėjimo ir neigiamo poveikio aplinkai ribojimo sistema. Taip pat įrašyti reikalavimai dėl planų ir programų rengimo, jų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo.

Aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimas ir teisinė atsakomybė

AAĮ septintajame skyriuje numatyta aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimo kontrolė ir teisinė atsakomybė.

AAĮ aštuntame skyriuje reglamentuojama juridinių asmenų atsakomybė už aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus. Šio skyriaus 41–44 straipsniuose reglamentuojamos aplinkybės dėl bylų dėl neteisėtai pastatytų, laikomų ar naudojamų apgyvendinimui, nakvynei, maitinimui ar kitiems tikslams vagonėlių ar kitų kilnojamųjų objektų arba įrenginių priverstinio nuvežimo, laivo stabdymo, tikrinimo ar sulaikymo, bylų dėl ekonominių sankcijų skyrimo teisenos užtikrinimo priemonių apskundimo, juridinio asmens padaryto pažeidimo protokolo ir jo įteikimo aplinkybės. Pažymėtina, kad straipsnis dėl juridinio asmens padaryto pažeidimo protokolo ir jo įteikimo (44 straipsnis) nenumato aplinkybių, kai protokolai gali būti siunčiami per informacinę sistemą arba kitomis el. priemonėmis. Taip pat 47 straipsnyje nurodomos aplinkybės dėl rašytinio įspėjimo. Pažymėtina, kad pastarajame nėra nurodomos aplinkybės dėl informacinių sistemų pagalba siunčiamų įspėjimų kopijų siuntimo. Šio Įstatymo 48 straipsnis numato bylos dėl ekonominės sankcijos skyrimo nagrinėjimo aspektus, tarp kurių taip pat nėra nurodytos aplinkybės dėl elektroninių ryšių technologijų. Pastarąsias nuostatas būtina papildyti, nurodant tam tikrų procesinių dokumentų siuntimo, gavimo elektorinius būdus, kas mažintų administracinę naštą bei skatintų efektyvesnę bylų nagrinėjimą.

AAĮ 50 straipsnyje reglamentuotos nuostatos dėl nutarimų, priimtų išnagrinėjus bylą dėl ekonominės sankcijos skyrimo, ir jų apskundimo. Pažymėtina, kad šiame straipsnyje taip pat nenumatyta galimybė teikti nutarimą naudojant elektronines priemones. Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad 50 straipsnio 9 dalyje nurodoma, kad ekonominės sankcijos gali būti skiriamos ne vėliau kaip per 2 metus nuo pažeidimo nustatymo (jeigu pažeidimas trunkamasis, – nuo paaiškėjimo) dienos. Vertintina, kad siekiant suvienodinti teisinio reglamentavimo nuostatas toks terminas turėtų būti skaičiuojamas nuo pažeidimo padarymo dienos, kaip tai nurodoma skiriant administracines baudas ANK 39 straipsnyje, priimant apkaltinamąjį nuosprendį baudžiamosiose bylose pagal BK 95 straipsnį.

AAĮ 55–128¹ straipsniai skirti juridinių asmenų numatomos atsakomybės, sankcijų dydžiui reglamentuoti. Šie straipsniai apima įvairias aplinkosaugines sritis, tokias kaip tarša, atliekų, pakuočių tvarkymas, vežimas, cheminių medžiagų tvarkymas, poveikio aplinkai vertinimas, ūkio subjektų aplinkos monitoringas, mėslo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimai, nuotekų dumblas, želdynų, miškų, genetiškai modifikuotų produktų, paviršinių vandens telkinių aplinkosaugos reikalavimai ir kitas. Taip pat nurodoma atsakomybė už privalomojo nurodymo neįvykdymą, neteisėtai atnaujintą įrenginio ar jo dalies eksploatavimą ar kitą veiklą, sustabdytą pagal aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūno duotą privalomąjį nurodymą, už užstato taikymo ir užstato sistemos organizavimo reikalavimų pažeidimą ir kitas veikas.

Svarbu paminėti, kad AAĮ numatytos atsakomybės, sankcijų dydžiai neviseiškai atliepia tarptautiniuose teisės aktuose numatytas sankcijas dėl reikalavimų nesilaikymo. Tokie atvejai ir tarptautiniuose teisės aktuose numatyti sankcijų reikalavimai aptariami toliau.

Dėl Direktyvos (ES) 2024/1785. Šiuo metu AAĮ 55 straipsnyje įtvirtinta juridinių asmenų atsakomybė už ūkinės ar kitokios veiklos vykdymą, objektų naudojimą neturint taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ar taršos leidimo arba neįregistravus įrenginio, arba pateikus įrenginio registracijos duomenis neturint teisės juos pateikti, nesilaikant leidime nustatytų sąlygų ar įregistruotam įrenginiui nustatytų reikalavimų, sankcijų dydis, priklausomai nuo pažeidimo masto ir (ar) kartotinumų, gali būti nuo 1000 iki 30000 eurų.

Dėl Direktyvos (ES) 2024/3101.

AAĮ 66–70 straipsniai nustato sankcijas juridiniams asmenims už Tarptautinės konvencijos dėl teršimo iš laivų prevencijos (toliau – MARPOL konvencija) I, II, III, IV prieduose nustatytų teršalų išmetimą į Lietuvos jūros rajone ir atvirą jūrą, atsižvelgiant į išmetamų teršalų kiekius ir pažeidimo pasikartojimą, o 72 ir 73 straipsniai nustato sankcijas už nepavojingų ir pavojingų atliekų šalinimą į jūrą

diferencijuotas pagal išmetamų atliekų kiekį, tačiau Įstatyme nėra išskirtos sankcijos juridiniams asmenims už MARPOL konvencijos V priede apibrėžtų teršiančių medžiagų išmetimą į jūrą.

Dėl Reglamento (ES) 2024/1244. Šiuo metu AAĮ nėra numatyta sankcijų už reglamento (ES) 2024/1244 reikalavimų neįgyvendinimą.

AAĮ priede pateikiamas sąrašas ES teisės aktų, kurie perkeliama arba įgyvendinami AAĮ. Atsižvelgiant į poreikį papildyti įstatymą naujomis nuostatomis dėl ES teisės aktų pasikeitimo atitinkamai turi būti aktualizuojamas šis priedas.

Aplinkos oro apsaugos įstatymas (toliau – AOAĮ)

AOAĮ 2 straipsnyje nustatytos pagrindinės šio įstatymo sąvokos. Tačiau jame nenumatytos Direktyvoje (ES) 2024/2881 vartojamos naujos sąvokos „aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio teritorinis vienetas“, „jautrūs gyventojai ir pažeidžiamos grupės“ ir „suinteresuota visuomenė“, kurias būtina perkelti į nacionalinę teisę. Be to, dalis sąvokų, tokių kaip „aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio koncentracijos tikslas“, „aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio rodiklis“ ir kitos aptariamoms žemesnio lygmens teisės aktuose.

AOAĮ 4 straipsnis reglamentuoja aplinkos oro kokybės valdymą. Įtvirtinta pareiga aplinkos ir sveikatos apsaugos ministrams nustatyti aplinkos oro užterštumo vertes, tvirtinti sąrašą teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas (tačiau aiškiai neišskiriant Europos Sąjungos lygmeniu ribojamų teršalų ir jų pirmtakų); institucijoms – įgyvendinti aplinkos oro kokybės valdymo ir aplinkos oro taršos reguliavimo priemonės, taip, kad nebūtų viršytos aplinkos oro užterštumo vertės; savivaldybėms – strateginiame plėtros / veiklos plane nusimatyti aplinkos oro kokybės valdymo priemonės, siekiant užtikrinti, kad aplinkos oro užterštumo vertės ir pavojaus slenksčiai savivaldybės gyvenamosiose vietovėse nebūtų viršyti. Tačiau nenustatyta pareiga nusimatyti priemonės tam, kad savivaldybės teritoriją apimančiame vidutinio poveikio teritoriniame vienetė³ būtų įvykdyti aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio sumažinimo įpareigojimai, – kaip, kad reikalauja Direktyva (ES) 2024/2881.

AOAĮ 5 straipsnis reglamentuoja aplinkos oro taršos ir aplinkos oro kokybės vertinimą valstybės lygmeniu. Nustatyta, kad aplinkos oro kokybės vertinimas valstybės lygmeniu vykdomas siekiant gauti informaciją apie aplinkos oro užterštumo lygį aglomeracijose ir zonose, tačiau toks vertinimas nenumatytas vidutinio poveikio teritoriniuose vienetuose, – kaip, kad reikalauja Direktyva (ES) 2024/2881. Įtvirtinta pareiga įgaliojimai institucijai klasifikuoti zonas ir aglomeracijas, teikti informaciją ir metines ataskaitas apie aplinkos oro užterštumo lygį aglomeracijose ir zonose, visuomenei ir institucijoms, tačiau tai nenumatyta vidutinio poveikio teritorinių vienetų atveju, – kaip, kad nustatyta Direktyvoje (ES) 2024/2881. Šiame straipsnyje įtvirtinta, kad aplinkos oro taršos vertinimą valstybės

³ Aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai nustatymo teritorinis vienetas (toliau – vidutinio poveikio teritorinis vienetas) – aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai rodikliui nustatyti skirta šalies teritorijos dalis, atitinkanti 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo nurodytą 1-o lygio (NUTS 1) arba 2-o lygio (NUTS 2) regioną, arba dviejų ar daugiau gretimų NUTS 1 arba NUTS 2 regionų derinį, su sąlyga, kad bendras jų plotas būtų mažesnis už visą šalies teritorijos plotą ir neviršytų 85 000 km².

Aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai rodiklis (toliau – vidutinio poveikio rodiklis arba VPR) – vidutinis aplinkos oro užterštumo lygis, kuris aplinkos ministro įgaliojtos aplinkos oro kokybės vertinimą valstybės lygmeniu vykdančios institucijos nustatomas iš aplinkos oro užterštumo lygio matavimų viso aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai nustatymo teritorinio vieneto foninėse miesto vietovėse arba, jei tame teritoriniame vienetė nėra miesto teritorijos, foninėse kaimo vietovėse, duomenų ir kuris rodo oro taršos poveikį gyventojams ir naudojamas įvertinti, ar įvykdytas tam teritoriniam vienetui nustatytas aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai sumažinimo įpareigojimas ir aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai koncentracijos tikslas.

lygmeniu – nacionalinę į aplinkos orą išmetamų teršalų apskaitą vykdo, prognozes rengia ir ataskaitas nustatyta tvarka teikia įgaliota institucija, o jai vykdyti reikalingus duomenis ir informaciją rengia ir teikia Vyriausybės įgaliotos institucijos. Tačiau įstatyme nenumatyta jokių nuostatų nacionalinės į aplinkos orą išmetamų teršalų apskaitos ir prognozių kokybei užtikrinti.

AOAI 7 straipsnis reglamentuoja aplinkos oro kokybės valdymą aglomeracijose ir zonose, kai užterštumo lygis viršija ribines ar siektinas užterštumo vertes. Nustatyta, kad viršijus bent vieną ribinę ar siektiną užterštumo vertę, savivaldybės strateginiame plėtros / veiklos plane aplinkos oro kokybės valdymo priemonės turi būti papildytos siekiant kuo skubiau sumažinti aplinkos oro užterštumo lygį iki nustatytos užterštumo vertės. Tačiau nenustatyta pareiga nusimatyti papildomas priemones, kai savivaldybės teritoriją apimančiame vidutinio poveikio teritoriniame vienetė neįvykdomas vidutinio poveikio sumažinimo įpareigojimas, – kaip, kad reikalauja Direktyva (ES) 2024/2881. Šiame straipsnyje numatyta, kad viršijus ribinę užterštumo vertę ar pavojaus slenkstį dėl teršalų pernašos iš kitos valstybės, dėl sprendimų taršai pašalinti arba jai sumažinti bendradarbiaujama ir konsultuojasi su atsakingomis kitos valstybės institucijomis. Direktyva (ES) 2024/2881 reikalauja tokių veiksmų ir ozono siektinos užterštumo vertės viršijimo, bei vidutinio poveikio sumažinimo įpareigojimo neįvykdymo dėl teršalų pernašos iš kitos valstybės atvejais, taip pat apie tokius atvejus reikalaujama informuoti Europos Komisiją.

AOAI 8 straipsnis reglamentuoja aplinkos oro kokybės valdymą, kai užterštumo lygis yra mažesnis už ribines užterštumo vertes. Nustatyta, kad zonose ir aglomeracijose, kuriose užterštumo lygiai yra mažesni už ribines užterštumo vertes turi būti siekiama išlaikyti šiuos mažesnius užterštumo lygius. Tačiau nenustatyta, kad zonose ir aglomeracijose, kuriose užterštumo lygiai yra mažesni už siektinas užterštumo vertes, turi būti imamasi būtinų, neproporcingų išlaidų nereikalaujančių, priemonių, kad tie užterštumo lygiai išliktų mažesni už siektinas užterštumo vertes; bei vidutinio poveikio teritoriniuose vienetuose, kuriuose vidutinio poveikio rodikliai yra mažesni už vidutinio poveikio koncentracijos tikslus, turi būti išlaikomi šie už vidutinio poveikio koncentracijos tikslus mažesni užterštumo lygiai, – kaip, kad reikalauja Direktyva (ES) 2024/2881.

AOAI 9 straipsnis reglamentuoja aplinkos oro kokybės valdymą, kai viršijamas pavojaus slenkstis. Nustatyta, kad kai teršalo koncentracija aplinkos ore lygi pavojaus slenkščiui arba jį viršija, informuojama visuomenė ir imamasi veiksmų valdant susidariusią situaciją ir šalinant jos padarinius Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatyme nustatyta tvarka. Tačiau Direktyva (ES) 2024/2881 reikalauja, kad visuomenė turi būti informuojama, ne tik kai teršalo koncentracija aplinkos ore viršija, bet ir kai prognozuojama, kad viršys pavojaus ar informavimo slenkstį, – kas įstatyme šiuo metu nenustatyta.

AOAI 14 straipsnis reglamentuoja leistinos taršos į aplinkos orą normatyvus (rengti stacionarių taršos šaltinių, kuriems nustatomi leistinos taršos normatyvai, sąrašus; rengti ir tvirtinti leistinos taršos normatyvų nustatymo tvarką).

AOAI 15 straipsnis reglamentuoja leidimą teršalus išmesti į aplinkos orą. Pažymėtina, kad leidimų išdavimą, ūkinės veiklos objektų eksploatavimą (ūkinės veiklos vykdymą) reglamentuoja AAI, todėl AOAĮ 15 straipsnio susijusios nuostatos yra perteklinės.

AOAI 20 straipsnis reglamentuoja teršalų mažinimo priemonių, atliekų deginimo ir augalų ar jų dalių deginimo reikalavimus. Šiuo metu įstatymu draudžiama deginti nenupjautus, nesugrėbtus ar kitaip nesurinktus augalus ar jų dalis, išskyrus atvejus, numatytus Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo nustatyta tvarka patvirtintuose gamtotvarkos planuose. Pažymėtina, kad vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymo 2 straipsnio 40 dalimi, saugomų teritorijų planavimo dokumentams priskiriami ne tik gamtotvarkos planai, bet ir tikslinės programos, veiksmų planai, kuriuose nustatomi

veiksmai, apsaugos ir tvarkymo priemonės, skirtos palankiai saugomų rūšių, buveinių ir ekosistemų apsaugos būklei, jų ilgalaikiam išlikimui ir plėtrai užtikrinti. Taip pat, tokios specialios apsaugos ir tvarkymo priemonės gali būti nustatytos ne tik saugomų teritorijų planavimo dokumentuose, bet ir Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatyme numatytuose saugomų rūšių apsaugos ir veiksmų planuose ar invazinių rūšių populiacijų gausos reguliavimo veiksmų planuose.

Šiuo metu AOAĮ nėra nustatyta nuostatų (perkeliančių Direktyvą (ES) 2024/2881), susijusių su žalos žmogaus sveikatai, kilusios dėl reikalavimų tam tikrais atvejais savivaldybės strateginiame plėtros / veiklos plane numatyti ir įgyvendinti aplinkos oro kokybės valdymo priemonės, pažeidimo, kurį tyčia ar dėl neatsargumo padarė kompetentinga institucija, vertinimo ir atlyginimo.

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų įstatymas (toliau – GVTNTĮ)

Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą, yra GVTNTĮ ir jo įgyvendinamieji teisės aktai. Tam tikros Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatos jau reglamentuotos GVTNTĮ arba jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose ir reikalauja tik tam tikro patikslinimo ar papildymo, tačiau dalis perkeliama Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatų yra naujos.

Aglomeracijos apibrėžimas įtvirtintas GVTNTĮ, tačiau pagal 1991 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 91/271/EEB dėl miesto nuotekų valymo direktyvos nuostatas buvo nustatyta, kad aglomeracija laikoma tokia teritorija, kurioje susidaro ar gali susidaryti 2 000 gyventojų ekvivalentų atitinkanti tarša. GVTNTĮ 6 straipsnio 11 punkte įtvirtinta Aplinkos ministerijos kompetencija geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo reguliavimo srityje – tvirtinti aglomeracijų ribų nustatymo kriterijų sąrašą. Aglomeracijų ribų nustatymo kriterijų sąrašas nustatytas Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-636 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Plėtros planų rengimo taisyklės).

GVTNTĮ 10 straipsnio 2 dalies 14 punkte numatyta, savivaldybės vykdomoji institucija organizuoja pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms prieigą tik prie geriamojo vandens, informuoja apie galimybę prisijungti prie geriamojo vandens tiekimo infrastruktūros arba organizuoja apsirūpinimą geriamuoju vandeniu iš alternatyvaus šaltinio (autocisternos, vandens kolonėlės).

Pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą (GVTNTĮ 10 straipsnio 1 dalies 5 punktas) savivaldybių tarybos iki 2027 m. gruodžio 31 d. vykdo viešajam geriamojo vandens tiekimui ir nuotekų tvarkymui skirtos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros savininko teises ir pareigas; (GVTNTĮ 16 straipsnio 6 dalies 1 punktas) kai geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūra nuosavybės teise priklauso ne viešajam vandens tiekėjui arba regioniniam viešajam vandens tiekėjui ar paviršinių nuotekų tvarkytojui ir atitinka šio straipsnio 11 dalyje nurodytus tinkamumo ir 12 dalyje nustatytus (abu) reikalingumo kriterijus, turi būti iki 2027 m. gruodžio 31 d. perimta arba išperkama viešojo vandens tiekėjo, regioninio viešojo vandens tiekėjo ar paviršinių nuotekų tvarkytojo vadovaujantis Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų perėmimo ir išpirkimo tvarkos apraše nustatyta tvarka; (GVTNTĮ 2 straipsnis. Įstatymo įgyvendinimas ir taikymas 4 dalis) savivaldybių institucijos iki 2027 m. gruodžio 31 d. perduoda viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui, regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nuosavybės teise priklausančią geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą.

Vadovaujantis GVTNTĮ 12 straipsnio nuostatomis, savivaldybių institucijos planuoja geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą savo teritorijose ir viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijose rengdamos infrastruktūros plėtros planus ir juose nustatydamos aglomeracijas ir viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijas, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros kryptis, nurodydamos šios infrastruktūros plėtros įgyvendinimo etapus (eigą, eiliškumą) ir finansavimą. Paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra planuojama ir numatoma geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planuose arba rengiant kitą teritorijų planavimo dokumentą.

Savivaldybių institucijos turi siekti, kad pagal infrastruktūros plėtros planus visi savivaldybės gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas arba turėtų galimybę individualiai apsirūpinti geriamuoju vandeniu ir (arba) individualiai tvarkyti nuotekas. Aglomeracijose turi būti planuojamos centralizuotosios geriamojo vandens tiekimo ir centralizuotosios nuotekų surinkimo sistemos, išskyrus GVTNTĮ 12 straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus, t. y., kai aglomeracijoje centralizuotųjų nuotekų surinkimo sistemų įrengimas neduos naudos aplinkai arba kai centralizuotųjų geriamojo vandens tiekimo sistemų ir (arba) centralizuotųjų nuotekų surinkimo sistemų įrengimo nepateisina argumentuotai pagrįsta per didelė tokios sistemos įrengimo kaina ir kai tai ekonomiškai pagrįsta infrastruktūros plėtros plane, parengtame vadovaujantis aplinkos ministro tvirtinamų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklių nuostatomis, tokiose infrastruktūros plėtros plane išskirtose teritorijose turi būti numatytas individualus apsirūpinimas geriamuoju vandeniu ir (arba) nuotekų tvarkymas nuotekų valymo ar kaupimo įrenginiais, kurie leidžia užtikrinti nuotekų išvalymą iki toje aglomeracijoje, viešojo vandens tiekėjo taršos leidime arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatytų normatyvų.

GVTNTĮ 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „infrastruktūros plėtros planai rengiami, koreguojami, keičiami, derinami, tikrinami ir tvirtinami vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu, šiuo įstatymu ir aplinkos ministro tvirtinamomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklėmis“.

Plėtros planų rengimo taisyklių 13 punkte numatyta, kad „planavimo organizatorius planavimo darbų programoje: <...> atsižvelgdamas į planavimo tikslą, nustato plano uždavinius: <...> 13.1.7 papunktyje – numatyti paviršinių nuotekų tvarkymo ir jų infrastruktūros plėtros priemonės, klimato kaitos padarinių poveikio švelninimo priemonės, susijusias su klimato kaitos padariniais; aplinkos kokybei gerinti skirtus gamtos procesais pagrįstus sprendimus ir juos įgyvendinančias priemonės (iš kritulių vandens susidarančioms paviršinėms nuotekoms sulaikyti ir jų absorbcijai skirtas infrastruktūras, atviras kritulių vandens kaupyklas (akumuliacinius tvenkinius), žalos aplinkai prevencijos priemonės ir kitas priemonės neigiamam poveikiui mažinti. Klimato kaitos poveikio mažinimo (paviršinių nuotekų tvarkymo ir jų infrastruktūros plėtros) priemonės gali būti numatomos ir rengiant atskirą teritorijų planavimo dokumentą“; 26 punkte nustatyta, kad „<...> Aiškinamajame rašte nurodoma informacija apie planuojamos teritorijos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros būklę <...> aprašomos žalos aplinkai prevencinės priemonės ir kitos priemonės neigiamam klimato kaitos poveikiui mažinti, aprašoma ir pagrindžiama iš kritulių vandens susidarančioms paviršinėms nuotekoms sulaikyti ir jų absorbcijai skirtų infrastruktūrų, atvirųjų kritulių vandens kaupyklų (akumuliacinių tvenkinių) nauda“.

GVTNTĮ 29 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad „Geriamojo vandens tiekėjas išpėjamas apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą, kai yra bent viena iš šių aplinkybių: 1) paaiškėja, kad geriamojo vandens tiekėjas Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai pateikė neteisingus duomenis (metinių reguliuojamos veiklos ataskaitų rinkinį, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų

bazinių kainų projektą ir (arba) perskaičiuotų bazinių kainų projektą ir kitas ataskaitas, nurodytas Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos patvirtintose geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo informacijos teikimo taisyklėse); 2) nustatoma, kad geriamojo vandens tiekėjas pažeidė šio įstatymo 26 straipsnyje nurodytus reikalavimus; 3) geriamojo vandens tiekėjas nebeatitinka šio įstatymo 27 straipsnio 2 dalyje nurodytų reikalavimų, taikomų geriamojo vandens tiekėjui, norinčiam gauti licenciją; 4) nuotekų tvarkymo apskaitos metinėje ataskaitoje, teikiamoje aplinkos ministro nustatyta tvarka, nustatoma, kad viršijami taršos leidime ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatyti leistinos taršos (kiekio ir (ar) koncentracijos) normatyvai, ir geriamojo vandens tiekėjas neturi patvirtinto taršos mažinimo plano, kurio investicinės priemonės įtrauktos į patvirtintą veiklos planą, kuriame numatytos pažeidimams pašalinti reikalingos investicijos ir terminai. Aplinkos ministro įgaliota institucija Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai teikia nuotekų tvarkymo apskaitos metinių ataskaitų duomenis apie taršos leidimo ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo sąlygų neatitinkančius geriamojo vandens tiekėjus;“.

GVNTNTĮ 33 straipsnio 14 dalyje įtvirtinta, kad „Geriamojo vandens tiekėjai, vadovaudamiesi Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos patvirtinta geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodika, parengia ir pateikia Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai perskaičiuotų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinių kainų projektą. Perskaičiuotų paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų projektą, vadovaudamiesi Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos patvirtinta paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodika, Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai teikia paviršinių nuotekų tvarkytojai. Su teikiamais derinti perskaičiuotų kainų projektais geriamojo vandens tiekėjai, paviršinių nuotekų tvarkytojai pateikia kainų projektų pagrindimą. Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, gavusi perskaičiuotų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinių kainų projektą, ne vėliau kaip per 2 mėnesius nustato perskaičiuotas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazines kainas ir perskaičiuotas paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų bazines kainas. Jeigu pateikti ne visi duomenys ir (arba) dokumentai arba gaunama papildomos informacijos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinių kainų perskaičiavimo terminas skaičiuojamas nuo visų duomenų ir (arba) dokumentų ir informacijos pateikimo dienos.“

Jūros aplinkos apsaugos įstatymas (toliau – JAAĮ)

Šiuo metu JAAĮ yra nustatytos teršiančių medžiagų, teršiančių medžiagų išmetimo į jūrą, laivų atliekų, atliekų šalinimas į jūrą sąvokos. Direktyvoje (ES) 2024/3101 yra išplečiama teršiančių medžiagų sąvoka, įtraukiant visuose MARPOL konvencijos prieduose minimas teršiančias medžiagas, taip pat direktyva (ES) 2024/3101 atskirai apibrėžia išmetamųjų dujų valymo sistemos likučius. JAAĮ nustatytos teršiančių medžiagų išmetimo Lietuvos Respublikos jūros rajone ir už jos ribų sąlygos ir, kad tai galima daryti tik tam tikromis aplinkybėmis. Direktyvoje (ES) 2024/3101 yra aiškiai įvardintos MARPOL konvencijos ir Poliarinio kodekso II-A dalies numatytos išimtys, kuomet netaikomos sankcijos išmetus teršalus.

JAAĮ yra nustatyti laivų eksploatavimo metu susidariusių atliekų tvarkymo reikalavimai, tačiau nėra aiškiai nustatyta, kad už į žvejybos tinklus patenkančios atliekas (atsitiktinai sužvejotas atliekas) rinkliava papildomai nerenkama, o tai Lietuva yra įsipareigojusi padaryti Helsinkio komisijos patvirtintame Baltijos jūros veiksmų plane. JAAĮ taip pat nustatyta taršos prevencijos reikalavimų vykdymo kontrolė.

JAAĮ yra nustatytos leidimų atlikti tam tikrus veiksmus Lietuvos Respublikos jūros rajone stabdymo, pakeitimo sąlygos.

Administracinių nusižengimų kodeksas (toliau – ANK)

Šiuo metu administracinė atsakomybė fiziniams asmenims ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims dėl aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų numatyta ANK aštuonioliktajame skyriuje – „Administraciniai nusižengimai, susiję su aplinkos apsauga, gamtos išteklių naudojimu ir paveldo apsauga“. Šį skyrių sudaro ANK 235–319 straipsniai. Toliau plačiau bus aptariami šiame skyriuje numatomų keisti straipsnių galiojanti redakcija ir (ar) ANK redakcijoje nenumatytos tam tikros sankcijos (jų reikšmingi aspektai) konkrečiose srityse. ANK numatytos atsakomybės, sankcijų dydžiai neviseiškai atliepia tarptautiniuose teisės aktuose numatytas sankcijas dėl reikalavimų nesilaikymo.

ANK 12 straipsnis – Mažai pavojinga veika. Šiuo straipsniu nustatoma, kad jeigu padaryta mažai pavojinga administracinio nusižengimo požymių turinti veika pareigūnas gali nepradėti administracinio nusižengimo teisenos ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą. Šiame straipsnyje išvardinti straipsniai ir (ar) jų dalys, kuriose nurodytiems pažeidimams taikytinas šis straipsnis. Atsižvelgiant į tai, kad ANK projektu ANK papildomas naujais straipsniais, kuriuose yra pažeidimų galinčių atitikti mažai pavojingos veikos atvejus, siekiant, kad taikomos sankcijos būtų proporcingos pažeidimo dydžiui, o tam tikrais atvejais pakanka įspėjimo, būtina aktualizuoti šio straipsnio nuostatas.

ANK 235 straipsnis – Ūkinės ar kitokios veiklos vykdymas, objektų statyba ir naudojimas pažeidžiant aplinkos apsaugos reikalavimus. ANK 235 straipsnyje įtvirtinta fizinių asmenų atsakomybė už ūkinės ar kitokios veiklos vykdymą, objektų naudojimą neturint taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ir nustatyti konkretūs piniginiai sankcijų dydžiai (nuo minimalaus iki maksimalaus). Tačiau Direktyvoje (ES) 2024/1785 yra reikalavimas, kad sankcija turėtų būti ne mažesnė nei asmens, vykdančio ūkinę veiklą, iš padaryto pažeidimo gauta ekonominė nauda, t. y. galimos situacijos, kai už pažeidimą gauta ekonominė nauda bus didesnė, negu maksimalus baudos dydis už šį konkretų pažeidimą. Atsižvelgiant į tai, būtina aktualizuoti esamas nuostatas.

ANK 247 straipsnis – Atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų nevykdymas. ANK 247 straipsnio 30 dalyje nustatoma sankcija už atliekų naudojimo ar šalinimo techninio reglamento reikalavimų nevykdymą, išskyrus ANK 235 straipsnio 9 ir 10 dalyse numatytus pažeidimus (t. y. ūkinės ar kitokios veiklos vykdymą, objektų naudojimą nesilaikant taršos leidime nustatytų sąlygų), kai atliekų naudojimo ar šalinimo techninio reglamento reikalavimai yra Aplinkos apsaugos įstatyme numatyta tvarka atliekų naudojimo ar šalinimo veiklai išduoto leidimo sąlygos.

ANK 265 straipsnis – Jūros aplinkos apsaugos reikalavimų pažeidimas. ANK 265 straipsnio 3 dalis numato sankcijas už Lietuvos Respublikos jūros rajono teršimą iš laivų, iš šiame rajone esančių jūros įrenginių ir (arba) iš sausumoje esančių stacionariųjų ar mobiliųjų įrenginių ir tai užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki šešių tūkstančių eurų, o to pačio straipsnio 4 dalis numato sankcijas nuo trijų šimtų iki šešių tūkstančių eurų už atviros jūros (jūros rajonų, kurie nepriklauso valstybių vidaus vandenims, teritorinei jūrai ir išskirtinei ekonominei zonai), išskirtinės ekonominės zonos, Europos Sąjungos valstybių narių teritorinės jūros, įskaitant tarptautinei laivybai naudojamus sąsiaurius, kuriuose Europos Sąjungos valstybės narės turi jurisdikciją, ir Europos Sąjungos valstybių narių vidaus vandenų, įskaitant uostus, teršimas iš laivų pažeidžiant Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių reikalavimus, nustatytus Tarptautinėje konvencijoje dėl teršimo iš laivų prevencijos (MARPOL 73/78) ir 1992 m. Helsinkio konvencijoje dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos, išskyrus 265 straipsnio 14, 15 dalyse numatytus pažeidimus. Direktyvoje (ES) 2024/3101 yra aiškiai nustatyta, kad sankcijos turi būti taikomos ir laivų valdytojams ir kitiems atsakingiems asmenims.

ANK 589 straipsnis – *Administracinius nusižengimus tiriantys ir protokolus surašantys pareigūnai*. ANK 589 įtvirtintos nuostatos, numatančios institucijų pareigūnus, pradedančius administracinių nusižengimų teiseną, atliekančius administracinių nusižengimų tyrimą ir surašančius administracinių nusižengimų protokolus. Atsižvelgiant į tai, kad siūloma papildyti ANK naujais straipsniais, pagal kuriuos sankcijas turėtų skirti atitinkamų institucijų pareigūnai, būtina aktualizuoti šio straipsnio nuostatas.

Dėl Reglamento (ES) 2024/1244. Šiuo metu ANK nėra numatyta sankcijų už reglamento (ES) 2024/1244 reikalavimų neįgyvendinimą.

ANK priede pateikiamas sąrašas ES teisės aktų, kurie perkeliami arba įgyvendinami ANK. Atsižvelgiant į poreikį papildyti kodeksą naujomis nuostatomis dėl ES teisės aktų pasikeitimo atitinkamai turi būti aktualizuojamas šis priedas.

Baudžiamasis kodeksas (toliau – BK)

270³ straipsnis – *Jūros teršimas iš laivų*. Šiame straipsnyje nustatytos sankcijos už Tarptautinės konvencijos dėl teršimo iš laivų prevencijos (MARPOL 73/78) I ir II prieduose nustatytų reikalavimų pažeidimą, tačiau nėra sankcijų už minėtos konvencijos III, IV ir V prieduose nustatytų taršos prevencijos reikalavimų pažeidimą, nors šie priedai taip pat reglamentuoja svarbias aplinkos apsaugos sritis. Šio BK straipsnio išplėtimas (įtraukiant MARPOL III, IV ir V priedus) yra būtinas siekiant užtikrinti teisinės sistemos vientisumą. Nepagrįstas teršalų rūšių diferencijavimas (naftos produktų atskyrimas nuo kitų kenksmingų medžiagų ar oro teršalų), kai sukeliamos pasekmės aplinkai yra identiškos, būtų teisiškai nenuoseklus. Pažymėtina, kad tik BK numatytos sankcijos užtikrina ES teisės aktuose reikalaujamą veiksmingą ir atgrasantį poveikį esant didelio masto tyčinei taršai, kurios prevencijai tik administracinio pobūdžio sankcijų nepakanka.

BK priede pateikiamas sąrašas ES teisės aktų, kurie perkeliami arba įgyvendinami BK. Atsižvelgiant į poreikį papildyti BK naujomis nuostatomis dėl ES teisės aktų pasikeitimo atitinkamai turi būti aktualizuojamas šis priedas.

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas (toliau – PŪVPAVĮ)

PŪVPAVĮ 1 straipsnio 3 dalyje ir 3 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimtys dėl PŪVPAVĮ nuostatų taikymo planuojamai ūkinei veiklai, kurios vienintelis tikslas – krašto apsauga ir poveikio aplinkai vertinimo arba atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo procedūrų atlikimas gali daryti neigiamą poveikį valstybės gynybos tikslams. Šios nuostatos atitinka 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/52/ES, 1 straipsnio 3 dalyje numatytą Direktyvos 2011/92/ES taikymo išimtį. Tačiau pastaruoju metu susiklostė teisinė praktika, kad kariniams poligonams yra priimami specialieji įstatymai, kuriuose nustatoma ir PŪVPAVĮ taikymo išimtis. Siekiant suderinti PŪVPAVĮ ir specialiųjų įstatymų nuostatas ir užtikrinti teisinį aiškumą reikia papildyti PŪVPAVĮ sąsaja su specialiaisiais karinių poligonų įrengimą reglamentuojančių įstatymų nuostatomis.

PŪVPAVĮ nustatyta prievolė atlikti poveikio aplinkai vertinimą neorganinių cheminių medžiagų, įskaitant vandenilį gamybai pramoniniu mastu naudojant cheminės konversijos procesus. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Komisija sampratą, kas yra pramoninis mastas, sieja su Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), vandenilio gamybai poveikio aplinkai vertinimas privalomas, jei jis gaminamas komerciniais tikslais, nepriklausomai nuo gamybos masto ir būdo. T. y. norint įrengti, pvz., degalinę, elektrolizerį, kuriuo

būtų iš vandens gaminamas vandenilis, reikėtų atlikti poveikio aplinkai vertinimą. Atsižvelgiant į direktyvos 2010/75/ES pakeitimą (Direktyva 2024/1785), reikalinga pakeisti PŪVPAVĮ.

PŪVPAVĮ pateikiamos nuorodos į AAĮ 15¹ straipsnį (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 17 straipsnis), atsižvelgiant į tai, reikia aktualizuoti nuorodą.

Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymas (toliau – AAVPĮ)

20 *straipsnyje* nustatomi privalomojo nurodymo davimo principai, šio straipsnio 1 dalies 11 punktas, nustato privalomojo nurodymo davimo reikalavimus už pažeidimus, susijusius su AAĮ nustatytais atrankos ir PAV neatlikimo atvejais. Nustatyta, kad tais atvejais, kai ūkinė veikla vykdoma neatlikus atrankos ar PAV procedūrų, nors jos turėjo būti atliktos iki ūkinės veiklos pradžios, taikomas neatidėliotinas ūkinės veiklos stabdymas, nesuteikiant termino pažeidimui pašalinti. Toks reguliavimas lemia reikšmingas ekonomines, socialines ir net nacionalinio saugumo pasekmes, nes ūkinės veiklos sustabdymas gali trukti ilgą laiką ir faktiškai gali ūkinė veikla gali būti nutraukiama visam laikui. Siekiant, kad būtų užtikrintas proporcingas, teisinio tikrumo ir efektyvaus reguliavimo principus atitinkantis teisinis reguliavimas turi būti pirmiausia suteikiamas terminas atlikti atranką ar PAV, ir tik per šį terminą neįvykdžius procedūrų taikyti ūkinės veiklos stabdymo priemonės.

Keičiant AAĮ tikslintinos ir nuorodos į Atitinkamas AAĮ nuostatas.

23 *straipsnyje* nustatomi reikalavimai privalomojo nurodymo įvykdymo terminų pratęsimui. Siekiant teisinio aiškumo aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai įgyvendinant privalomojo nurodymo pratęsimo reikalavimus, AAVPĮ nuostatas susijusias su privalomojo nurodymo pratęsimu tikslinga detaliau ir aiškiau reglamentuoti.

Statybos įstatymas (toliau – SI), Transeuropinio transporto tinklo įgyvendinimo paspartinimo įstatymas (toliau – TTTIPI), Branduolinės saugos įstatymas (toliau – BSI)

Įstatymuose pateikiamos nuorodos į atitinkamus AAĮ straipsnius ir jų dalis, atsižvelgiant į tai, kad keičiasi atitinkamų straipsnių numeracija, reikia aktualizuoti nuorodas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

AAĮ projektas

AAĮ projekto 1 straipsnis. Tikslinamos AAĮ sąvokos ir pateikiami patikslinti šių sąvokų apibrėžimai, atsižvelgiant į pakeistas ES ir nacionalinės teisės nuostatas:

Patikslinamos sąvokos „aplinkos apsauga“, „aplinkos apsaugos normatyvas“, „neigiamas poveikis aplinkai“.

Sąvokos „teršimas“, „suinteresuota visuomenė“ patikslintos siekiant tinkamai perkelti Direktyvos (ES) 2024/1785 nuostatas, „teršimo“ apibrėžtį papildant, kad teršimu laikomas ne tik medžiagų ar jų mišinių, bet ir virpesių, šilumos, triukšmo tiesioginis ar netiesioginis išmetimas į aplinką, „suinteresuotos visuomenės“ apibrėžtį papildant, kad tai visuomenė, be kita ko, suinteresuota tam tikrų sprendimų *priėmimo* procesu.

Į AAĮ projektą įtraukiamos šios naujos sąvokos: „visuomenė“, „tarša“ (perkeliant Direktyvos (ES) 2024/1785 sąvokas, nustatančias, kad visuomenė – tai yra vienas ar daugiau asmenų, jų asociacijos, organizacijos arba grupė), tarša – žmonių veiklos sukeltas tiesioginis arba netiesioginis medžiagų, virpesių, šilumos, triukšmo ar kvapų pasklidimas ore, vandenyje ar žemėje, galintis pakenkti žmogaus ir visuomenės sveikatai ar aplinkos kokybei ir pan., taip pat sąvoka „taršos prevencija“ (nustatoma, kad prevencija apima teisinius reikalavimus, strategijas, procesus, procedūras ir kt., skirtas sumažinti arba

užkirsti kelią teršalų, kvapų ir (ar) atliekų susidarymui, išmetimui ar išleidimui, kad būtų išvengta ir (ar) sumažėtų neigiamas poveikis ir pasekmės aplinkai ir užtikrinamas tvarus gamtos ir energijos išteklių naudojimas).

Sąvoką „pasekmės ar poveikis aplinkai“ siūloma pripažinti netekusia galios, kadangi ji iš dalies dubliuoja neigiamo poveikio aplinkai sąvoką, todėl siūloma papildyti neigiamo poveikio aplinkai sąvoką, iš dviejų sąvokų sukuriant vieną aktualią.

Sistemiškumo dėlei į AAĮ 1 straipsnį perkeliama ir AAĮ 19³ straipsnio 1 dalyje apibrėžta sąvoka „organinius tirpiklius naudojantis įrenginys“.

Pažymėtina, kad analizuojant AAĮ, nustatyta, kad tam tikrų Įstatyme nurodytų sąvokų apibrėžimai yra pertekliniai, kadangi jie yra įtvirtinti kituose teisės aktuose. Teisės sistemoje sąvokos turi būti apibrėžtos vienodai ir nuosekliai. Jei tam tikros sąvokos jau yra aiškiai apibrėžtos kituose teisės aktuose, jų pakartotinis įtvirtinimas AAĮ gali sukelti teisinį dubliavimąsi ir nesuderinamumą. Vienodas terminų vartojimas padeda užtikrinti aiškumą ir teisės normų tarpusavio suderinamumą. Atsižvelgiant į tai Projekte naikinamos tokios sąvokos kaip aplinkos stebėseną (monitoringas), ūkinė veikla, teršalų grupė, prioritetinės medžiagos, vandens telkinių naudojimas vandeniui išgauti neturint tam teisės, radiologinis aplinkos monitoringas, aplinkos apsaugos kontrolė. Nurodoma, kad tokios ir kitos sąvokos suprantamos, kaip jos apibrėžtos kituose nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose, pavyzdžiui Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme, Lietuvos Respublikos vandens įstatyme, Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatyme ir t. t., taip pat kaip jos apibrėžiamos Įstatymo priede nurodytuose Europos Sąjungos reglamentuose.

AAĮ projekto 2 straipsnis. AAĮ projektu siūloma pakeisti aplinkos apsaugos principus. Toks pakeitimas yra reikšmingas teisinio reguliavimo aspektas, kurio tikslas – užtikrinti nuoseklia ir efektyvia aplinkos apsaugos politiką, veiksmingą ir modernią aplinkos apsaugos sistemą, kuri atitiktų ES teisės aktus, dabartinius iššūkius ir ateities siekius. AAĮ projektu numatoma įtvirtinti tokius aplinkos apsaugos principus: atsargumo principas, prevencijos principas, teršėjas moka principas, darnaus vystymosi principas, integravimo principas, žalos šalinimo šaltinyje principas, visuomenės įtraukties principas. Pažymėtina, kad aplinkos apsaugos srityje šie principai yra itin reikšmingi ir atitinka Europos Sąjungos teisės aktuose taikomus aplinkosauginius principus – vadovavimasis jais užtikrintų ilgalaikę aplinkos gerovę, mažintų neigiamą žmogaus veiklos poveikį gamtai ir skatintų atsakingą išteklių naudojimą, užtikrinant priimamų sprendimų skaidrumą ir atsakomybę.

AAĮ projekto 3 straipsnis. Projektu siūloma tikslinti AAĮ nuostatas dėl aplinkos apsaugos valdymo sistemos (6 straipsnis). Atsižvelgiant į tai, kad straipsnyje nustatomos tiek valstybės institucijų, tiek savivaldybės institucijų ir įstaigų funkcijos, siūloma pakeisti straipsnio pavadinimą, išbraukiant iš jo žodį „valstybinio“. Šio straipsnio 2 dalyje numatoma, kad aplinkos apsaugos valdymą savivaldybių teritorijose vykdo savivaldybių institucijos ir savivaldybių administracijos. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo nuostatas, AAĮ tikslinama „savivaldybių institucijų įstaigų“ formuluotė, taip pat šiame straipsnyje tikslinamos ir savivaldybių institucijų ir administracijų funkcijos. Nurodoma, kad savivaldybių institucijos ir administracijos nagrinėja plano ar programos strateginio pasekmių aplinkai atrankos, strateginio pasekmių aplinkai vertinimo apimties nustatymo dokumentus, strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitas ir pagal kompetenciją teikia išvadas.

AAĮ projekto 4 straipsnis. Siūloma pakeisti AAĮ II skyrių. Skyriaus pavadinime išskiriami „piliečių“ interesai, tačiau manytina, kad asmenys neturi jokių interesų aplinkos apsaugos srityje išskirtinai pilietybės pagrindu. Šią sąvoką siūloma pakeisti bendra visuomenės sąvoka. Be to, atsižvelgiant į tai, kad „vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų“ ir „kiti juridiniai ir fiziniai asmenys“ patenka į AAĮ 2 straipsnio 40 punktu nustatomą visuomenės sąvoką (vienas arba daugiau

fizinių ar juridinių asmenų, jų asociacijos, organizacijos arba grupės), todėl tokie įvardijimai laikytini pertekliniais. Atitinkamai šių sąvokų atsisakoma ir visuose II skyriaus straipsniuose.

Projektu siūloma keisti AAĮ 7 straipsnį, nustatantį asmenų teises: siūloma patikslinti, kad visuomenės ir suinteresuota visuomenė turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka gauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų jų turimą ar joms skirtą informaciją apie aplinką. Tokia tvarka nustatyta Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. spalio 22 d. nutarimu Nr. 1175 „Dėl Informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. vasario 10 nutarimo Nr. 102 redakcija).

AAĮ 7 straipsnį siūloma papildyti nauja nuostata, kuri įtvirtina, kad vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, suinteresuota visuomenė turi teisę nustatyta tvarka dalyvauti plano ar programos atrankos strateginiam pasekmių aplinkai vertinimui atlikti ir strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procesuose ir teikti pasiūlymus ir dalyvauti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų ir taršos leidimų išdavimo procesuose; perkelti Direktyvos (ES) 2024/1785 nuostatas dėl suinteresuotos visuomenės teisių, kuriomis be kita ko nustatoma, kad suinteresuotos visuomenės nario teisė užginčyti sprendimus nepriklauso nuo jo dalyvavimo ar išreikštos pozicijos sprendimų priėmimo procedūrose.⁴ Taip pat AAĮ 7 straipsnis papildomas nuostata, suteikiančia teisę suinteresuotos visuomenės atstovams (asmenims) skusti institucijų sprendimus nepriklausomai nuo to, ar asmuo dalyvavo sprendimo priėmimo procese. Atsisakoma perteklinių nuostatų, nebeatitinkančių šiandieninių poreikių ir sukuriančių teisinį neaiškumą arba dubliuojančių kitus įstatymus (pvz., organizuoti ir dalyvauti vykdant visuomeninę aplinkos kontrolę, kadangi visuomenės galimybes įsitraukti į aplinkos apsaugos priežiūrą reguliuoja AAVPI).

Projektu siūloma keisti AAĮ 8 straipsnį, patikslinant AAĮ 8 straipsnio pavadinimą, ir atsižvelgiant į tai, kad aplinkos apsaugos srityje dalyvauja ne tik valstybės, bet ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, papildant pavadinimą ir AAĮ 8 straipsnio 1 dalį. Be to, siūloma papildyti AAĮ 8 straipsnio 1 dalį papildant naujomis nuostatomis dėl institucijų ir įstaigų atsakomybės strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ir taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų ir taršos leidimų išdavimo procesuose. Atsižvelgiant į tai, kad Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pavadinimas nuo 2026-01-12 pakeistas į Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymą. Atsižvelgiant į tai, atitinkamai žodis „kontrolė“ keičiama į „priežiūra“ ir AAĮ IV skyriuje, VII skyriaus pavadinime ir atitinkamuose straipsniuose.

Projektu siūloma keisti AAĮ 9 straipsnį, atsisakant „piliečių“ išskyrimo.

Projektu siūloma pripažinti netekusiu galios AAĮ 10 straipsnį, kuris nebeaktualus, atsisakius „piliečių“ išskyrimo.

AAĮ projekto 5 straipsnis. Projektu iš esmės peržiūrimas AAĮ **ketvirtasis skyrius**, kurio nuostatos apima ūkinės veiklos reguliavimą. Siūloma keisti šio skyriaus pavadinimą ir struktūrą. Siūlomas naujas skyriaus pavadinimas – „Taršos prevencija, planuojamos ir vykdomos ūkinės veiklos reguliavimas“. Šį skyrių siūloma suskirstyti į kelis atskirus skirsnius.

Pirmasis skirsnis – Pasekmių ir poveikio aplinkai vertinimas, ūkinės veiklos planavimas ir objektų eksploatavimas. Atsižvelgiant į tai, kad pirmasis taršos prevencijos ir planavimo etapas yra planų ir programų parengimas bei jų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo atlikimas, siūloma AAĮ

⁴ 25 straipsnis. **Teisė kreiptis į teismus.** „<...> Teisė užginčyti neturi priklausyti nuo vaidmens, kurį suinteresuotos visuomenės narys atliko dalyvaudamas sprendimų pagal šią direktyvą priėmimo procedūrose. Peržiūros procedūra turi būti sąžininga, teisinga, savalaikė ir ne pernelyg brangi ir joje turi būti numatytos tinkamos ir veiksmingos teisių gynimo priemonės, įskaitant, kai tinkama, teismo įpareigojimą nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises.“

27 straipsnį, reglamentuojantį šią sritį ir esantį AAĮ penktajame skyriuje, perkelti į naujai išdėstomo ketvirtąjo skyriaus pirmąjį skirsnį (pagal naują numeraciją – 15 straipsnis). Suskaidant pagal atskirus straipsnius 15 straipsnio (pagal naują numeraciją – 16 straipsnis) nuostatą dėl draudimo priimti išankstinius sprendimus ir apriboti alternatyvas, siūloma naująjį 15 straipsnį atitinkamai papildyti nuostata, kad rengiant planus ir programas, kuriems turi būti atliktas strateginis pasekmių aplinkai vertinimas, negali būti iš anksto apribojamas alternatyvų pasirinkimas. Pagrįstos alternatyvos nagrinėjamos ir tinkamiausios pasirenkamos atliekant strateginis pasekmių aplinkai vertinimą.

Atsižvelgiant į tai, kad AAĮ ir teisės aktais, reglamentuojantys strateginį pasekmių aplinkai vertinimą, teritorijų planavimą bei aplinkos stebėseną, vadovaujamasi ne rengiant ar įgyvendinant planus ir programas, bet atliekant jų strateginį pasekmių aplinkai vertinimą, siūloma patikslinti šio straipsnio pirmąją dalį. Taip pat šį straipsnį siūloma papildyti nauja nuostata, kuria būtų įtvirtinamos 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo 3 straipsnio 8 dalyje nustatyta direktyvos taikymo išimtis⁵. Ši išimtis perkelta į Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1467 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, tačiau manytina, kad tokio pobūdžio nuostatos turėtų būti įtvirtintos įstatyme.

Siekiant atsisakyti tam tikrų nuostatų dubliavimo, siūloma vietoj 15 straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 16 straipsnio) 2 dalyje dėstomos nuostatos dėl valstybės ir savivaldybės institucijų atsakomybės planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) ir atrankos dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (toliau – atranka) procesuose atsakomybės papildyti straipsnį nauja pirmąja dalimi, susiejiančia AAĮ su PŪVPAVI.

Siūloma patikslinti AAĮ 15 straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 16 straipsnio) 2 dalį, atsižvelgiant į Orhuso Atitikties komiteto pastabą, kad esama formuluotė galimai neužtikrina atitikties Orhuso konvencijai, kadangi joje nurodytas sprendimas, o paprastai sprendimas siejamas su administracine procedūra, tuo tarpu alternatyvų pasirinkimas neturėtų būti apribojamas ir teisės aktais, susitarimais ar pan.

Siūloma patikslinti AAĮ 15 straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 16 straipsnio) 3 dalį ir papildyti nauja 4 dalimi, kuriose nustatoma sąsaja tarp PAV ir atrankos bei leidimų išdavimo, šiais aspektais:

1) atsižvelgiant į tai, kad praktikoje kyla klausimų dėl to, kas turėtų užtikrinti, kad išduodant leidimą iki jo išdavimo būtų atliktos PAV ar atrankos procedūros, jei jos privalomos pagal PAV įstatymą, siūloma nuostata papildyti leidimą išduodančiais asmenimis;

2) atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos paslaugų įstatyme esančią leidimo sąvokos apibrėžtį, apimančią licencijas ir registraciją, ketinama keisti, o šiuo metu atrankos kontekste aktuali ne tik įrenginių registracija, bet ir asmenų, naudojančių paviršinį vandenį, registracija, siūloma AAĮ 15 straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 16 straipsnio) 3 dalį papildyti licencijų išdavimu ir ūkinės veiklos registracija bei atsisakyti atskirų leidimų rūšių vardinimo, kaip galimai siaurinančio šios įstatymo nuostatos taikymą;

3) atsižvelgiant į tai, kad iškyla abejonių dėl AAĮ 15 straipsnio 3 dalies nuostatos taikymo, kai jau vykdomai ūkinei veiklai atliekamas leidimo keitimas, nesusijęs su ūkinės veiklos pasikeitimu arba

⁵ „8. Ši direktyva netaikoma šiems planams ir programoms:

- planams ir programoms, kurie taikomi tik nacionalinei gynybai ar civilinių avarių atveju,
- finansiniams ar biudžeto planams ir programoms.”

naujas leidimas išduodamas dėl pasikeitusio reguliavimo arba dėl priežasčių, nesusijusių su ūkinės veiklos pasikeitimu (pvz., baigiasi leidimo galiojimo terminas, vienas leidimas keičiamas į du, išduodamas naujas leidimas ar jo nauja versija, pasikeitus veiklos vykdytojui ir pan.) patikslinamas nuostatos taikymas ir atsisakoma šiuo metu nustatytos išimties, kadangi patikslinus nuostatą, ji tampa pertekline.

AAĮ 15 straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 16 straipsnio) 4 dalyje siūloma nustatyti išimtis, kada leidimo išdavimui ir pakeitimui nereikia atlikti atrankos ar PAV, pvz., kai leidimas keičiamas dėl jo galiojimo termino pasibaigimo arba pasikeitus ūkinės veiklos vykdytojui, tačiau nekeičiant ir neplečiant ūkinės veiklos. Svarbu, kad ši išimtis nebūtų taikoma, jei leidimas buvo panaikintas ir ūkinė veikla nebuvo vykdoma.

Siūloma AAĮ 15 straipsnį (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 16 straipsnį) papildyti nauja 7 dalimi, kurioje nustatoma prievolė, pasikeitus ūkinės veiklos vykdytojui, informuoti apie tai atsakingąją instituciją. Ši nuostata reikalinga, kadangi pasikeitus ūkinės veiklos vykdytojui, nežinant apie teisių į ūkinę veiklą perdavimo, neužtikrinamas tinkamas visuomenės informavimas ir aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdanči institucija negauna tikslios informacijos apie ūkio subjektą, vykdančią ūkinę veiklą. Ši prievolė nebūtų taikoma, jei ūkinei veiklai jau yra išduotas leidimas ir visuomenė informuojama apie tokio leidimo išdavimą, o aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą, vykdoma pagal ūkinei veiklai išduotą leidimą. Taikymo nuostatose siūloma nustatyti, kad ši prievolė būtų taikoma tik tais atvejais, kai tokia teisė į ūkinę veiklą buvo perduota po šio įstatymo įsigaliojimo, o iki tais atvejais, kai teisė į ūkinę veiklą buvo perduota iki šio statymo įsigaliojimas toks informavimas būtų neprivalomas.

AAĮ projektu siūlomi ir tikslinamojo arba redakcinio pobūdžio AAĮ 15 straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 16 straipsnio) pakeitimai.

Siekiant išvengti teisės aktų kolizijos ir atsižvelgiant į tai, kad tais atvejais, kai aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros metu nustatoma, kad ūkinė veikla ir (ar) jos keitimas ir (arba) plėtimas, kuriems atranka turėjo būti atlikta PŪVPAVĮ nustatyta tvarka, vykdomi šios atrankos neatlikus, ir AAVPI nustatyta tvarka duodamas privalomasis nurodymas imtis reikiamų veiksmų šiam pažeidimui pašalinti, privalomajame nurodyme nustatomas pažeidimo pašalinimo terminas, siūloma patikslinti AAĮ 15¹ straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 17 straipsnio) 3 dalį, papildant, kad atranka turi būti atlikta ne vėliau kaip per vienus metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos arba privalomojo nurodymo davimo dienos, ne tik išskyrus atvejus, kai kitoks šios atrankos atlikimo terminas nustatytas ūkinės veiklos vykdymo ir (ar) leidimo ją vykdyti išdavimo tvarką reglamentuojančiame įstatyme, bet ir kai kitoks terminas nurodytas AAVPI nustatyta tvarka duotame privalomajame nurodyme. Atitinkamai siūloma patikslinti ir 15¹ straipsnio (pagal naują numeraciją Įstatymo projekte – 17 straipsnio) 5 dalį, susiejant poveikio aplinkai vertinimo atlikimo terminą ne tik su Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytu terminu arba terminu, nustatytu ūkinės veiklos vykdymo ir (ar) leidimo ją vykdyti išdavimo tvarką reglamentuojančiame įstatyme, bet ir terminu nurodytu AAVPI nustatyta tvarka duotame privalomajame nurodyme.

AAĮ projektu siūlomi ir tikslinamojo arba redakcinio pobūdžio AAĮ 15¹ straipsnio (pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 17 straipsnio) pakeitimai.

Siekiant aiškesnių nuostatų ir nuoseklaus reikalavimų dėstymo, Įstatymo projektu siūloma išskaidyti AAĮ 19 straipsnį, nustatantį bendruosius ūkinės veiklos objektų eksploatavimo reikalavimus, į du atskirus straipsnius, pagal naują numeraciją AAĮ projekte – 18 ir 19 straipsniai. 18 straipsnyje išdėstomi bendrieji reikalavimai ūkinės veiklos objektų eksploatavimui, 19 straipsnyje išdėstomos ūkinės veiklos objekto patikrinimo prieš veiklos pradžią nuostatos.

Naujajame 18 straipsnyje siūloma papildyti 6 dalį patikslinančia nuostata, kad ūkio subjektas nedelsdamas turi informuoti aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančią instituciją jeigu pats nustato, kad pažeidžia leidimo sąlygas, *susijusias su teršalų išmetimo, išleidimo, paskleidimo į aplinką kontrole ir stebėsena, jeigu teršalai pateko arba kyla grėsmė, kad teršalai pateks už teritorijos, kurioje vykdoma leidime nurodyta ūkinė veikla, ribų*. Toks patikslinimas tiksliau atspindi Direktyvos 2010/75/ES nuostatas, nes toks veiklos vykdytojo pranešimas susiejamas su pažeidimais, apie kuriuos ir reikalaujama pranešti šioje direktyvoje.

Siūloma 18 straipsnį (pagal naują numeraciją) papildyti nauja 7 dalimi, nustatant prievolę ūkio subjektui, eksploatuojančiam ūkinės veiklos objektą ar vykdančiam ūkinę veiklą, kai reikalingas taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas arba taršos leidimas, ar veiklą vykdančiam įrenginyje, kuris pagal šio įstatymo 27² straipsnį turi būti įregistruotas, įgyvendinus Europos Sąjungos fondų ar valstybės biudžeto lėšomis projektą, skirtą iš įrenginio į aplinką išmetamai taršai mažinti, per 30 dienų nuo projekto finansavimo pabaigos apie įgyvendintą projektą ir paraiškoje finansavimui gauti išsipareigotą sumažinti taršą pranešti aplinkos ministro įgaliotai institucijai ir aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančiai institucijai. Savalaikis informacijos pateikimas svarbus, kad aplinkos ministro įgaliota institucija galėtų įvertinti, ar yra sąlygos leidimui pakeisti (22 str. 2 d. 2 p., 27 str. 2 d. 2 p.) ar įrenginio registracijos duomenims tikslinti (27² str. 7 d. 2 p.), ir jei reikia, nustatyti sugriežtintas ar papildomas leidimo sąlygas ar įrenginio eksploatavimo sąlygas, užtikrinančias finansavimo sąlygų atitikį (išsipareigotą sumažinti taršą); bei vykdyti tinkamą valstybinę aplinkos apsaugos priežiūrą.

Naująjį 19 straipsnį siūloma papildyti prievole veiklos vykdytojui sudaryti sąlygas patikrinime dalyvaujančių institucijų darbuotojams, pateikusiems tarnybinius pažymėjimus, netrukdomiems patekti į ūkinės veiklos objekto teritoriją ir joje esančius statinius, patalpas, įrenginius, prie taršos šaltinių ar vietų, skirtų imti ėminius ir (ar) atlikti matavimus, kadangi tai yra būtina institucijų darbuotojams, norint tinkamai atlikti savo pareigas. Papildymas siūlomas atsižvelgiant į patikrinimą atliekančių institucijų pastebėjimus, kad ūkio subjektai kartais tik formaliai žiūri į šią procedūrą, įleidžia institucijų specialistus į ūkinės veiklos objekto teritoriją, tačiau vengia sudaryti reikiamas sąlygas tinkamam patikrinimui. Kartais netgi nustatoma, kad ūkinė veikla jau pradėta, ir nebėra galimybės įsitikinti tinkamu pasirengimu, pvz., dėl to, kad atliekoms laikyti skirta aikštelė jau būna užkrauta atliekomis, ir institucijų darbuotojai negali patikrinti, ar aikštelėje įrengta vandeniui nelaidi danga, kuri yra būtina, siekiant apsaugoti dirvožemį ir požeminį vandenį nuo taršos. Atitinkamai, siekiant reglamentuoti institucijų veiksmus tokiose situacijose, šiame straipsnyje siūloma įtvirtinti reikalavimą sustabdyti pradėtą patikrinimo procedūrą ir atnaujinti ją tik tada, kai ūkio subjektas informuoja, kad ūkinės veiklos objektas sutvarkytas taip, kad institucijos galėtų įvertinti atitiktį nustatytiems reikalavimams.

Taip pat AAĮ projektu siūloma išskaidyti AAĮ 19¹ ir 19² straipsnius, kuriuose nustatomi reikalavimai taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (toliau – TIPK) ir taršos leidimams, nuosekliai juos išdėstant atskiruose skirsniuose, skirtuose TIPK (IV skyriaus antrasis skirsnis) ir taršos leidimams (IV skyriaus trečiasis skirsnis), šiuose skirsniuose atskiruose straipsniuose išdėstant bendruosius reikalavimus ir esminius reikalavimus, susijusius su kiekvieno iš šių leidimų išdavimu, keitimu ir galiojimo panaikinimu. AAĮ projekte nustatoma:

- pareiga ūkio subjektams turėti TIPK arba taršos leidimą;
- ūkio subjektų, turinčių TIPK arba taršos leidimą, veiklos principai;
- paraiškos gauti ar pakeisti TIPK arba taršos leidimą priėmimo ir nepriėmimo pagrindai, paraiškos nagrinėjimo procedūros;
- TIPK arba taršos leidimo išdavimo ir neišdavimo pagrindai;
- TIPK arba taršos leidimo keitimo pagrindai;

- TIPK arba taršos leidimo galiojimo panaikinimo pagrindai;
- institucijų, dalyvaujančių TIPK arba taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo procedūrose, kompetencijos;
- visuomenės dalyvavimo išduodant ar keičiant TIPK arba taršos leidimus aspektai;
- TIPK arba taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo procedūrų vykdymo terminai.

Siūlomi pakeitimai, kuriais siekiama perkelti Direktyvos (ES) 2024/1785 nuostatas:

-AAĮ projektu naujai išdėstomo AAĮ IV skyriaus antrojo skirsnio 20 straipsnio „Bendrieji reikalavimai taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimams“ 1 dalis pildoma įgaliojimais aplinkos ministrui nustatyti įrenginių, kurių eksploatavimui privaloma turėti TIPK leidimą, sąrašą (pagal Direktyvos 2010/75/ES 1 priedo, papildyto ir patikslinto Direktyva 2024/1785, sąrašą), reikalavimus AVS, specialiaisiais TIPK paraiškos rengimo, TIPK leidimo išdavimo ar pakeitimo reikalavimais gyvulininkystės ir paukštininkystės veiklai, visuomenės informavimo ir dalyvavimo tvarka. Šio straipsnio 3 dalyje atsisakoma dabar galiojančios nuostatos, kad geriausių prieinamų gamybos būdų apibrėžtį aplinkos ministras turi derinti su žemės ūkio ministru ir ekonomikos ir inovacijų ministru, kadangi „geriausių prieinamų gamybos būdų“ (toliau – GPGB) sąvoka yra tiesiogiai perkelta iš Direktyvos 2010/75/ES. Direktyva nustato vienodą ir privalomą visoms valstybėms narėms GPGB apibrėžtį, kurios valstybės narės negali keisti savo nuožiūra arba interpretuoti siaurinančiai ar plečiančiai. Todėl šiuo atveju nacionalinis reguliavimas neturi diskrecijos turinio formavimo prasme, o ministro funkcija yra techninė (perkėlimo), o ne politinė ar derinimo, t. y. reikalavimas papildomai derinti su kitais ministrais nekeičia galutinio rezultato, nes apibrėžtis vis tiek turi sutapti su direktyva. Be to, manytina, kad reikalavimas vieną iš daugelio minėtos direktyvos apibrėžčių derinti su kitais ministrais prieštarauja Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintam sistemiškumo principui, kadangi nėra objektyvaus pagrindo vieną direktyvos sąvoką išskirti iš kitų ir jai taikyti griežtesnę procedūrą, kuri bet koku atveju nepadidina kokybės ar teisėtumo o tik apsunkina ir lėtina procesą, t. y. didina administracinę naštą.

-Šio skirsnio 21 ir 26 straipsniuose patikslinti paraiškų TIPK arba taršos leidimui gauti nagrinėjimo, viešinimo, derinimo su kitomis institucijomis reikalavimai, sprendimų priėmimo terminai. Atsižvelgiant į jau seniai įtvirtintą analogišką reikalavimą TIPK leidimų išdavimo procedūrose, taršos leidimų išdavimo nuostatos papildytos pareiga aplinkos ministro įgaliotai institucijai informuoti savivaldybės institucijas apie gautą paraišką.

-Šio skirsnio 22 straipsnyje „Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo pakeitimo pagrindai“ TIPK leidimų pakeitimo kriterijai patikslinami, nurodant leidimo keitimo atvejį, kai užtikrinti leidimo atitiktį ES teisės aktuose nustatytiems planams ir programoms, papildant nauju pakeitimo atveju, kai reikia pratęsti sąvartynų, kurių eksploatavimui išduotas TIPK leidimas (išskyrus inertinių atliekų sąvartynus), eksploatavimo trukmę, ir kt.

-Šio skirsnio 24 straipsnyje „Aplinkosaugos vadybos sistema ir pramonės pertvarka“ įtvirtinami reikalavimai ūkio subjektams, išskyrus gyvulininkystės ir paukštininkystės įrenginius eksploatuojančius ūkio subjektus, įrenginiams, kurių eksploatavimui privalomas TIPK leidimas, įdiegti ir įgyvendinti AVS.

-Šio skirsnio 27³ straipsnis „Ūkinės veiklos objektų eksploatavimas paskelbus ekstremaliąją energetikos padėtį arba ekstremaliąją situaciją“ tikslinamas, praplečiant jo taikymą karo, nepaprastosios padėties atveju ir atsižvelgiant į Direktyvos 2010/75/ES nuostatas, kuriomis apibrėžta, kokiais atvejais gali būti padaryta išimtis, leidžianti laikinai nesilaikyti tam tikrų leidimo sąlygų - kai tokia situacija susijusi su energijos tiekimu, energijos tiekimo saugumo užtikrinimu; išteklių, medžiagų ar įrangos aprūpinimu, jeigu jie yra būtini ūkio subjektui, kad jis galėtų vykdyti ūkinę veiklą, reikalingą viešajam interesui užtikrinti; arba viešajam interesui, visuomenės sveikatai, viešajam saugumui ir (ar) krašto

apsaugai svarbių išteklių, medžiagų ar įrangos trūkumu, kai gamybos apimtis kompensuoja tokį trūkumą ar tiekimo sutrikimus. Nustatomas tokios išimties taikymo terminas – 3 mėn., su galimybe šį terminą pratęsti dar 3 mėn. ir nurodoma institucija, turinti teisę priimti tokio pobūdžio sprendimus – t. y. aplinkos ministro įgaliota institucija, išduodanti, keičianti TIPK ir taršos leidimus ir nustatanti juose veiklos sąlygas.

Antrajame skirsnyje tikslinamos TIPK leidimų ir taršos leidimų galiojimo panaikinimo sąlygos, siekiant išvengti dvigubo baudimo už tą patį pažeidimą – 23 straipsnyje „Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo galiojimo panaikinimas“ ir 27¹ straipsnyje „Taršos leidimo galiojimo panaikinimas“ siūloma nustatyti išimtį šių leidimų galiojimo panaikinimui dėl santykinai nedidelių pažeidimų, kurie nesukėlė neigiamų pasekmių aplinkai ir žmonių sveikatai – jei leidime įrašyto teršalo leistinos metinės taršos viršijimas atsirado dėl tame leidime įrašyto teršalo leistinos taršos (kiekio ir (ar) koncentracijos) vienkartinio dydžio viršijimo, kuris aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančios institucijos jau buvo pripažintas taršos leidimo sąlygų pažeidimu, arba dėl bet kurio per 12 mėn. laikotarpį nustatyto leidimo sąlygų pažeidimo nebuvo viršyta bendra iš visų įrenginyje esančių taršos šaltinių išmetamo į aplinkos orą teršalo leidžiama metinė tarša ar bendras iš visų įrenginyje esančių taršos šaltinių į aplinką (tą patį priimtuvą) išleidžiamo su nuotekomis teršalo kiekis;

Pažymėtina, kad Direktyva 2024/1785 leidžia taikyti gyvulininkystės ir paukštininkystės veiklai kitokį nei leidimai licencijavimo modelį – registraciją. Šis klausimas buvo aptartas neoficialioje darbo grupėje, skirtoje Direktyvos 2024/1785 perkėlimui. Įvertinus nacionalinės teisės nuostatas, taikomas skirtingo tipo licencijavimui⁶, ir tai, kad įvertinus šiuo metu esamų paukštininkystės ir kiaulininkystės ūkių dydžius, nustatyta, kad be šiuo metu išduotų 78 TIPK leidimų iki 2032 m. reikėtų išduoti tik apie 10 naujų TIPK leidimų, nuspręsta likti prie esamos sistemos, pagal galimybes supaprastinant paraiškų teikimą TIPK leidimui gauti ir leidimų išdavimą.

Išdėstant IV skyrių nauja redakcija, panaikinami šie nebeaktualūs arba pertekliniai IV skyriaus straipsniai:

-AAĮ 20 straipsnis, kuriame buvo nustatyta, kad juridiniai ir fiziniai asmenys (įskaitant užsienio valstybių juridinius asmenis ir kitas organizacijas, taip pat juridinių asmenų ar kitų organizacijų padalinius) privalo laikytis Lietuvos Respublikos cheminių medžiagų ir cheminių mišinių įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytų cheminių medžiagų ir cheminių mišinių tvarkymo reikalavimų.

-AAĮ 21 straipsnis, kuriame buvo nustatyta radioaktyviųjų medžiagų gamyba ir naudojimas. Straipsnyje buvo įtvirtinta, kad radioaktyviųjų medžiagų ir radioaktyviųjų atliekų bei kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių naudojimo, saugojimo, apskaitos, dėjimo į radioaktyviųjų atliekų atliekynus, dezaktyvacijos, įvežimo, išvežimo, vežimo tranzitu ir vežimo Lietuvos Respublikoje tvarką nustato Lietuvos Respublikos branduolinės saugos įstatymas, Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas ir Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymas.

-AAĮ 22¹ straipsnis, kuriame buvo nurodyta, kad veiklą, susijusią su genetiškai modifikuotais organizmais ir genetiškai modifikuotais produktais, jų naudojimo valstybinį valdymą reglamentuoja, taip pat šių organizmų ir produktų naudotojų teises, pareigas ir atsakomybę nustato Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas.

-AAĮ 23 straipsnis, kuriame buvo nurodyta, kad asmenys privalo laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų atliekų tvarkymo reikalavimų, o atliekų tvarkymo išlaidas apmoka teršėjas.

⁶ Ypatingai tai, kad per nustatytą terminą nepašalinus trūkumų registracijos galiojimas turi būti sustabdomas be įspėjimo. Toks modelis yra netinkamas paukštininkystės ir kiaulininkystės ūkiams.

-AAĮ 23¹ straipsnis, kuriame buvo nurodyta, kad teršalai gali būti išmetami į aplinką tik tais atvejais, kai išmesti teršalus į aplinką leidžia teisės aktai ir teršalai į aplinką išmetami nepažeidžiant teisės aktų nustatytos tvarkos ir normų.

Atkreiptinas dėmesys, kad teisėkūros praktikoje svarbu vengti perteklinių nuostatų, kurios pakartoja bendruosius principus ar jau nustatytas pareigas kituose teisės aktuose. Pastarosios minėtos siūlomų pripažinti netekusiais galios straipsnių nuostatos iš esmės tik konstatuoja bendrąją teisės normą – tai, kad visi subjektai privalo laikytis galiojančių teisės aktų, tačiau tokia prievolė kyla ne iš šio konkretaus įstatymo, o iš bendrojo teisinio reguliavimo. Pabrėžtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucija, Civilinis kodeksas, Administracinių nusižengimų kodeksas ir kiti teisės aktai numato, kad juridiniai ir fiziniai asmenys privalo laikytis teisės normų. Įstatymų ir poįstatyminių aktų laikymasis yra savaime suprantama ir privaloma pareiga, todėl nėra būtina šios prievolės atskirai įtvirtinti šiame įstatyme. Atskiro tokio straipsnio egzistavimas gali sudaryti įspūdį, kad tam tikros aukščiau minėtos taisyklės (pvz. cheminių medžiagų tvarkymo taisyklių laikymasis) yra ypatingai išskirtinė ar papildoma prievolė, nors ji ir taip privaloma pagal galiojančią teisinę sistemą. Panaikinus minėtus perteklinius straipsnius, įstatymo turinys būtų labiau struktūruotas ir aiškesnis. Taip pat tai padėtų sumažinti teisinį formalizmą bei teisės aktų perteklių, prisidedant prie efektyvesnės teisėkūros ir administracinės naštos mažinimo.

Ketvirtajame skyriuje atliekami ir redakciniai pakeitimai, siekiant suvienodinti visame skyriuje naudojamas sąvokas ir jų trumpinius.

AAĮ projekto 6 straipsnis. Projektu siūloma pripažinti netekusiu galios AAĮ **penktąjį skyrių**, kadangi jame esantis 27 straipsnis perkeliamas į ketvirtąjį skyrių (15 straipsnį), o kiti jame esantys 25 ir 26 straipsniai neaktualūs, dubliuojantys kitas įstatymų nuostatas.

AAĮ projekto 7 straipsnis. Atsižvelgiant į tai, kad Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pavadinimas nuo 2026-01-12 pakeistas į Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymą. Atsižvelgiant į tai, atitinkamai žodis „kontrolė“ keičiama į „priežiūra“ ir AAĮ VII skyriaus pavadinime.

AAĮ projekto 8 straipsnis. Atsižvelgiant į tai, kad Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pavadinimas nuo 2026-01-12 pakeistas į Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymą. Atsižvelgiant į tai, atitinkamai žodis „kontrolė“ keičiama į „priežiūra“ 31 straipsnyje.

AAĮ projekto 9 straipsnis. Projektu papildomos 33 straipsnio dėl žalos atlyginimo nuostatos, įtvirtinant, kad žala žmogaus sveikatai, atsiradusi dėl žalos aplinkai vertinama ir žalos žmogaus sveikatai atlyginimo dydis nustatomas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatyta tvarka. Žalos atlyginimas sveikatos sužalojimo atveju reguliuojamas galiojančio Civilinio kodekso 6.283 straipsniu, o Civilinio kodekso 6.251 straipsnyje įtvirtintas visiško nuostolių atlyginimo principas, kuriuo vadovaudamasis teismas kiekvienu individualiu atveju apskaičiuoja žalos dydį. Civilinio kodekso 1.125 straipsnio 9 dalyje apibrėžtas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo, tarp jų ir reikalavimams atlyginti žalą. Be to, Civilinio kodekso 1.127 straipsnyje yra įtvirtinta ieškinio senaties termino pradžios skaičiavimo tvarka.

AAĮ projekto 10–11 straipsniai. Atsižvelgiant į tai, kad projektu siūloma nustatyti naujas sankcijas, įrašomas į 128² straipsnį, būtina papildyti AAĮ 36 ir 37 straipsnius, nustatančius pažeidimus padariusių juridinių asmenų atsakomybę ir aplinkos apsaugos inspektorių teisę jas skirti.

AAĮ projekto 12–14 straipsniai. Atsižvelgiant į tai, kad Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pavadinimas nuo 2026-01-12 pakeistas į Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymą. Atsižvelgiant į tai, atitinkamai žodis „kontrolė“ keičiama į „priežiūra“ 41, 42 ir 43 straipsniuose.

AAĮ projekto 15–18 straipsniai. AAĮ 44 straipsnis papildomas nuostatomis. Šio straipsnio pirmoje dalyje numatoma, kad pareigūnai, turintys teisę surašyti juridinių asmenų padarytų pažeidimų protokolus (toliau – protokolas), baigę pažeidimo tyrimą, informavę juridinį asmenį (žodžiu

informuojant juridinio asmens atsakingą asmenį ar vadovą arba išsiunčiant pranešimą per Nacionalinę elektroninių siuntų pristatymo naudojant pašto tinklą informacinę sistemą (toliau – e. pristatymo sistema), arba išsiunčiant įtariamam pažeidimo padarymu juridiniam asmeniui registruotu laišku Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo nurodo kitą korespondencijos įteikimo adresą, arba elektroniniu paštu Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu elektroninių siuntų pristatymo elektroninio pašto adresu) apie protokolo surašymo datą, laiką, vietą, surašo protokolą. Minėta nuostata numato, kad pareigūnai, baigę pažeidimo tyrimą, prieš surašydami protokolą informuoja juridinį asmenį apie protokolo surašymo datą, laiką ir vietą. Šiuo papildymu siekiama užtikrinti didesnę proceso aiškumą ir juridinio asmens informuotumą apie pradėtą procedūrą. Toks informavimas turi informacinį pobūdį ir yra atliekamas iki protokolo surašymo. Nuostata sudaro prielaidas juridiniam asmeniui iš anksto žinoti apie vykdomą procesą. Šio straipsnio antroje dalyje nurodoma, kad protokolo kopija (nuorašas) ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo protokolo surašymo įteikiama asmeniškai arba išsiunčiama per e. pristatymo sistemą, arba išsiunčiama įtariamam pažeidimo padarymu juridiniam asmeniui registruotu laišku Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo nurodo kitą korespondencijos įteikimo adresą, arba elektroniniu paštu Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu elektroninių siuntų pristatymo elektroninio pašto adresu. Protokolo kopija (nuorašas) taip pat įteikiama arba išsiunčiama proceso dalyviams ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo protokolo surašymo. Taip pat siūloma papildyti straipsnį sekančia nuostata: šiame straipsnyje nustatytais atvejais ir tvarka įteikiant juridinių asmenų padarytų pažeidimų protokolus juridiniam asmeniui per e. pristatymo sistemą, kai elektroninio pristatymo dėžutė yra aktyvi, elektroniniu paštu, procesinio dokumento įteikimo diena laikoma po procesinio dokumento išsiuntimo dienos einanti darbo diena. Projektu taip pat papildomos nuostatos straipsnyje, reglamentuojančiame rašytinio įspėjimo reikalavimus – papildoma AAĮ 47 straipsnio 2 dalis ir nurodoma, kad kai šio straipsnio 1 dalyje nurodytuose straipsniuose numatyti pažeidimai nustatomi juridinio asmens įgalioto atstovo akivaizdoje, šio straipsnio 1 dalyje nurodytas įspėjimas įteikiamas jam pasirašytinai, kitais atvejais – įspėjimo kopija (nuorašas) siunčiamas per e. pristatymo sistemą, kai elektroninio pristatymo dėžutė yra aktyvi, registruotu laišku Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo nurodo kitą korespondencijos įteikimo adresą, arba elektroniniu paštu Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu elektroninio pašto adresu. Projektu papildoma ir 48 straipsnio 4 dalies nuostata dėl e. pristatymo sistemos ir išdėstoma sekančiai: Sprendimą atidėti bylos dėl ekonominės sankcijos skyrimo nagrinėjimą priima šią bylą nagrinėjantis pareigūnas, priimdamas motyvuotą nutarimą. Šiuo nutarimu nustatoma nauja bylos dėl ekonominės sankcijos skyrimo nagrinėjimo vieta, data ir laikas. Šio nutarimo kopija (nuorašas) įteikiama arba išsiunčiama įtariamam pažeidimo padarymu juridiniam asmeniui registruotu laišku Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo nurodo kitą korespondencijos įteikimo adresą, per e. pristatymo sistemą, kai elektroninio pristatymo dėžutė yra aktyvi arba elektroniniu paštu Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu elektroninių siuntų pristatymo elektroninio pašto adresu ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo. Šio nutarimo kopija (nuorašas) taip pat įteikiama arba registruotu laišku išsiunčiama kitiems proceso dalyviams ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo. Analogiškai keičiama ir AAĮ 49 straipsnio 2 dalis (dėl nuorodos į buveinės adresą, nurodytą Juridinių asmenų registre).

AAĮ projekto 19 straipsnis. Projektu tikslinamas AAĮ 50 straipsnis. Šio straipsnio 5 dalyje numatoma, kad nutarimas arba nutarimo nuorašas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jo priėmimo dienos įteikiamas asmeniškai arba išsiunčiamas per e. pristatymo sistemą, arba išsiunčiamas juridiniam

asmeniui, dėl kurio jis priimtas, registruotu laišku Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo nurodo kitą korespondencijos įteikimo adresą, arba elektroniniu paštu Juridinių asmenų registro informacinėje sistemoje nurodytu elektroniniu siuntų pristatymo elektroninio pašto adresu. Straipsnis taip pat papildomas nauja nuostata, kurioje įtvirtinama, kad šiame straipsnyje nustatytais atvejais ir tvarka įteikiant juridiniam asmeniui per e. pristatymo sistemą, kai elektroninio pristatymo dėžutė yra aktyvi, elektroniniu paštu nutarimus dėl padarytų pažeidimų, procesinio dokumento įteikimo diena laikoma po procesinio dokumento išsiuntimo dienos einanti darbo diena.

Pažymėtina, kad aukščiau išvardyti pakeitimai, susiję su platesnėmis galimybės bylos nagrinėjimo procese, procesinių veiksmų atlikime, galės užtikrinti efektyvesnį viešojo administravimo institucijų darbą bei mažinti administracinę naštą.

Siekiant suvienodinti sankcijų skyrimo atskaitos pradžią ir atsižvelgiant į tai, kad skiriant administracines baudas ANK 39 straipsnyje arba priimant apkaltinamąjį nuosprendį baudžiamosiose bylose pagal BK 95 straipsnį atskaita yra nuo pažeidimo padarymo dienos, o ne nustatymo dienos, siūloma patikslinti AAĮ 50 straipsnio 10 dalį, nurodant, kad ekonominės sankcijos gali būti skiriamos ne vėliau kaip per 2 metus nuo pažeidimo padarymo dienos, o trunkamojo pažeidimo atveju – per 2 metus nuo jo paaiškėjimo dienos. Vertintina, kad nustatant tokio skaičiavimo pradžią nuo pažeidimo padarymo dienos, o ne nustatymo, būtų suvienodintos teisinio reglamentavimo nuostatos, kaip tai nurodoma skiriant administracines baudas ANK 39 straipsnyje, priimant apkaltinamąjį nuosprendį baudžiamosiose bylose pagal BK 95 straipsnį.

AAĮ projekto 20–21 straipsniai. Projektu tikslinama AAĮ 51 straipsnio trečioji dalis, papildant, kad sunkinančia aplinkybe apskaičiuojant sankciją laikoma tai, kad pažeidimas sukėlė žalą žmonių sveikatai. Taip siekiama įtvirtinti Direktyvoje (ES) 2024/1785 ir Direktyvoje (ES) 2024/3101 nustatytus reikalavimus, kad skiriant sankcijų dydį būtų atsižvelgta į visas svarbias pažeidimo aplinkybes, tarp jų – į pažeidimu padarytą žalą žmonių sveikatai.

Atsižvelgiant į tai, kad projektu siūloma nustatyti naujas sankcijas, įrašomas į 128² straipsnį, atitinkamai siūloma papildyti AAĮ 51 straipsnį, kuriame pateikiama nuorodą į straipsnį, nustatantį sankcijas už pažeidimus.

AAĮ projekto 22 ir 23 straipsniai. AAĮ 55 straipsnį siūloma patikslinti, išbraukiant iš jo sankcijas, susijusias su TIPK leidimais, atitinkamai AAĮ papildomas nauju 55¹ straipsniu, į kurį nuostatos, susijusios su TIPK leidimais perkeliamos iš 55 straipsnio. Šis sankcijų atskyrimas reikalingas tam, kad būtų aiškiai atskirtos baudos, susijusios su Direktyvos (ES) 2024/1785 nuostatomis dėl sankcijų už veiklą neturint TIPK leidimo, kai pagal teisės aktus toks leidimas yra reikalingas, arba už TIPK leidimo sąlygų pažeidimus. Siekiant tinkamai perkelti nurodytos direktyvos nuostatas, būtina baudų apskaičiavimo nuostatas sureguliuoti taip, kad pažeidimą padaręs pažeidėjas faktiškai netektų iš savo pažeidimo gautos ekonominės naudos. Atsižvelgiant į AAĮ įtvirtintą turto konfiskavimo už padarytą pažeidimą institutą, naujame 55¹ straipsnyje siūloma įtvirtinti nuostatą, kad už šiame straipsnyje nurodytus pažeidimus gali būti skiriamas iš šios ūkinės veiklos gautų pajamų konfiskavimas.

AAĮ projekto 24 ir 25 straipsniai. Atsižvelgiant į tai, kad į atskirą 55¹ straipsnį perkeliamos sankcijos už pažeidimus, susijusius su TIPK leidimais, o 55 straipsnio 11 ir 12 dalyse nustatytos sankcijos už ūkinės veiklos vykdymą, ūkinės veiklos objektų ar įrenginių eksploatavimą negavus AAĮ 19 straipsnyje nurodyto aplinkos ministro įgaliotos institucijos sprendimo, kad ūkinės veiklos objektas atitinka TIPK arba leidime nurodytas sąlygas, siūloma šias nuostatas perkelti į atskirą 55² straipsnį.

Taip pat 24 straipsniu siūloma papildyti AAĮ 55³ straipsniu, nustatančiu sankcijas dėl Reglamento (ES) Nr. 166/2006, o 25 straipsniu siūloma pakeisti AAĮ 55³ straipsnį, nustatant sankcijas už Reglamento

(ES) 2024/1244, nuo 2028-01-01 pakeisiančio Reglamentą (ES) Nr. 166/2006, nustatytų duomenų teikimo reikalavimų pažeidimą. Šiuo metu dalis reglamento nuostatų perkeliama AAĮ 57 straipsniu – Juridinių asmenų atsakomybė už ūkio subjekto aplinkos monitoringą, išskyrus radiologinį aplinkos monitoringą, reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimą, tačiau atsižvelgiant į tai, kad pagal minėtus reglamentus teikiami duomenis ne visada gaunami vykdant monitoringą, siekiant tinkamo reglamentų nuostatų įgyvendinimo būtina nustatyti atsakomybę tais atvejais, kai duomenys gaunami ne įgyvendinant aplinkos monitoringą. Atsižvelgiant į tai, kad tokių ne monitoringo įgyvendinimo metu gaunamų duomenų teikėjai, turėtų būti mažesnės, atitinkamai ir mažesnes pajamas gaunantys juridiniai asmenys siūlomi sankcijų dydžiai yra panašūs, bet mažesni nei nustatyti 57 straipsnyje.

AAĮ projekto 27 straipsnis. Siekiant vienodų sąvokų naudojimo, redakciškai patikslinamas AAĮ 56 straipsnis.

AAĮ projekto 28 straipsnis. Siekiant pakeisti sankcijos dydžius lyginant su ANK, atitinkamai pagal bendrą baudų taikymo principą juridiniams asmenims taikant didesnę baudą, negu fiziniams asmenims, siūloma patikslinti AAĮ 57 straipsnio – Juridinių asmenų atsakomybė už ūkio subjekto aplinkos monitoringą, išskyrus radiologinį aplinkos monitoringą, reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimą, 7 ir 8 dalį.

AAĮ projekto 29-35 straipsniai. AAĮ projektu siūloma patikslinti 66–70 straipsniuose minimą teršalų sąvoką, nes šiuo atveju yra kalbama apie teršiančias medžiagas, kurių sąvoka apibrėžta Jūros aplinkos apsaugos įstatyme.

AAĮ 72 ir 73 straipsnius siūloma patikslinti, kad juridinių asmenų atsakomybė taikoma už nepavojingųjų ir pavojingųjų atliekų šalinimą į jūrą, įskaitant MARPOL 73/78 V priede nurodytų teršiančių medžiagų išmetimą į jūrą, taip aiškiai nurodant, kad Direktyvoje 2024/3101 nurodyto MARPOL 73/78 V priedo teršiančios medžiagos įtraukiamos į sąrašą, už kurių išmetimą į jūrą taikomos sankcijos.

AAĮ projekto 36-38 straipsnis. Atsižvelgiant į tai, kad Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pavadinimas nuo 2026-01-12 pakeistas į Aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros įstatymą, žodis „kontrolė“ keičiama į „priežiūra“ atitinkamai 87¹, 126 ir 127 straipsniuose.

AAĮ projekto 39 straipsnis. Siūloma papildyti AAĮ 128² straipsniu, kuriuo, siekiant tinkamai perkelti direktyvos (ES) 2024/2881 nuostatas, numatomos sankcijos už AOAĮ nurodytais atvejais reikalavimų savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane numatyti ir įgyvendinti aplinkos oro kokybės valdymo priemonės, pažeidimą. Šiuo papildymu siekiama užtikrinti reikalavimų laikymąsi skatinant savivaldybės atsakingai ir efektyviai vykdyti strateginius planus, prisidedant prie aplinkos oro kokybės gerinimo ir aplinkos oro užterštumo poveikio vietos gyventojams mažinimo.

AAĮ projekto 40 straipsnis. Siūloma pripažinti netekusiu galios IX skyrių „Lietuvos Respublikos tarptautinis bendradarbiavimas aplinkos apsaugos srityje“. Pažymėtina, kad Tarptautinių sutarčių sudarymą reglamentuoja Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. Atsižvelgiant į tai, kad AAĮ buvo priimtas anksčiau nei Tarptautinių sutarčių įstatymas, jo nuostatos niekada nebuvo keičiamos, jos yra pasenusios, neatitinkančios esamos situacijos ir nesukuria pridėtinės vertės.

AAĮ projekto 41-42 straipsniai. Siūloma AAĮ priedą papildyti naujais ES teisės aktais, kurie perkeliama ar įgyvendinami AAĮ.

AAĮ projekto 43 straipsnis. Atsižvelgiant į skirtingus atitinkamų ES teisės aktų ar atskirų jų nuostatų perkėlimo ir (ar) įsigaliojimo terminus, siūloma nustatyti skirtingus atitinkamų AAĮ projekto įsigaliojimo terminus. Be to, siūloma nustatyti pereinamuosius laikotarpius kai kurioms nuostatoms.

AOAI projektas

AOAI projekto 1 straipsnis. Siekiant perkelti Direktyvoje (ES) 2024/2881 vartojamų terminų apibrėžtis, šiuo straipsniu siūloma pakeisti AOAĮ 2 straipsnį:

a) jį papildyti:

– 7⁴, 13³ ir 23¹ dalimis – *įtraukiant naujas sąvokas* – „aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai nustatymo teritorinis vienetas“⁷, „jautrūs gyventojai ir pažeidžiamos grupės“ ir „suinteresuota visuomenė“;

– 7¹–7³, 13¹–13² ir 15¹ dalimis – *patikslinant ir perkeliant sąvokas iš žemesnio lygmens teisės aktų* – „aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai koncentracijos tikslas“, „aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai rodiklis“, „aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai sumažinimo įpareigojimas“, „ilgalaikis aplinkos oro užterštumo mažinimo tikslas“, „informavimo apie aplinkos oro užterštumą slenkstis“ ir „kritinis aplinkos oro užterštumo lygis“;

b) pakeisti 1, 6–7, 22 ir 25 dalis – *patikslinant sąvokas* – „aglomeracija“, „aplinkos oro užterštumo pavojaus slenkstis“, „aplinkos oro užterštumo vertinimo zona“, „siektina aplinkos oro užterštumo vertė“, „teršalas“.

Siekiant perkelti ir įgyvendinti Direktyvos (ES) 2024/2881 nuostatas:

AOAI projekto 2 straipsniu, kuriuo keičiamas AOAĮ 4 straipsnis išdėstant naują redakciją, siūloma:

– 1 dalį pakeisti patikslinant, kad aplinkos ministras ir sveikatos apsaugos ministras tvirtina sąrašą teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas *Europos Sąjungos lygmenyje*; nustato *aplinkos oro kokybės normas* (t. y. visas aplinkos oro kokybės normų apibrėžtyje nurodytas normas⁸, o ne tik ribines ir siektinas aplinkos oro užterštumo vertes); papildant, kad aplinkos ministras ir sveikatos apsaugos ministras *nustato zonų, aglomeracijų ir vidutinio poveikio teritorinių vienetų sąrašus*. Taip pat papildant, kad *aplinkos ministras tvirtina sąrašą teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas siekiant vertinti ir valdyti aplinkos oro užterštumą Europos Sąjungos lygmenyje ribojamų teršalų pirmtakais ir kitais aplinkosauginiu požiūriu aktualiais teršalais*;

– 2 dalį pakeisti patikslinant, kad aplinkos ministerija ar aplinkos ministro įgaliotos institucijos, savivaldybės institucijos ir įstaigos, šiame įstatyme nustatytas aplinkos oro kokybės valdymo, aplinkos oro taršos reguliavimo priemonės įgyvendina, šiame ir kituose įstatymuose nustatytas funkcijas atlieka

⁷ „Aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai teritorinis vienetas (toliau – vidutinio poveikio teritorinis vienetas) – aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai rodikliui nustatyti skirta šalies teritorijos dalis, atitinkanti 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1059/2003 dėl bendro teritorinių statistinių vienetų klasifikatoriaus (NUTS) nustatymo nurodytą 1-o lygio (NUTS 1) arba 2-o lygio (NUTS 2) regioną, arba dviejų ar daugiau gretimų NUTS 1 arba NUTS 2 regionų derinį, su sąlyga, kad bendras jų plotas būtų mažesnis už visą šalies teritorijos plotą ir neviršytų 85 000 km².“

Vadovaujantis Reglamente (EB) Nr. 1059/2003 3 str. 2 d., siekiant nustatyti, kuriam NUTS lygiui turi būti priskirta atitinkama valstybės narės administracinių vienetų klasė, atsižvelgiama į valstybės narės administracinių vienetų klasės vidutinį gyventojų skaičių, remiantis nustatytaisiais gyventojų skaičiaus ribiniais dydžiais. Kadangi Lietuvoje yra apie 2,88 mln. gyventojų, Lietuvos administracinių vienetų klasė turėtų būti priskirta NUTS2 lygiui (kai gyventojų skaičius 800 tūkst.-3 mln.). Todėl pagal direktyvinės sąvokos „Aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai teritorinis vienetas (toliau – vidutinio poveikio teritorinis vienetas)“ apibrėžtį - aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai rodikliui nustatyti skirta Lietuvos teritorijos dalis, atitinkanti Reglamente nurodytą 2-o lygio (NUTS 2) regioną, t. y. Lietuvos teritorija būtų suskirstyta į 2 vidutinio poveikio teritorinius vienetus - Sostinės regioną (Vilniaus apskritis), ir Vidurio ir vakarų Lietuvos regioną (visos likusios šalies apskritys). Vadovaujantis įstatymo 4 str. 1 d. aplinkos ministras ir sveikatos apsaugos ministras nustatys vidutinio poveikio teritorinius vienetus.

⁸ Ribines aplinkos oro užterštumo vertes, siektinas aplinkos oro užterštumo vertes, aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai sumažinimo įpareigojimus, aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai koncentracijos tikslus, kritinius aplinkos oro užterštumo lygius, aplinkos oro užterštumo pavojaus slenksčius, aplinkos oro užterštumo informavimo slenksčius ir ilgalaikius aplinkos oro užterštumo mažinimo tikslus.

siekdami, kad *būtų laikomasi šiame įstatyme nurodytų aplinkos oro kokybės normų* (o ne tik, kad ribinės ar kitos šiame įstatyme nurodytos užterštumo vertės ir pavojaus slenksčiai nebūtų viršyti);

– 3 dalį pakeisti papildant, kad savivaldybės taryba, siekdama užtikrinti, kad ne tik ribinės užterštumo vertės, *siektinos užterštumo vertės* (o ne kitos šiame įstatyme nurodytos užterštumo vertės) ir pavojaus slenksčiai savivaldybės gyvenamosiose vietovėse nebūtų viršyti, bet ir, kad *savivaldybės teritoriją apimančiame vidutinio poveikio teritoriniame vienetė būtų įvykdyti aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio sumažinimo įpareigojimai*, savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane numato aplinkos oro kokybės valdymo priemones.

AOAI projekto 3 straipsniu, kuriuo *keičiamas AOAĮ 5 straipsnis*, siūloma:

– 5 straipsnio 1 dalį papildyti, nustatant, kad aplinkos oro kokybės vertinimas valstybės lygmeniu vykdomas siekiant gauti minimalią pakankamą informaciją ne tik apie aplinkos oro užterštumo lygį aglomeracijose ir zonose, bet ir *vidutinio poveikio teritoriniuose vienetuose*;

– 5 straipsnio 6 dalies 1 ir 4 punktus atitinkamai papildyti, įtvirtinant, kad aplinkos ministro įgaliota institucija: aplinkos ministro nustatyta tvarka klasifikuoja ne tik zonas ir aglomeracijas, bet ir *vidutinio poveikio teritorinius vienetus*, rengia siūlymus Aplinkos ministerijai ir Sveikatos apsaugos ministerijai ne tik dėl zonų ir aglomeracijų sąrašo, bet ir dėl *vidutinio poveikio teritorinių vienetų sąrašo* keitimo; aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka teikia informaciją ir metines ataskaitas apie aplinkos oro užterštumo lygį ne tik zonose ir aglomeracijose, bet ir *vidutinio poveikio teritoriniuose vienetuose* visuomenei, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms;

– 5 straipsnį papildyti naujomis 3¹ ir 3² dalimis, – nacionalinės į aplinkos orą išmetamų teršalų apskaitos ir prognozių kokybei užtikrinti ir siekiant į apskaitos procesą įtraukti mokslo ir kitas kompetentingas suinteresuotąsias institucijas, *suteikiant įgaliojimus: aplinkos ministrui sudaryti ekspertų grupę*, kuri atliktų ekspertines duomenų analizes, išmetamų į aplinkos orą teršalų kiekio skaičiavimus ir vertinimus atskiruose energetikos, transporto, pramonės procesų ir produktų naudojimo, žemės ūkio, atliekų sektoriuose; *Vyriausybei arba jos įgaliotai institucijai patvirtinti nacionalinę aplinkos oro taršos valdymo politikos ir priemonių poveikio vertinimo, nacionalinių į aplinkos orą išmetamų teršalų kiekio prognozių ir ataskaitų rengimo ir teikimo tvarką ir paskirti už šios politikos ir priemonių poveikio vertinimą ir modeliavimą pagrįstą iš atskirų šaltinių dėl žmogaus veiklos į aplinkos orą išmetamų teršalų kiekio prognozavimą atsakingas institucijas*.

AOAI projekto 4 straipsniu siūloma *išdėstyti nauja redakcija AOAĮ 7 straipsnį*:

– patikslinant AOAĮ 7 straipsnio pavadinimą (kad atitiktų straipsnio turinį) ir panaikinant 7 straipsnio 1 dalyje neaktualų reikalavimą (sudaryti ir tikslinti sąrašus zonų ir aglomeracijų, kuriuose užterštumo lygis viršija ribines ir siektinas užterštumo vertes);

– papildant, kad, kai savivaldybės teritorijoje viršijama ne tik bent viena ribinė ar siektina užterštumo vertė, bet ir kai *neįvykdomas vidutinio poveikio sumažinimo įpareigojimas vidutinio poveikio teritoriniame vienetė, apimančiame savivaldybės teritoriją*, savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane aplinkos oro kokybės valdymo priemonės turi būti papildytos ir *įgyvendintos*, siekiant kuo skubiau sumažinti aplinkos oro užterštumo lygį;

– patikslinant ir papildomai įtvirtinant, kad ne tik kai viršijama be kuri ribinė užterštumo vertė, pavojaus slenkstis, bet ir kai viršijama *ozono siektina užterštumo vertė, arba neįvykdomas vidutinio poveikio sumažinimo įpareigojimas* dėl teršalų pernašos iš kitos valstybės, Aplinkos ministerija, *aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka apie tai informuoja valstybę narę, iš kurios pasklido tarša, ir Europos Komisiją*, ir dėl sprendimų taršai pašalinti arba jai sumažinti bendradarbiauja ir konsultuojasi ne tik su atsakingomis kitos valstybės narės institucijomis, bet ir su Europos Komisija.

AOAI projekto 5 straipsniu siūloma *išdėstyti nauja redakcija AOAĮ 8 straipsnį*:

– patikslinant AOAĮ 8 straipsnio pavadinimą (kad atitiktų straipsnio turinį) ir panaikinant 8 straipsnio 1 dalyje neaktualų reikalavimą (sudaryti sąrašą zonų ir aglomeracijų, kuriuose užterštumo lygiai mažesni už ribines užterštumo vertes);

– papildant, kad zonose ir aglomeracijose, kuriose užterštumo lygiai yra mažesni *už siektinas užterštumo vertes, turi būti imamasi būtinų, neproporcingų išlaidų nereikalaujančių, priemonių, kad tie užterštumo lygiai išliktų mažesni už siektinas užterštumo vertes; o vidutinio poveikio teritoriniuose vienetuose, kuriuose vidutinio poveikio rodikliai yra mažesni už vidutinio poveikio koncentracijos tikslus, turi būti išlaikomi už vidutinio poveikio koncentracijos tikslus mažesni užterštumo lygiai.*

AOAĮ projekto 6 straipsniu siūloma *išdėstyti nauja redakcija AOAĮ 9 straipsnį:*

– patikslinant AOAĮ 9 straipsnio pavadinimą (kad atitiktų straipsnio turinį);

– papildomai įtvirtinant, kad, *aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka*⁹ visuomenė turi būti informuojama, ne tik kai teršalo koncentracija aplinkos ore viršija, *bet ir kai prognozuojama*¹⁰, kad viršys ne tik pavojaus slenkstį, bet ir *informavimo slenkstį;*

– papildant, kad imamasi veiksmų, valdant ne tik dėl pavojaus slenkstį viršijusios, bet ir dėl *prognozuojamos viršyti* teršalo koncentracijos aplinkos ore susidariusią situaciją ir šalinant šios situacijos padarinius Krizių valdymo ir civilinės saugos įstatyme nustatyta tvarka.

AOAĮ projekto 7 straipsniu siūloma *pakeisti AOAĮ trečiojo skirsnio pavadinimą, siekiant kad jis atitiktų skirsnio turinį.*

AOAĮ projekto 8 straipsniu siūloma *išdėstyti nauja redakcija AOAĮ 14 straipsnį:*

– pakeičiant AOAĮ 14 straipsnio pavadinimą (kad atitiktų straipsnio turinį) ir panaikinant neaktualų reikalavimą (rengti stacionarių taršos šaltinių, kuriems nustatomi normatyvai, sąrašus);

– patikslinant, kad *aplinkos ministras*, o ne aplinkos ministerija, nustato *iš stacionariųjų taršos šaltinių* leistinos taršos *į aplinkos orą* dydžių (aplinkos apsaugos normatyvų) nustatymo tvarką, leidžiamus išmesti į aplinkos orą iš stacionariųjų taršos šaltinių teršalų kiekius pagal naudojamų technologinių įrenginių pajėgumus ir kitas su aplinkos oro taršos reguliavimu susijusias sąlygas (atsižvelgiant į straipsnio turinį, pastarąsias nuostatas perkeliant iš AOAĮ 15 str. 3 dalies).

AOAĮ projekto 9 straipsniu siūloma *pripažinti netekusiu galios AOAĮ 15 straipsnį* („Leidimas teršalus išmesti į aplinkos orą“). Leidimų išdavimą, ūkinės veiklos objektų eksploatavimą (ūkinės veiklos vykdymą) reglamentuoja Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas, todėl AOAĮ 15 straipsnio nuostatos AOAĮ yra perteklinės.

AOAĮ projekto 10 straipsniu, kuriuo *keičiamas AOAĮ 20 straipsnis*, siūloma:

– tikslinti 20 straipsnio 2 dalį išbraukiant neaktualias nuorodas į 15 straipsnio 1 dalį (kuri AOAĮ projekto 8 straipsniu pripažįstama netekusi galios) ir „šiam straipsnyje nurodytas išimtis“ (šiam straipsnyje nenustatyta kitų išimčių dėl draudimo deginti atliekas, nei nurodyta 20 straipsnio 2 dalyje);

– tikslinti 20 straipsnio 3 dalį papildant atvejus, kuriais leistinas nenujautų, nesugrėbtų ar kitaip nesurinktų augalų ar jų dalių deginimas (kai šie atvejai numatyti *saugomų teritorijų planavimo dokumentuose arba saugomų rūšių apsaugos ir veiksmų planuose, invazinių rūšių populiacijų gauros reguliavimo veiksmų planuose*).

AOAĮ projekto 11 straipsniu siūloma *papildyti AOAĮ nauju 22¹ straipsniu:*

⁹ Visuomenės, suinteresuotų institucijų ir įstaigų informavimo apie aplinkos oro užterštumo lygius tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. D1-265/V-436 „Dėl Visuomenės, suinteresuotų institucijų ir įstaigų informavimo apie aplinkos oro užterštumo lygius tvarkos aprašo patvirtinimo“.

¹⁰ Pagal AOAĮ 5 straipsnio 4 dalį aplinkos ministro įgaliota institucija aplinkos ministro nustatyta tvarka prognozuoja remiantis modeliavimo taikomosiomis programomis ar kitomis prognozavimo priemonėmis.

– siekiant perkelti ir įgyvendinti direktyvos 2024/2881 28 straipsnio¹¹ nuostatas, siūloma AOAĮ įtvirtinti nuostatą, kad žala žmogaus sveikatai, atsiradusi dėl AOAĮ 4 straipsnio 3 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų reikalavimų tose straipsnių dalyse nurodytais atvejais savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos plane numatyti ir įgyvendinti aplinkos oro kokybės valdymo priemonės, pažeidimo, kurį padarė kompetentinga institucija (savivaldybės administravimo subjektas ar savivaldybės valdoma įmonė), vertinama ir atlyginama Civilinio kodekso nustatyta tvarka.

AOAĮ projekto 12 straipsniu siūloma *išdėstyti nauja redakcija AOAĮ priedą*, jame patikslinant įstatymu įgyvendinamus Europos Sąjungos teisės aktus, nes 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje nuo 2026 m. gruodžio 12 d. panaikinama, o ją pakeičia Direktyva 2024/2881.

AOAĮ projekto 13 straipsniu Siekiant užtikrinti, kad Direktyvos 2024/2881 nuostatas perkeltiantys AOAĮ projekto straipsniai įsigaliotų iki Direktyvoje 2024/2881 nustatyto termino¹², siūloma nustatyti, kad AOAĮ projekto 1–6 ir 11–12 straipsniai įsigaliotų nuo 2026 m. gruodžio 10 d.

GVTNTĮ projektas

GVTNTĮ projekto 1 straipsnis (Įstatymo tikslas)

Perkeliant Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas, GVTNTĮ projektas papildomas nuostata, kad šio įstatymo tikslas ne tik užtikrinti nepertraukiamą geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą, visuomenės poreikius atitinkančią geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą, sudaryti sąlygas visiems fiziniams ir juridiniams asmenims gauti saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas, naudotis sanitarijos paslaugomis arba turėti galimybę individualiai apsirūpinti geriamuoju vandeniu ir (arba) individualiai tvarkyti nuotekas, nustatyti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimo ir planavimo bendruosius reikalavimus, kad būtų išvengta neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai, tačiau laikytis koncepcijos „Viena sveikata“, kartu laipsniškai mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą iki tvaraus lygio, gerinti nuotekų surinkimo ir valymo veiklos energijos balansą ir vandentvarkos sektoriuje įgyvendinti žiedinės ekonomikos principus.

GVTNTĮ projekto 2 straipsnis (Pagrindinės šio įstatymo sąvokos)

1) GVTNTĮ projektas papildomas naujomis sąvokomis.

Direktyvoje (ES) 2024/3019 įtvirtinta, kad komunalinių nuotekų tvarkymo infrastruktūra yra ypač pažeidžiama dėl klimato kaitos ir urbanizacijos, todėl vietos lygmeniu *turi būti parengti integruoti komunalinių nuotekų tvarkymo planai*, kurie būtų pritaikyti konkrečioms teritorijoms. Tokie planai turi būti parengti visoms aglomeracijoms, kuriose susidaro 10 000 ir daugiau gyventojų ekvivalento (GE) atitinkanti tarša. Atsižvelgiant į tai, GVTNTĮ projektas papildytas sąvokomis „*Paviršinių nuotekų išsiliejimas*“ ir „*Integruotasis komunalinių nuotekų tvarkymo planas*“.

¹¹ „1. Valstybės narės užtikrina, kad fiziniai asmenys, patyrę žalą žmonių sveikatai dėl nacionalinių taisyklių, kuriomis į nacionalinę teisę perkeltamos šios direktyvos 19 straipsnio 1–5 dalys bei 20 straipsnio 1 ir 2 dalys, pažeidimo, kurį tyčia ar dėl aplaidumo padarė kompetentingos institucijos, turėtų teisę reikalauti kompensacijos ir ją gauti.

2. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinės taisyklės ir procedūros, susijusios su reikalavimais atlyginti žalą, būtų parengtos ir taikomos taip, kad dėl jų netaptų neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis teise reikalauti atlyginti žalą, pagal 1 dalį.“

¹² Direktyvos 2024/2881 30 straipsnio 1 dalies 1 pastraipa: „1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliotų įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad 1 ir 3 straipsnių, 4 straipsnio 2, 7, 9, 14, 15, 16, 18, 21–30, 33, 34, 41–45 punktų, 5–8 straipsnių, 9 straipsnio 1, 2, 3 ir 5–9 dalių, 10, 11 ir 12 straipsnių, 13 straipsnio 1, 2, 3, 5, 6 ir 7 dalių, 15 straipsnio, 16 straipsnio 1, 2 ir 4 dalių, 17 straipsnio 4 dalies, 18–21 straipsnių, 22 straipsnio 1, 2, 3 ir 5 dalių, 23–29 straipsnių ir I–X priedų būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo 2026 m. gruodžio 11 d. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų nuostatų tekstą.“

2) Siekiant užtikrinti Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatų įgyvendinimą, GVTNTI projekte įvirtintos sąvokos: „*Atskiroji nuotekų tvarkymo sistema*“, „*Mišrioji nuotekų tvarkymo sistema*“, „*Apkrova*“, „*Gamtinė aplinka*“, „*Nuotekų priimtuvas*“, „*Nuotekų valykla*“.

3) Esamas reglamentavimas orientuotas į mechaninių geriamojo vandens apskaitos prietaisų naudojimą, rodmenų deklaravimą ir priežiūrą, tačiau yra būtinybė pritaikyti teisinį reguliavimą šiuolaikiniams poreikiams ir standartams, įdiegus *išmaniuosius (nuotolinio duomenų nuskaitymo) geriamojo vandens apskaitos prietaisus*. Išmanieji geriamojo vandens apskaitos prietaisai teikia šiuos privalumus: automatinius duomenų perdavimus, tikslų atsiskaitymą pagal realų suvartojimą, greitesnį nuotėkių aptikimą ir mažesnes administracines sąnaudas, padeda vandentvarkos įmonėms mažinti transporto poreikį, CO₂ emisijas ir efektyviau valdyti išteklius. Išmaniųjų apskaitos prietaisų naudojimas suteiks galimybę paprasčiau vartotojams stebėti savo suvartojimo kiekius. Tai gerina aptarnavimo kokybę ir padeda taupyti išteklius. Atsižvelgiant į tai, GVTNTI projektas papildomas nauja sąvoka „*Išmanusis geriamojo vandens apskaitos prietaisas*“.

4) Vienas iš Direktyvos (ES) 2024/3019 tikslų – pagerinti sanitarijos paslaugų prieinamumą, laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų. Pagal ES žmogaus teisių gaires dėl saugaus geriamojo vandens ir sanitarijos paslaugų, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas moterų ir mergaičių saugumui, nes jos susiduria su papildomais nepatogumais naudojantis sanitariniais įrenginiais ne savo namuose. Be to, valstybės narės turi užtikrinti tinkamas sanitarijos sąlygas, atsižvelgdamos į pažeidžiamų grupių, tokių kaip romai, negalią turintys asmenys ir benamiai, poreikius, kad šios grupės galėtų naudotis sanitarijos paslaugomis viešose ir privačiose erdvėse, už prieinamą kainą arba nemokamai. Įvertinant tai, GVTNTI projekte įvirtintos sąvokos: „*Sanitarija*“, „*Sanitarijos paslaugos*“, „*Sanitarinis įrenginys*“.

5) Direktyva (ES) 2024/3019 nustatė, kad komunalinėmis nuotekomis laikomas įvairių nuotekų mišinys (buitinių, gamybinių, paviršinių nuotekų) arba tai buitinės nuotekos, atsižvelgiant į tai, GVTNTI projekte nustatoma nauja sąvoka „*Komunalinės nuotekos*“. Paminėtina, kad buitinių nuotekų sąvoka įtvirtinta Lietuvos Respublikos vandens įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje (Buitinės nuotekos – nuotekos, kurios susidaro namų ūkyje naudojant vandenį buitiniams poreikiams. Prie buitinių nuotekų priskiriamos ir nuotekos, susidarančios naudojant vandenį įmonių, įstaigų, organizacijų darbuotojų buitiniams poreikiams, jeigu jos surenkamos ir išleidžiamos atskirai nuo kitų objekte susidarančių nuotekų.), todėl šiuo GVTNTI projektu sąvoka neperkeliamą.

6) GVTNTI projektas papildytas sąvoka „*Gamybinės nuotekos*“. Paminėtina, kad šiuo metu „*Gamybinių nuotekų*“ sąvoka įtvirtinta Nuotekų tvarkymo reglamente, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. D1-236 „Dėl Nuotekų tvarkymo reglamento patvirtinimo“.

7) GVTNTI projektas papildytas sąvoka „*Nepaskirstytasis geriamojo vandens kiekis*“. Pažymėtina, kad panaši sąvoka reglamentuojanti viršijančios leistino apskaitos prietaisų paklaidos skirtumą tarp vandens kiekio, išmatuoto daugiabučio namo įvade, ir butuose įrengtų apskaitos prietaisų rodmenų sumos, įtvirtinta Šilumos ūkio įstatyme (2 str. 21 d.).

GVTNTI projekte patikslintos šios sąvokos:

1) „*Aglomeracijos*“ sąvoka. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyva (ES) 2024/3019 numato jog centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos turi būti išvystytos aglomeracijose didesnėse nei 1000 GE, „*Aglomeracijos*“ sąvokoje pakeista vietoj 2000 gyventojų ekvivalentų atitinkanti tarša įrašant 1000 ir daugiau. Atsižvelgiant į tai, kad keičiasi aglomeracijos vertinimo dydis, GVTNTI projekto 26 straipsnyje (Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas) numatoma savivaldybėms taryboms pareiga iki 2030 m. gruodžio 31 d. atnaujinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus,

kuriuose nustato aglomeracijų ribas ir suplanuoja, kad aglomeracijose centralizuota geriamojo vandens tiekimo ir centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos plėtrą išvystyti iki 2035 m. gruodžio 31 d. (Direktyva (ES) 2024/3019 3 straipsnio, 2 dalis, kad „Valstybės narės užtikrina, kad 1 000 GE dydžio ir didesnės, tačiau neviršijančios 2 000 GE dydžio, aglomeracijos atitiktų 1 dalies reikalavimus ne vėliau kaip 2035 m. gruodžio 31 d.“).

2) „Geriamojo vandens apskaitos prietaisai“ sąvoka patikslinta papildant, kad šiomis matavimo priemonėmis laikomi ir išmanieji geriamojo vandens apskaitos prietaisai.

3) „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinė kaina“ sąvoka patikslinta, numatant pasirinktiną 3–5 metų bazinės kainos laikotarpį. Pakeitimu siūloma numatyti galimybę geriamojo vandens tiekėjui pasirinkti reguliavimo periodą, kuris jo manymų būtų optimalus įgyvendinant geriamojo vandens tiekėjo veiklos programą. Bazinės kainos nustatymo metu yra peržiūrimos visos sąnaudos, perskaičiavimo metu yra peržiūrimos sąnaudos, kurioms įtaką daro kitų paslaugų teikėjų tarifai, teisės aktų pokyčiai, darbo rinkos prognozuojami pokyčiai ir pan. Tais atvejais, kai patiriamos sąnaudos (neapibrėžtos kaip perskaičiavimo kriterijai) ženkliai keičiasi, lyginant su bazinių kainų nustatymo metu įvertintomis, perskaičiavimo procesas tampa sudėtingas ir panašus į bazinių kainų nustatymo, todėl norint pagrįstai įvertinti būtinąsias sąnaudas ir sumažinti tiek ūkio subjektų, tiek Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos administracinę naštą, siūloma nustatyti pasirinktiną 3–5 metų bazinės kainos laikotarpį.

4) „Individualiojo nuotekų tvarkymo įrenginiai“ sąvoka patikslinta numatant, jog tai inžineriniai įrenginiai, kurie neprijungti prie centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos ir skirti nuotekoms individualiai tvarkyti (surinkti, kaupti, valyti).

5) „Paviršinės nuotekos“ sąvoka patikslinta atsižvelgiant į Direktyvoje (ES) 2024/3019 naujai reglamentuotas mišriasias ir atskiras nuotekų tvarkymo sistemas.

GVTNTI projekto 3–6 straipsnis (Institucijų (Aplinkos ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos ar sveikatos apsaugos ministro įgaliotų institucijų, Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos ir savivaldybių institucijų) kompetencijos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo reguliavimo srityje)

Aplinkos ministro kompetencija

GVTNTI 6 straipsnis papildomas nuostata, suteikiančia teisę aplinkos ministrui įgalioti instituciją (Aplinkos apsaugos agentūrą), atsakingą už informacijos ir (arba) duomenų apie prieigos prie geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymą rinkimą bei ataskaitų Europos Komisijai teikimą. Atsižvelgiant į tai, priėmus Įstatymo projektą, reikės patikslinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 24 d. įsakymą Nr. D1-37 „Dėl informacijos apie nuotekų tvarkymą rinkimo ir teikimo Europos Komisijai“. Paminėtina, kad Aplinkos apsaugos agentūrai dėl naujų įpareigojimų kaupti, tvarkyti, vertinti ir teikti duomenis Europos Komisijai padidės administracinė našta.

Sveikatos apsaugos ministro kompetencija

Atsižvelgiant į naujas Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas, kuriomis siekiama gerinti visuomenės sveikatą ir ligų prevenciją, stebint visuomenės sveikatos parametrus, pvz., komunalinių nuotekų stebėseną nustatant virusus ir patogenus, tokius kaip SARS-CoV-2, poliomiellito virusas ar gripo virusas, antimikrobinų medžiagų atsparumo stebėseną, nes jos yra pagrindinis antimikrobinų medžiagų, atsparių bakterijų ir jų genų šaltinis papildomas GVTNTI 7 straipsnis, numatant, kad sveikatos apsaugos ministro ar sveikatos apsaugos ministro įgaliotų institucijų kompetencija yra ne tik geriamojo vandens kokybės srityje, bet ir nuotekų stebėsenos srityje.

Direktyvos (ES) 2024/3019 preambulėje (35) įtvirtinta, jog „Sąjunga pripažįsta, kad svarbu spręsti atsparumo antimikrobinėms medžiagoms (AAM) problemą, visų pirma, 2017 m. birželio 29 d.

Komisijos komunikate „Bendros sveikatos koncepcija grindžiamas Europos kovos su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms (AAM) veiksmų planas“, ir priėmė Bendros sveikatos koncepcija grindžiamą Europos kovos su AAM veiksmų planą. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, komunalinės nuotekos yra pripažintos pagrindiniu antimikrobinų medžiagų ir jų metabolitų, taip pat antimikrobinėms medžiagoms atsparių bakterijų ir jų genų, šaltiniu ir tai yra patvirtinta dokumentais. Siekiant pagilinti žinias apie pagrindinius AAM šaltinius, būtina nustatyti pareigą vykdyti AAM buvimo komunalinėse nuotekose stebėseną, kad būtų toliau plėtojamos mokslo žinios ir ateityje būtų galima imtis tinkamų veiksmų“. Pagrindiniai veiksniai, lemiantys atsparių vaistams patogenų atsiradimą, yra netinkamas ir pernelyg dažnas antimikrobinų vaistų, pvz., antibiotikų, antivirusinių, priešgrybelinių ir priešparazitinių vaistų, vartojimas. PSO paskelbė AMR viena iš 10 didžiausių pasaulinių visuomenės sveikatos grėsmių žmonijai¹³. *Direktyvoje (ES) 2024/3019 įtvirtinti reguliariai stebimi pagrindiniai su sveikata susiję parametrai*, įskaitant atsparumą antimikrobinėms medžiagoms arba SARS-CoV-2 pandemijos atveju. Naujausia patirtis, susijusi su SARS-CoV-2 virusu, parodė, kad jį galima labai patikimai aptikti nuotekose, o tai suteikia vertingos informacijos pandemijų ar kitų visuomenės sveikatos grėsmių valdymui. Direktyva (ES) 2024/3019 numato reikalavimą ES šalims įdiegti sveikatos parametrų stebėjimą miestų nuotekose: SARS-CoV-2 viruso ir jo variantų, taip pat poliomielito ir gripo virusų, atsirandančių patogenų, naujų susirūpinimą keliančių teršalų ir bet kokių kitų visuomenės sveikatos parametrų. Atsižvelgiant į pateiktą informaciją, Sveikatos apsaugos ministerijos įgaliotai institucijai numatoma nauja pareiga Aplinkos ministerijos įgaliotai institucijai (Aplinkos apsaugos agentūrai) teikti sveikatos apsaugos ministro arba jo įgaliotos institucijos teisės aktuose nustatyta tvarka surinktus duomenis apie aktualių visuomenės sveikatos parametrų ir žmonių užkrečiamųjų ligų sukėlėjų atsparumo antimikrobinėms medžiagoms stebėsenos komunalinėse nuotekose. Duomenys reikalingi ataskaitų Europos Komisijai teikimui.

Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos kompetencija (toliau – Taryba)

GVTNTĮ projektu siūloma nustatyti, kad Taryba, įgaliotai institucijai (Aplinkos apsaugos agentūrai) teiktų informaciją apie kiekvieno komunalinių nuotekų valymo įrenginio, kuriame valoma 10 000 GE ir didesnė apkrova bendrą suvartojamą elektros energijos kiekį ir energijos, išgytos iš neišskastinių išteklių, procentinę dalį, kai taikoma šio įstatyme nurodyta nukrypti leidžianti nuostata Pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą (GVTNTĮ 9 straipsnio 3 dalies 3 punktas), Taryba geriamojo vandens tiekėjų mokamas įmokas Tarybos veiklai finansuoti apskaičiuoja pagal geriamojo vandens tiekėjų pateiktas preliminaras ataskaitas ir juos informuoja apie mokėtinas sumas. Po 2 mėnesių gavusi audituotas ataskaitas, Taryba dar kartą perskaičiuoja mokestį, o geriamojo vandens tiekėjai turi pagrįsti lyginant su pirmu skaičiavimu susidariusius skirtumus. Kadangi Tarybai mokama suma apskaičiuojama atsižvelgiant į pačių geriamojo vandens tiekėjų ir paviršinių nuotekų tvarkytojų praėjusių metų geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo, garantinio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklos pajamas, GVTNTĮ projektu siūloma, kad informaciją apie geriamojo vandens tiekėjų ir paviršinių nuotekų tvarkytojų pajamas ir nuo jų suskaičiuotą įmoką pateiktų šios informacijos valdytojai, t. y. pačios įmonės, o Taryba vėliau galėtų sutikrinti su Tarybai teikiama audituota finansine informacija. Paminėtina, kad siūlomi pakeitimai nepadidins administracinės naštos įmonėms, kadangi dabar įmokas apskaičiavus Tarybai ir šią informaciją pateikus įmonėms, įmonės vis tiek šią informaciją tikrina. Tarybai skaičiavimus atliekant tik vieną kartą, mažėtų užklausų įmonėms skaičius. Atkreiptinas dėmesys, kad tokios prievolės Tarybai informuoti reguliuojamas įmones apie įmokų dydžius nėra numatyta kituose

¹³https://environment.ec.europa.eu/document/download/0c65f57a-9db0-4665-b5e4-e2ba671de95d_en?filename=Impact%20assessment%20accompanying%20the%20proposal.pdf

Tarybos reguliuojamuose sektoriuose, tad taip būtų suvienodintos praktikos tarp visų Tarybos reguliuojamų sektorių.

Savivaldybių institucijų kompetencija

GVNTNTĮ projektu (GVNTNTĮ 10 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 16 straipsnio 6 dalies 1 punktas, (Įstatymo įsigaliojimas, įgyvendinimas ir taikymas. 7 dalis) siūloma patikslinti datą, vietoj 2027 metų numatyti 2030 metus. Šis siūlymas grįstas gavus Lietuvos savivaldybių asociacijos ir Lietuvos vandens teikėjų asociacijos prašymą argumentuojant, kad iki GVTNTĮ nurodyto termino vandentvarkos įmonės nespės perimti vandentvarkos objektų, kadangi jų išpirkimui reikalingos lėšos bei laiko sąnaudos šių objektų įteisinimui, kai jie neįregistruoti Nekilnojamojo turto registre (geodezinės išpildomosios dokumentacijos, kadastrinių bylų parengimas, daugumos objektų atvejais kreipimasis į teismą dėl objektų valdymo pagal įgyjamąją senatį juridinio fakto nustatymo ir kt.).

Direktyvoje (ES) 2024/3019 nustatyta, kad specifinė mažumų kultūrų, pavyzdžiui, romų ir klajoklių, padėtis, nesvarbu, ar jie turi nuolatinio gyventojų statusą, išryškėja tuo, kad šios grupės dažnai neturi galimybės naudotis sanitarijos paslaugomis. Ši problema buvo pripažinta 2020 m. spalio 7 d. Komisijos komunikate „Lygybės sąjunga. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginis planas“, kuriame buvo pabrėžta būtinybė didinti lygias galimybes šių grupių nariams pasinaudoti pagrindinėmis paslaugomis, įskaitant sanitariją. Komunikate raginama, kad valstybės narės ypatingą dėmesį skirtų pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms, kurios dėl įvairių socialinių, ekonominių, etninių, lytinių, teisinio statuso, religinių ar kitų priežasčių yra nepalankioje padėtyje. Visų pirma, priemonės, skirtos šių grupių galimybėms pasinaudoti sanitarijos paslaugomis gerinti, turėtų apimti nemokamą arba už nedidelį mokestį pasiekiamų sanitarinių įrenginių teikimą viešosiose ir privačiose erdvėse, taip pat nuotekų surinkimo sistemų prieigos gerinimą ir viešosios administracijos pastatuose esančių sanitarinių įrenginių prieinamumo didinimą. Tai turėtų būti daroma veiksmais, kuriais būtų užtikrinta galimybė naudotis sanitarijos paslaugomis visiems, Įrenginiai turėtų būti turėti būti visada prieinami visiems, įskaitant specialiųjų poreikių turinčius asmenis, pavyzdžiui, vaikus, vyresnio amžiaus žmones, asmenis su negalia ir benamius, turėtų būti įrengti tokioje vietoje, kurioje užtikrinamas didžiausias naudotojų saugumas, ir turėtų būti higieniškai ir techniškai saugūs naudoti. Be to, tokių įrenginių turėtų būti pakankamai, kad būtų galima patenkinti žmonių poreikius ir kad laukimo laikas nebūtų nepagrįstai ilgas.

Paminėtina, kad vadovaujantis 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2020/2184 dėl žmonių vartoti skirto vandens kokybės (toliau – Geriamojo vandens direktyva) nuostatomis, siekiama ne tik pagerinti prieigą prie žmonių vartoti skirto vandens, tačiau užtikrinti, kad valstybės narės skirtų ypatingą dėmesį pažeidžiamų visuomenės grupių poreikiams. Geriamojo vandens direktyvoje numatyta, kad nedarant poveikio valstybių narių teisei, valstybės narės suteikta teisė apsibrėžti pažeidžiamas ir marginalizuotas grupes, tačiau svarbu, „kad tokios grupės apimtų pabėgėlius, klajoklių bendruomenes, benamius ir mažumų kultūras, kaip antai romus ir klajoklius, nepriklausomai nuo to, ar tų grupių atstovai praktikuoja sėslų ar nesėslų gyvenimo būdą“. Atsižvelgiant į tai, 2022 m. į nacionalinę teisę perkeltant Geriamojo direktyvos nuostatas, Įstatyme įtvirtinta sąvoka „*Pažeidžiamos ir marginalizuotos grupės* – grupės žmonių, kurie bėga nuo karinių konfliktų ar persekiojimo arba neturi gyvenamosios vietos (pavyzdžiui, pabėgėliai, benamiai)“. Minėta sąvoka atlieps ir Direktyvoje (ES) 2024/3019 įtvirtintą siekį dėl sanitarinių paslaugų gavimo ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms. Pažymėtina, kad pabėgėlių, tiek benamių socialinę globą reglamentuoja specialieji teisės aktai, pvz. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas ir Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas.

Perkeliant Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas numatomos papildomos pareigos savivaldybėms

užtikrinti pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms galimybę naudotis sanitarijos paslaugomis, taip pat kaip ir užtikrinti prieigą prie geriamojo vandens (GVTNTĮ projekto 10 straipsnio 2 dalies 14 punktas); organizuojant sanitarijos paslaugų teikimą visuomenei užtikrinti, kad aglomeracijose, kuriose gyventojų ekvivalentas yra 10 000 ir daugiau, būtų įrengtas pakankamas sanitarinių įrenginių skaičius viešosiose erdvėse. Šie įrenginiai turi būti prieinami visiems gyventojams, saugūs, o informacija apie jų buvimo vietą – viešai prieinama; skatinti, kad aglomeracijose, kuriose gyventojų ekvivalentas yra 5 000 ir daugiau, viešuosiuose pastatuose, pirmiausia administraciniuose, būtų įrengtas pakankamas nemokamų sanitarinių įrenginių skaičius.

Taip pat numatoma pareiga savivaldybėms Aplinkos ministerijos įgaliotai institucijai (Aplinkos apsaugos agentūrai) vadovaujantis aplinkos ministro tvirtinamo informacijos apie prieigą prie geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymą rinkimo bei teikimo Europos Komisijai tvarkos aprašo nuostatomis, teikti duomenų rinkinį, kuriame pateikta informacija apie priemones, kurių imtasi įgyvendinant įstatymo nuostatas dėl pareigos užtikrinti pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms galimybę gauti prieigą prie geriamojo vandens ir naudotis sanitarijos paslaugomis (GVTNTĮ projekto 10 straipsnio 2 dalies 15 punktas). Paminėtina, kad Europos Komisija iki 2028 m. gruodžio 31 d. turi priimti įgyvendinimo aktus, kuriais bus nustatoma informacijos tiekimo forma (atitinkamai Aplinkos ministerija parengs informacijos apie prieigą prie geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymą rinkimo bei teikimo Europos Komisijai tvarkos aprašą), o Europos Komisijai turės būti pateikta informacija ne vėliau kaip 2029 m. sausio 12 d. ir vėliau kas 6 metus atnaujinama. Atsižvelgiant į tai, kad Geriamojo vandens direktyva taip pat numato pareigą „ne vėliau kaip 2029 m. sausio 12 d. parengia, o vėliau – kas šešerius metus atnaujinama duomenų rinkinį, kuriame pateikiama informacija apie priemones, kurių imtasi siekiant pagerinti prieigą prie žmonėms vartoti skirto vandens ir skatinti jo vartojimą pagal 16 straipsnį, ir apie savo gyventojų, kurie turi prieigą prie žmonėms vartoti skirto vandens, dalį“, GVTNTĮ projektas papildomas nuostatomis, kad „Įstatymo 6 straipsnio 14 punkte įgaliotai institucijai teikia duomenų rinkinį, kuriame pateikta informacija apie priemones, kurių imtasi įgyvendinant šios dalies 12-15 punktų nuostatas“ (Įstatymo 12-14 punktų nuostatos reglamentuoja prieigos prie geriamojo vandens aspektus).

GVTNTĮ projekto 7 straipsnis (Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo planavimas)

GVTNTĮ 12 straipsnio 3 dalyje reglamentuotas centralizuotųjų nuotekų surinkimo sistemų įrengimas aglomeracijose, tačiau siekiant tinkamai perkelti Direktyvos nuostatas, GVTNTĮ projektas patikslintas numatant, kad „kai aglomeracijoje centralizuotųjų nuotekų surinkimo sistemų įrengimas *arba prijungimas prie centralizuotųjų nuotekų surinkimo sistemų* neduos naudos aplinkai *arba žmonių sveikatai, arba tai techniškai neįmanoma*, arba kai centralizuotųjų geriamojo vandens tiekimo sistemų ir (arba) centralizuotųjų nuotekų surinkimo sistemų įrengimo, *prijungimo* nepateisina argumentuotai pagrįsta didelė tokios sistemos įrengimo, *prijungimo* kaina ir kai tai ekonomiškai pagrįsta infrastruktūros plėtros plane, parengtame vadovaujantis aplinkos ministro tvirtinamų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklių nuostatomis, tokiose infrastruktūros plėtros plane išskirtose teritorijose turi būti numatytas individualus apsirūpinimas geriamuoju vandeniu ir (arba) nuotekų tvarkymas nuotekų valymo ar kaupimo įrenginiais, kurie leidžia užtikrinti nuotekų išvalymą iki toje aglomeracijoje, viešojo vandens tiekėjo taršos leidime arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatytų keliamų reikalavimų.“

Integruotieji komunalinių nuotekų tvarkymo planai

Vadovaujantis GVTNTĮ 12 straipsnio 1 dalies nuostatomis, savivaldybių institucijos planuoja geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą savo teritorijose ir viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijose *rengdamos infrastruktūros plėtros planus* ir juose nustatydamos aglomeracijas ir viešojo geriamojo vandens tiekimo

teritorijas, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros kryptis, nurodydamos šios infrastruktūros plėtros įgyvendinimo etapus (eigą, eiliškumą) ir finansavimą. Paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra planuojama ir numatoma geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planuose arba rengiant kitą teritorijų planavimo dokumentą. GVTNTĮ 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „infrastruktūros plėtros planai rengiami, koreguojami, keičiami, derinami, tikrinami ir tvirtinami vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu, šiuo įstatymu ir aplinkos ministro tvirtinamomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklėmis“.

Plėtros planų rengimo taisyklių 13 punkte numatyta, kad „planavimo organizatorius planavimo darbų programoje: <...> atsižvelgdamas į planavimo tikslą, nustato plano uždavinius: <...> 13.1.7. numatyti paviršinių nuotekų tvarkymo ir jų infrastruktūros plėtros priemonės, klimato kaitos padarinių poveikio švelninimo priemonės, susijusias su klimato kaitos padariniais; aplinkos kokybei gerinti skirtus gamtos procesais pagrįstus sprendimus ir juos įgyvendinančias priemones (iš kritulių vandens susidarančioms paviršinėms nuotekoms sulaikyti ir jų absorbcijai skirtas infrastruktūras, atviras kritulių vandens kaupyklas (akumuliacinius tvenkinius), žalos aplinkai prevencijos priemonės ir kitas priemones neigiamam poveikiui mažinti). Klimato kaitos poveikio mažinimo (paviršinių nuotekų tvarkymo ir jų infrastruktūros plėtros) priemonės gali būti numatomos ir rengiant atskirą teritorijų planavimo dokumentą“; 26 punkte nustatyta, kad <...> Aiškinamajame rašte nurodoma informacija apie planuojamos teritorijos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros būklę <...> aprašomos žalos aplinkai prevencinės priemonės ir kitos priemonės neigiamam klimato kaitos poveikiui mažinti, aprašoma ir pagrindžiama iš kritulių vandens susidarančioms paviršinėms nuotekoms sulaikyti ir jų absorbcijai skirtų infrastruktūrų, atvirųjų kritulių vandens kaupyklų (akumuliacinių tvenkinių) nauda“.

Atsižvelgiant į pateiktą teisinį reglamentavimą ir į tai, kad Direktyva (ES) 2024/3019 įpareigoja parengti integruotuosius komunalinių nuotekų tvarkymo planus, kuriuose turi būti nustatomos priemonės skirtos komunalinių nuotekų tvarkymui atsižvelgiant į specifines aglomeracijos sąlygas, urbanizacijos ir klimato kaitos poveikį, taip pat plane turi būti numatomi sprendimai, skirti mažinti paviršinių nuotekų išsiliejimo keliamą taršą, optimizuoti esamą infrastruktūrą, įtraukti gamtinius sprendimus ir prisidėti prie klimato kaitos švelninimo tikslų, GVTNTĮ projektu siūloma nustatyti, kad integruotieji komunalinių nuotekų tvarkymo planai turi būti rengiami vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu, GVTNTĮ ir aplinkos ministro tvirtinamomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų, integruotųjų komunalinių nuotekų tvarkymo planų rengimo taisyklėmis. Atitinkamai GVTNTĮ projektu numatoma patikslinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklių pavadinimą papildant integruotais komunalinių nuotekų tvarkymo planais (GVTNTĮ projekto 6 straipsnio 1 dalies 2 punktą).

Paminėtina, kad Direktyva (ES) 2024/3019 numato, jog integruotieji komunalinių nuotekų tvarkymo planai turi būti peržiūrėti kas 6 metus ir prireikus atnaujinami, atsižvelgiant į tai GVTNTĮ projekte numatytas toks integruotųjų komunalinių nuotekų tvarkymo planų peržiūrėjimo laikotarpis, – 6 metai, esant poreikiui atnaujinami, atsižvelgiant į klimato sąlygų, technologijų pasikeitimus ir miestų vystymąsi. Įvertinus šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas ir GVTNTĮ projektu siūlomą nuostatą, jog integruotasis komunalinių nuotekų tvarkymo planas yra sudedamoji geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros plano dalis, siekiant suderinamumo, GVTNTĮ projekte patikslinama, kad savivaldybės vykdomoji institucija turėtų kas 6 metus (vietoj šiuo metu įtvirtintų 10 metų) organizuoti vertinimą, ar infrastruktūros plėtros planuose

nustatytos aglomeracijų ribos ir viešosios geriamojo vandens tiekimo teritorijos atitinka realią situaciją, ir prireikus inicijuoti šių planų keitimą.

Direktyvoje (ES) 2024/3019 numatyta, kad integruotųjų komunalinių nuotekų tvarkymo planų tikslas – apriboti paviršinių nuotekų persipylimo taršą iki ne daugiau kaip 2 % metinės surinktų komunalinių nuotekų apkrovos, pagal sausomis sąlygomis apskaičiuotą srautą. Svarbu, kad planuose būtų numatytos priemonės, kuriomis būtų mažinama paviršinių nuotekų persipylimo tarša, ypač susijusi su pirmųjų liūčių po ilgų sausų laikotarpių persipylimais tankiai apgyvendintose vietovėse. Prioritetas turėtų būti teikiamas gamtiniais sprendimams, tokiems kaip natūralus vandens sulaikymas, infiltravimas ir pan., o ne pilkosios infrastruktūros kūrimui. Siekiant užtikrinti integruotųjų komunalinių nuotekų tvarkymo planų efektyvumą, jie turi būti pagrįsti geriausia vietos praktika, išsamia sąlygų analize ir pirmenybe prevenciniams požiūriams, kad būtų optimizuotas esamos infrastruktūros naudojimas, taupoma energija ir mažinamas išmetamųjų teršalų kiekis. „Žaliosios“ (gamtiniai sprendimai (žalieji plotai, žalieji stogai ir pan.) ir „mėlynosios“ (vandens ekosistemomis grįsti sprendimai (pievos, paviršiniai vandens telkiniai, pelkės)) plėtros skatinimas yra esminis elementas, tačiau nauja „pilkoji infrastruktūra“ (centralizuoti vamzdynai, valymo įrenginiai, siurblių stotys, kolektoriai ir kita techninė, betoninė, plieninė ar plastikinė infrastruktūra, skirta nuotekoms surinkti, transportuoti ir išvalyti) turėtų būti numatoma tik tada, kai tai būtina. Atsižvelgiant į tai, bus patikslintos Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklės, kuriose detalizuotas integruotų komunalinių nuotekų tvarkymo planų turinys ir priemonės tikslams pasiekti.

Perkeliant Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas, GVTNTĮ projekte (23 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas, įgyvendinimas ir taikymas) įtvirtinama, kad integruotas komunalinių nuotekų tvarkymo planas, skirtas 100 000 GE dydžio ir didesnių aglomeracijų nuotekų surinkimo teritorijoms parengiamas ne vėliau kaip iki 2033 m. gruodžio 31 d., o 10 000–100 000 GE dydžio aglomeracijų teritorijoms ne vėliau kaip iki 2039 m. gruodžio 31 d.

Pažymėtina, kad Europos Komisija iki 2028 m. gruodžio 31 d. priims įgyvendinimo aktus, kurie nustatys: integruotojo komunalinių nuotekų tvarkymo plano teikimo formą (minėtas planas privalės būti pateikiamas Europos Komisijai jai paprašius); alternatyvius rodiklius, kuriais bus vertinama, ar pasiektas taršos mažinimo tikslas (Direktyvos (ES) 2024/3019 V priedo 2 punkto a dalyje); priemonių įgyvendinimo metodikas pagal Direktyvos (ES) 2024/3019 V priedo 3 punktą.

GVTNTĮ projekto 8-9 straipsniai (Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros statyba, priežiūra ir naudojimas. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo finansavimo šaltiniai)

Pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą (GVTNTĮ 10 straipsnio 1 dalies 5 punktas) savivaldybių tarybos iki 2027 m. gruodžio 31 d. vykdo viešajam geriamojo vandens tiekimui ir nuotekų tvarkymui skirtos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros savininko teises ir pareigas; (GVTNTĮ 2 straipsnis. Įstatymo įgyvendinimas ir taikymas 4 dalis) savivaldybių institucijos iki 2027 m. gruodžio 31 d. perduoda viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui, regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nuosavybės teise priklausančią geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą. Lietuvos vandens teikėjų asociacijos pateikta informacija, toks savivaldybių infrastruktūros perdavimas vykdomas didinant viešųjų geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų įstatinį kapitalą turtinio įnašo rinkos verte, kurią nustato nepriklausomi turto vertintojai teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABI) 45 straipsnio 5 dalis), kas lemia finansinius nuostolius. Siekiant, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros perdavimas būtų perduodamas ne tik į vandentvarkos įmonių įstatinį kapitalą ABI nustatyta tvarka, bet ir kitais

įstatymų nustatytais būdais (pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 20 straipsnio 2 dalį savivaldybei nuosavybės teise priklausantis turtas kitų subjektų nuosavybėn perduodamas: <..> 5) kitais šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytais būdais), GVTNTĮ projektu (8 straipsnis. 16 straipsnio pakeitimas) siūloma nustatyti, kad „iki 2030 m. gruodžio 31 d. savivaldybių tarybos perleidžia viešajam vandens tiekėjui arba regioniniam viešajam vandens tiekėjui geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūrą arba paviršinių nuotekų tvarkytojui paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūrą kaip nepiniginį įnašą pagal akcijų pasirašymo sutartį Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo nustatyta tvarka arba nurodytą infrastruktūrą neatlygintinai perduoda viešojo vandens tiekėjo arba regioninio viešojo vandens tiekėjo, paviršinių nuotekų tvarkytojo nuosavybėn.“

Atsižvelgiant į tai, kad 2026 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos privalomojo turto ir verslo vertinimo įstatymas, o jam įsigaliojus neteko galios Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas, atitinkamai tikslinamas minėto įstatymo pavadinimas GVTNTĮ 16 straipsnio 13 dalyje bei 3 straipsnio 58 dalyje.

Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad aukščiau minėtais būdais perduota infrastruktūra laikoma investicijomis ir į tai, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo srityje taikomas sąnaudų susigrąžinimo principas (GVTNTĮ 19 straipsnio 1 dalis), reiškiantis, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainos turi padengti būtinąsias sąnaudas, reikalingas šioms paslaugoms teikti, ilgalaikiam infrastruktūros eksploatavimui, renovacijai ir plėtrai užtikrinti, abonentams ir vartotojams sudaryti priimtinas sąlygas naudotis geriamuoju vandeniu ir gauti tinkamos kokybės nuotekų tvarkymo paslaugas, taip pat aplinkos taršai mažinti ir vandens ištekliams racionaliai naudoti. Atsižvelgiant į tai, GVTNTĮ projektą siūloma papildyti nuostatomis, „jog turtui, kuris Akcinių bendrovių įstatymo nustatyta tvarka kaip nepiniginis įnašas perduodamas geriamojo vandens tiekėjų, garantinių vandens tiekėjų ar paviršinių nuotekų tvarkytojų nuosavybėn ir yra skirtas viešajam geriamojo vandens tiekimui, nuotekų ar paviršinių nuotekų tvarkymui, Įstatymo 33 straipsnio 5 dalies reikalavimai netaikomi. Šis turtas apskaitomas nepriklausomo turto vertintojo nustatyta verte pagal Verslo apskaitos standartus arba Tarptautinius apskaitos standartus, o ši vertė ir nuo jos apskaičiuotos nusidėvėjimo sąnaudos laikomos būtinosiomis sąnaudomis pagal Įstatymo 18 straipsnio 1 dalį. Pagal Savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymą, savivaldybės administracija atsakinga už prioritetinės infrastruktūros plėtrą pagal teritorijų planavimo dokumentus.“ GVTNTĮ numatyta, kad savivaldybės planuoja geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą, nustatydamos savo teritorijose ir viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijose rengdamos infrastruktūros plėtros planus ir juose nustatydamos aglomeracijas ir viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijas, plėtros kryptis ir etapus. Savivaldybės paveda valdomoms įmonėms teikti šias paslaugas.

GVTNTĮ taip pat nustato geriamojo vandens tiekėjo pareigą užtikrinti infrastruktūros plėtrą pagal nustatytus etapus ir prijungti vartotojus prie tinklų. Tačiau kai kurios savivaldybės nustato tik kelias prioritetines teritorijas, į kurias nepatenka aglomeracijos ir viešosios teritorijos, todėl vandentvarkos įmonėms už infrastruktūros vystymą (aglomeracijose ir viešosiose geriamojo vandens tiekimo teritorijose) nenumatytas finansavimas (per geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kainą). Tam, kad būtų aiškiau reglamentuotas finansavimas, GVTNTĮ projektu (16 straipsnio 19 dalis) numatoma, kad geriamojo vandens tiekėjai apmokės ir infrastruktūros plėtrą ne tik prioritetinėse teritorijose, bet ir viešosiose teritorijose bei aglomeracijose pagal teritorijų planavimo dokumentus, o infrastruktūros sąnaudos bus įtraukiamos į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainą.

Šiuo metu GVTNTĮ (16 straipsnio 25 dalis) nustatyta, kad jeigu geriamojo vandens tiekėjo įgaliotas atstovas, norėdamas atlikti geriamojo vandens apskaitos prietaisų ir (arba) nuotekų apskaitos prietaisų, geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūros priežiūrą (įrengti ar pakeisti geriamojo vandens apskaitos prietaisus ir (arba) nuotekų apskaitos prietaisus, atlikti jų metrologinę patikrą, patikrinti šių apskaitos prietaisų techninę būklę, eksploataavimo sąlygas, patikrinti pastato vidaus vandentiekio sistemą, vandentiekio įvado ir (arba) nuotekų išvado techninę būklę, teisės aktų nustatyta tvarka sustabdyti geriamojo vandens tiekimą įsiskolinusiam asmeniui, paimti nuotekų mėginius), **negali patekti į butą (patalpas)**, bendrojo naudojimo patalpas ar teritoriją arba jeigu geriamojo vandens tiekėjo įgaliotam atstovui nesudarytos sąlygos atlikti geriamojo vandens apskaitos prietaisų ir (arba) nuotekų apskaitos prietaisų priežiūrą, abonento ar vartotojo **adresu išsiunčiamas registruotas laiškas su motyvuotu raštu**. Pažymėtina, informavimas tik registruotu laišku nėra pakankamai lankstus ir efektyvus, ypač atsižvelgiant į modernėjančią visuomenę bei informacinių technologijų pažangą. Toks informavimo būdas užtrunka ilgiau ir reikalauja papildomų finansinių išteklių. Atsižvelgiant į tai, GVTNTĮ projektas (GVTNTĮ 16 straipsnio 25 dalis) patikslinamas, vietoje žodžių „registruotu laišku“ įrašant žodžius „registruotu laišku arba kitomis informavimo priemonėmis, kurias naudojant saugomi įrodymai apie atliktą informavimą“. Pažymėtina, kad toks informavimo būdas jau yra naudojamas GVTNTĮ 23 straipsnio 2 dalies 4 punkte.

GVTNTĮ 19 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas pagrindinis geriamojo vandens tiekimo ir *nuotekų (išskyrus paviršines nuotekas) tvarkymo finansavimo šaltinis* t. y. abonentų ir vartotojų lėšos, sumokėtos už suteiktas geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugas. To paties straipsnio 2 dalyje nustatytas pagrindinis *paviršinių nuotekų tvarkymo finansavimo šaltinis* – abonentų lėšos, sumokėtos už suteiktas paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugas, ir savivaldybių biudžetų lėšos; 3 dalyje numatyti galimi papildomi finansavimo šaltiniai. Atsižvelgiant į gautus siūlymus sugrąžinti ankstesnį reglamentavimą (dėl techninės klaidos buvo išbrauktos nuostatos), kad ir savivaldybių lėšos gali būti papildomas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų finansavimo šaltinis, patikslinamas GVTNTĮ projekto 19 straipsnio 3 dalies 3 punktas.

GVTNTĮ projekto 10 straipsnis (Energijos vartojimo auditas)

Direktyvoje (ES) 2024/3019 įtvirtinta, kad norint pasiekti energinio neutralumo tikslą, komunalinių nuotekų valymo įrenginiai ir nuotakynai turėtų naudoti tinkamiausias priemones kiekvienam įrenginiui ir kas ketverius metus turėtų būti atliekamas energijos vartojimo auditas, kaip numatyta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2023/1791. Audito metu turi būti įvertintas energijos vartojimo mažinimo potencialas, taip pat ekonomiškai efektyvios atliekinės šilumos išgavimo ir naudojimo galimybės įrenginiuose arba centralizuoto šilumos tiekimo sistemose, taip pat turi būti nustatomas atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimo arba gamybos efektyvumo potencialas.

Šiuo metu energijos vartojimo auditų atlikimas reglamentuotas Lietuvos Respublikos energetikos įstatyme ir Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatyme. Siekiant užtikrinti nuoseklų teisinį reglamentavimą, GVTNTĮ projektu (papildoma nauju 19¹ straipsniu) siūloma energijos vartojimo audito atlikimo aspektus suderinti su minėtame Energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatyme numatytais energijos vartojimo audito atlikimo principais ir inkorporuoti į esamą energijos vartojimo auditų vykdymo schemą.

GVTNTĮ projektu nustatoma, kad minėtų energijos vartojimo auditų atlikimo kokybės stebėseną užtikrintų energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga energetikos ministro nustatyta tvarka, t. y. Viešoji įstaiga Lietuvos energetikos agentūra (toliau – LEA). Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo 13 straipsnio 8 dalis numato, kad „Energetikos ministerija savo interneto svetainėje skelbia informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir energijos

vartojimo auditą, jų teikiamą naudą ir finansavimo galimybes. Energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga savo interneto svetainėje skelbia aktualią praktinę informaciją apie energijos vartojimo efektyvumą ir energijos vartojimo auditą, administruojamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės ir vykdomą stebėseną ir priežiūrą“, o šio straipsnio 10 dalyje įtvirtinta, kad „šio straipsnio 1–3 ir 5–7 dalyse nurodytų įmonių pareigų laikymosi priežiūrą ir energijos vartojimo audito ir energijos vartojimo audito atlikimo kokybės priežiūrą atlieka energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga energetikos ministro nustatyta tvarka“, t. y. LEA. Paminėtina, kad LEA interneto svetainėje (Energijos vartojimo auditas – Lietuvos energetikos agentūra) skelbiamas auditorių sąrašas, audito atlikimo priemonės, rekomendacijos auditoriams, rezultatų ir geros kokybės energijos vartojimo auditų reikalavimai ir kita susijusi informacija. LEA įstatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2022 m. liepos 1 d. įsakymu Nr.1-211 „Dėl Viešosios įstaigos Lietuvos energetikos agentūros įstatų patvirtinimo“, 11.2 papunktyje numatyta, kad viena iš LEA veiklos sričių yra energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas, 12.7 papunktyje numatyta, kad LEA organizuoja Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 28 straipsnyje nurodytų energijos vartojimo audito atliekančių specialistų atestavimą bei prižiūri audito atlikimo procesą.

Atsižvelgiant į tai, kad atliekamų energijos vartojimo auditų stebėsenos vykdymas yra racionalus ir efektyvus, kai atitinkamų duomenų bazė (portalas) yra valdoma ir informacijos apibendrinimas, ataskaitų vertinimas atliekamas vienos įgaliotos institucijos ar įstaigos, t. y. LEA. manytina, kad GVTNTĮ projekte numatyti nuotekų valyklų, kuriose valoma 10 000 GE dydžio ir didesnė apkrova, ir su jomis susijusių nuotekų tvarkymo infrastruktūros energijos vartojimo auditai būtų inkorporuojami į jau egzistuojančią sistemą, taip užtikrinant teisinio reglamentavimo nuoseklumą, pastovumą, be to, funkcija būtų priskirta tinkamas kompetencijas turinčiai institucijai, nedubliuojant viešojo administravimo subjektams priskiriamų funkcijų ir papildomai neieikvojant žmogiškųjų resursų. Atitinkamai, Valstybinė energetikos reguliavimo tarybai numatoma, kad ji savo iniciatyva arba gavusi informaciją iš LEA (kaip numatyta Sankcijų už Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo pažeidimus skyrimo taisyklėse¹⁴), kad geriamojo vandens tiekėjas nevykdo konkrečių pareigų (t. y. neužtikrina energijos vartojimo atlikimo), pradeda sankcijos skyrimo procedūrą.

Direktyvoje (ES) 2024/3019 numatyta, kad komunalinių nuotekų valymo sektorius turi didelį potencialą mažinti energijos suvartojimą ir gaminti energiją iš atsinaujinančiųjų išteklių, – pasitelkiant saulės energiją, biodujas iš nuotekų dumblo, šiluminę, kinetinę, vėjo ar hidraulinę energiją. Atsižvelgiant į tai, Direktyva (ES) 2024/3019 įpareigoja, kad nuotekų valymo įrenginių ($\geq 10\,000$ GE) bendras metinis energijos suvartojimas neturi viršyti pagamintos energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių, kiekio. Šis energijos neutralumo tikslas turi būti pasiektas nacionaliniu lygmeniu, kad būtų užtikrintas lankstumas ir investicijų optimizavimas. Tikslas turi būti pasiektas palaipsniui iki 2045 m. gruodžio 31 d., su tarpiniais etapais, o 2040 ir 2045 m. bus leidžiama ribotai pirkti atsinaujinančiųjų išteklių energiją iš išorės (pagamintą nenaudojant iškastinio kuro), laikantis tam tikrų sąlygų. Pirkta atsinaujinančiųjų išteklių energija negalės būti įskačiuota į įrenginio pagamintą atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekį. Pasiekus energinį neutralumą, reikšmingai sumažės šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijos, bei bus prisidedama prie ES 2050 m. klimato neutralumo tikslo ir Reglamento (ES) 2018/842 įgyvendinimo. Atsižvelgiant į Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas, GVTNTĮ projektas (papildytas nuostatomis, kad geriamojo vandens tiekėjas privalo užtikrinti, kad nuotekų valyklose, kuriose valoma 10 000 GE dydžio ir didesnė apkrova, vietoje ar už nuotekų valyklų ribų geriamojo vandens tiekėjo pagaminamas visas metinis atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekis, nepriklausomai nuo to, geriamojo vandens tiekėjai

¹⁴ Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2019 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. O3E-227 „Dėl Sankcijų už Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymo pažeidimus skyrimo taisyklių patvirtinimo“.

energiją naudoja vietoje, ar už nuotekų valyklų ribų, sudarytų bent: a) ne vėliau kaip 2030 m. gruodžio 31 d. – 20 % viso metinio nuotekų valyklų suvartojamos energijos kiekio; b) ne vėliau kaip 2035 m. gruodžio 31 d. – 40 % viso metinio nuotekų valyklų suvartojamos energijos kiekio; c) ne vėliau kaip 2040 m. gruodžio 31 d. – 70 % viso metinio nuotekų valyklų suvartojamos energijos kiekio; d) ne vėliau kaip 2045 m. gruodžio 31 d. – 100 % viso metinio nuotekų valyklų suvartojamos energijos kiekio.“

GVNTNTĮ projekto 11 straipsnis (Geriamojo vandens tiekėjų, garantinių vandens tiekėjų ir paviršinių nuotekų tvarkytojų teisės ir pareigos)

Direktyvos (ES) 2024/3019 aiškinamajame tekste įtvirtinta, kad tam tikrose ES vietovėse nuolat arba laikinai trūksta vandens. Siekiant gerinti gebėjimą reaguoti į didėjančią vandens išteklių trūkumą, būtina plačiau taikyti pakartotinį išvalytų komunalinių nuotekų naudojimą ir riboti gėlo vandens išgavimą iš paviršinių ir požeminių vandens telkinių. *Pakartotinis išvalytų komunalinių nuotekų naudojimas turėtų būti skatinamas, kai tik tai tikslinga*, ypač vandens stygiaus teritorijose, ir visais tinkamais tikslais, kartu užtikrinant nuotekų priimtųjų minimalų gamtosauginį debitą ir laikantis Direktyvoje 2000/60/EB¹⁵ nustatytų tikslų dėl geros nuotekų priimtųjų ekologinės ir cheminės būklės. Pažymėtina, kad Lietuva turi daug gėlo vandens šaltinių, todėl neturi nuolatinio vandens trūkumo problemos. Šalyje gausu gėlo vandens išteklių, kurie leidžia patenkinti visus ūkinės veiklos ir kasdienius vartotojų poreikius, todėl nėra būtinybės naudoti pakartotinai išvalytas komunalines nuotekas, tačiau perkeltant Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas, GVTNTĮ projekte numatoma, kad geriamojo vandens tiekėjai *turi teisę* „pakartotinai perduoti išvalytas nuotekas arba planuoti jų pakartotinį naudojimą, jeigu toks naudojimas nekelia grėsmės nuotekų priimtųjų gamtosauginiam debitui, nedaro neigiamo poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai. Jei išvalytos nuotekos pakartotinai naudojamos žemės ūkio drėkinimo sistemose, jos turi atitikti 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/741 dėl minimalių reikalavimų vandens pakartotiniam naudojimui nustatytus reikalavimus. Geriamojo vandens tiekėjai planuodami ar vykdydami išvalytų nuotekų pakartotinį naudojimą, privalo užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų, reglamentuojančių aplinkos apsaugą, visuomenės sveikatą ir kitus su šia veikla susijusius reikalavimus.“

GVNTNTĮ projekto 12 straipsnis (Abonentų ir vartotojų teisės ir pareigos)

Perkeltant Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas, GVTNTĮ projektas (22 straipsnio 2 dalies 6 punktas) patikslinamas numatant, kad abonentai privalo ne tik neišleisti į geriamojo vandens tiekėjo, garantinio vandens tiekėjo eksploatuojamą nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, paviršinių nuotekų tvarkytojo eksploatuojamą paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūrą nuodingų medžiagų ar jų mišinių, galinčių sukelti sprogimą, užkimšti tinklus ar kitaip sutrikdyti infrastruktūros darbą, bet, kad ir nepakenktų nuotakynuose ir komunalinių nuotekų valymo įrenginiuose dirbančių darbuotojų sveikatai.

GVNTNTĮ projekto 13 straipsnis (Asmenų, individualiai apsirūpinančių geriamuoju vandeniu ir (arba) individualiai tvarkančių nuotekas, teisės ir pareigos)

GVNTNTĮ projektu siūloma numatyti, kad asmenys, turintys individualius nuotekų tvarkymo įrenginius turėtų pareigą *vietoj vieno kartą per kalendorinius metus* savo lėšomis organizuoti į aplinką išleidžiamų nuotekų kontrolę laboratorijose, turinčiose teisę atlikti individualiems nuotekų valymo įrenginiams pagal aplinkos ministro tvirtinamą nuotekų tvarkymo reglamentą privalomų parametrų tyrimus, tai atlikti kad ne rečiau kaip vieną kartą *per dvejus kalendorinius metus*. Siūlymas susijęs su lankstesniu vartotojo pasirinkimu ir laboratorijų administracinės naštos mažinimu.

GVNTNTĮ projekto 14-15 straipsnis (Išpėjimas dėl licencijų galiojimo panaikinimo. Licencijų galiojimo panaikinimas)

¹⁵ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000 12 22, p. 1)

Iš Tarybos gauta informacija, kad Taryba prižiūrėdama, kaip geriamojo vandens tiekėjas laikosi licencijuojamos geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo veiklos sąlygų susiduria su probleminiais aspektais praktiškai įgyvendinant Įstatymo nuostatas tais atvejais, kai geriamojo vandens tiekėjai pažeidžia aplinkosauginius reikalavimus ir apie tai aplinkosaugos institucijos informuoja Tarybą. Tarybos vertinimu, šiuo metu įtvirtintas teisinis reglamentavimas turėtų būti tobulinamas.

Pagal GVTNTĮ 29 straipsnio 2 dalies 4 punktą, Taryba turi geriamojo vandens tiekimo įspėti apie licencijos galiojimo panaikinimą 1) kai nuotekų tvarkymo apskaitos metinėje ataskaitoje, teikiamoje aplinkos ministro nustatyta tvarka, nustatoma, kad viršijami taršos leidime ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatyti leistinos taršos (kiekio ir (ar) koncentracijos) normatyvai, ir 2) geriamojo vandens tiekėjas neturi patvirtinto taršos mažinimo plano, kurio investicinės priemonės įtrauktos į patvirtintą veiklos planą, kuriame numatytos pažeidimams pašalinti reikalingos investicijos ir terminai.

Atsižvelgiant į GVTNTĮ 9 straipsnyje įtvirtintą Tarybos kompetenciją geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriuje bei vertinant tai, kad teisės aktai Tarybai nesuteikia nei pareigos, nei įgaliojimų, nei kompetencijos vertinti aplinkosaugos pažeidimų, tai yra ataskaitose fiksuojamų neatitikimų fakto, turinio, reikšmės ar įtakos aplinkosaugai, todėl, Tarybos nuomone, būtų teikiamos kompetentingos aplinkosaugos institucijos nuotekų tvarkymo apskaitos metinės ataskaitos pagrindu suformuluota galutinė išvada, kurioje būtų konstatuoti bei įvardinti konkretūs pažeidimai, kad Tarybai nekiltų poreikis savarankiškai vertinti nuotekų tvarkymo apskaitos metinės ataskaitų duomenų nustatant pažeidimus, siekiant pagal kompetenciją konstatuoti, kai geriamojo vandens tiekėjas nebeatitinka technologinių pajėgumų, t. y. nebeturi teisės eksploatuoti įrenginių, kurie būtini vykdyti licencijuojamą veiklą. Įvertinus, pateiktą informaciją, GVTNTĮ projektas patikslinamas (29 straipsnio pakeitimas), kad geriamojo vandens tiekėjas įspėjamas apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą, kai yra bent viena iš šių aplinkybių, ir viena iš aplinkybių yra ši: „Aplinkos ministro įgaliota institucija du metus iš eilės nuotekų tvarkymo apskaitos metinėse ataskaitose, teikiamose aplinkos ministro nustatyta tvarka, nustato, kad iš to paties geriamojo vandens tiekėjo eksploatuojamo nuotekų valymo įrenginio, aptarnaujančio aglomeraciją, kurioje privalo būti įgyvendinti direktyvos reikalavimai, išleidžiamose nuotekose biocheminio deguonies suvartojimo (BDS7), arba cheminio deguonies suvartojimo (ChDS), arba bendrojo azoto, arba bendrojo fosforo, arba skendinčiųjų medžiagų vidutinė metinė (laikotarpio) koncentracija viršija taršos leidime arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatytas didžiausias leidžiamas koncentracijas. Informaciją apie konkrečius nuotekų valymo įrenginius, kuriuose du metus iš eilės viršijamos bent vieno paminėto teršalo koncentracijos, ir juos eksploatuojančius geriamojo vandens tiekėjus aplinkos ministro įgaliota institucija teikia Tarybai aplinkos ministro nustatyta tvarka.“ Pažymėtina, kad siūlomas dvejų metų laikotarpis siejamas su patikimesniais duomenimis, nes vienus metų normatyvų viršijimams gali turėti įtakos objektyvios priežastys, pavyzdžiui, stichiniai meteorologiniai reiškiniai, piktybiniai abonentų veiksmai ir pan. Taip pat patikslinta GVTNTĮ 29 straipsnio 1 dalis, nes šiuo atveju įspėjimas bei pažeidimo pašalinimo terminas neskiriamas ir licencija naikinama iš karto.

Atitinkamai GVTNTĮ projekto 15 straipsniu numatoma, kad Taryba priima sprendimą panaikinti licencijos galiojimą, kai geriamojo vandens tiekėjas padaro aukščiau įvardintą pažeidimą.

GVTNTĮ projekto 16 straipsnis (Sąnaudų apskaita ir kontrolė)

Vienas sektorių, kuris yra integruota šalies gynybos dalis, yra sveikatos apsaugos sektorius, o būtinųjų išteklių užtikrinimas ligoninėms svarbus, kad šios įstaigos galėtų vykdyti tinkamą civilinės medicinos paslaugų teikimą gyventojams. Šiuo metu ligoninės priklauso nuo centralizuotos geriamojo vandens tiekimo sistemos ir neturi patikimų alternatyvų, tokių kaip gręžiniai, kurie galėtų užtikrinti

vandens tiekimą kritiniu atveju. Tai kelia rimtą riziką jei dėl nenumatytų aplinkybių atsirastų problemų su centralizuota infrastruktūra, ligoninės galėtų likti be reikalingų vandens atsargų, kas neabejotinai turėtų neigiamą poveikį jų gebėjimui teikti skubią ir nuolatinę medicininę pagalbą gyventojams.

Atsižvelgiant į tai ir siekiant užtikrinti nepertraukiamą vandens tiekimą, GVTNTĮ projekto 16 straipsniu (GVTNTĮ 32 straipsnio 1 dalis) siūloma nustatyti, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros įrengimo ir priežiūros sąnaudos, atsirandančios įgyvendinant Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančios šalies paramos įstatymą, Tarybos nustatyta tvarka pripažįstamos pagrįstomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklai vykdyti.

Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 16¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtintas 5 mėnesių terminas energetikos įmonėms pateikti Tarybai reguliuojamosios veiklos ataskaitas, reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros ataskaitą ir (ar) išvadą, o GVTNTĮ 32 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas 4 mėnesių terminas geriamojo vandens tiekėjui, garantiniam vandens tiekėjui, paviršinių nuotekų tvarkytojui pateikti Tarybai reguliuojamosios veiklos ataskaitas, reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros ataskaitą ir (ar) išvadą. Atsižvelgiant į tai, GVTNTĮ projekto 16 straipsnio ((GVTNTĮ 32 straipsnio 9 dalis) siūloma suvienodinti įstatymų nuostatas, nustatant tokį pat terminą geriamojo vandens tiekėjams, garantiniams vandens tiekėjams, paviršinių nuotekų tvarkytojams kaip ir energetikos įmonėms, t. y. 5 mėnesių.

Atsižvelgiant į tai, kad 2024 m. birželio 25 d. įstatymu Nr. XIV-2812 pakeistas Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymo pavadinimas į Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito ir kitų užtikrinimo paslaugų įstatymą, tikslinamas minėto įstatymo pavadinimas GVTNTĮ 32 straipsnio 13 ir 14 dalyse.

GVTNTĮ projekto 17 straipsnis (Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymas)

Pagal GVTNTĮ 3 straipsnio 18 dalies ir 33 straipsnio nuostatas, Taryba penkerių metų laikotarpiui nustato geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugų bazinę kainą, kuri vėliau kasmet perskaičiuojama. Siekiant mažinti administracinę naštą geriamojo vandens tiekėjams, kuomet nėra reikšmingų pasikeitimų paslaugos teikimo sąnaudose ir (ar) kiekiuose, palyginus su įvertintomis bazinėje kainoje, GVTNTĮ projektu (33 straipsnio 14–15 dalys) siūloma geriamojo vandens tiekėjui, paviršinių nuotekų tvarkytojui teisė pasirinkti: arba savarankiškai tvirtinti perskaičiuotas bazines kainas, kai jų pokytis sudaro 5 procentus ir mažiau nuo esamos bazinės kainos (tokiu atveju, kai perskaičiuotų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinių kainų pokytis sudarytų mažiau nei 5 procentus, perskaičiuotas kainas nusistatytų geriamojo vandens tiekėjo valdyba, o kai ji nesudaroma – įmonės vadovas. Atitinkamos nuostatos būtų taikomos ir paviršinių nuotekų tvarkytojams dėl perskaičiuotų paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų), arba parengti ir pateikti Tarybai perskaičiuotų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinių kainų projektą, o Taryba nustatytų perskaičiuotas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazines kainas (dabartinis reglamentavimas).

Taryba, siekdama įsitikinti, kad geriamojo vandens tiekėjo, paviršinių nuotekų tvarkytojo perskaičiuotos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainos atitinka GVTNTĮ ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bei paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikos nuostatas, turėtų teisę kiekvienais metais atlikti pagal minėtoje metodikoje nustatytą tvarką ir kriterijus pasirinktų geriamojo vandens tiekėjų ir paviršinių nuotekų tvarkytojų perskaičiuotų kainų patikrinimą.

Siūlomais pakeitimais būtų sudarytos sąlygos geriamojo vandens tiekėjams ir paviršinių nuotekų tvarkytojams operatyviai pasitvirtinti perskaičiuotas kainas. Tokiu būdu ne tik mažinama administracinė

našta įmonėms ir Tarybai, tačiau užtikrinimas savalaikis kainų nustatymas, paliekant Tarybai pakankamus instrumentus kainų pagrįstumui užtikrinti.

GVNTNTĮ 39 straipsnio 20 dalyje išvardinti atvejai, kai abonentui už viešojoje sutartyje numatytų sąlygų nesilaikymą skiriamos baudos. Pagal šios dalies 1 punktą, geriamojo vandens tiekėjui, garantiniam vandens tiekėjui nustatčius, kad abonto išleidžiamų nuotekų užterštumas yra iki 3 kartų didesnis už viešojoje sutartyje nustatytą nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių, už kiekvienos teršiančios medžiagos viršijimą skaičiuojama bauda <...>. Siekiant aiškiai įtvirtinti, kam gali būti naudojamos iš baudų gautos lėšos, ir atsižvelgiant į teisinį reglamentavimą (GVNTNTĮ 33 straipsnio 20 dalies nuostatas ir GVTNTĮ 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą sąnaudų susigrąžinimo principą), manytina, kad gautos lėšos, kurios nepanaudotos geriamojo vandens tiekėjų dėl padidėjusios taršos patirtoms sąnaudoms kompensuoti (toliau – grynas pelnas iš baudų), turėtų būti traktuojamos kaip lėšos, gautos už padidėjusios ir savitosios taršos nuotekų tvarkymo paslaugas, kurios turėtų būti naudojamos investicijoms į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės gerinimą, o jei šiam tikslui grynas pelnas iš baudų (ar jo dalis) nepanaudojamas, tai juo (jo dalimi) turėtų būtų mažinamas geriamojo vandens tiekėjams nustatomų pajamų, reikiamų būtinosioms valymo sąnaudoms padengti, dydis ir atitinkamai sumažinamos geriamojo vandens tiekėjų tiekiamų paslaugų kainos, GVTNTĮ projekto 33 straipsnio 20 dalis patikslinama numatant, kad „Lėšos, gautos už padidėjusios ir savitosios taršos nuotekų tvarkymo paslaugas bei (arba) gautos už baudas, mokėtinas pagal šio įstatymo 39 straipsnio 20 dalies nuostatas, skiriamos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrai ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugų kokybei gerinti, o nepanaudojus pastariesiems tikslams – būtinosioms valymo sąnaudoms padengti ir teikiamų paslaugų kainai mažinti.“

GVNTNTĮ projekto 20 straipsnio 4 dalyje siūloma papildyti GVTNTĮ 33 straipsnį 26 dalimi, numatančia, kad geriamojo vandens tiekėjams, aptarnaujantiems iki 100 abonentų ir vartotojų, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinės kainos nustatomos ir perskaičiuojamos pagal Tarybos patvirtintoje Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikoje nustatytus supaprastintus kriterijus. Atsižvelgiant į tai, kad geriamojo vandens tiekėjai, aptarnaujantys iki 100 abonentų ir vartotojų, yra įmonės, kurių pagrindinė veikla nėra geriamojo vandens tiekimas, siekiant sumažinti administracinę naštą šioms įmonėms, tikslinga numatyti, jog geriamojo vandens tiekėjams, aptarnaujantiems iki 100 abonentų ir vartotojų, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinės kainas nustatytų ir perskaičiuotų ne Taryba, bet įmonės vadovas pagal Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikoje, kurią tvirtina Taryba, nustatytus supaprastintus kriterijus, o Tarybai įtvirtinta teisė pagal Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikoje nustatytą tvarką patikrinti, ar geriamojo vandens tiekėjo, aptarnaujančio iki 100 abonentų ir vartotojų, nustatyta ar perskaičiuota geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kaina atitinka šio įstatymo ir Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kainų nustatymo metodikos nuostatas.

GVNTNTĮ projekto 18 straipsnis (Atsiskaitymo už patiektą geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas tvarka)

Esamas reglamentavimas orientuotas į mechaninių geriamojo vandens apskaitos prietaisų naudojimą, rodmenų deklaravimą ir priežiūrą, tačiau yra būtinybė pritaikyti teisinį reguliavimą šiuolaikiniams poreikiams ir standartams, įdiegus išmaniuosius (nuotolinio duomenų nuskaitymo) geriamojo vandens apskaitos prietaisus. Išmanieji geriamojo vandens apskaitos prietaisai teikia šiuos privalumus: automatinius duomenų perdavimus, tikslų atsiskaitymą pagal realų suvartojimą, greitesnį nuotėkių aptikimą ir mažesnes administracines sąnaudas, padeda vandentvarkos įmonėms mažinti

transporto poreikį, CO₂ emisijas ir efektyviau valdyti išteklius. Išmaniųjų apskaitos prietaisų naudojimas suteiks galimybę paprasčiau vartotojams stebėti savo suvartojimo kiekius. Atsižvelgiant į tai, GVTNTĮ projekto 35 straipsnio 1 dalis papildyta nuostatomis, kad geriamojo vandens tiekėjas, diegiantis išmaniuosius apskaitos prietaisus yra atsakingas už duomenų saugumą ir asmens duomenų apsaugą. Tai apima tiek Europos Sąjungos, tiek nacionalinių teisės aktų reikalavimus, susijusius su asmens duomenų tvarkymu. Geriamojo vandens tiekėjas taip pat atsakys už duomenų saugojimą ir pateikimą savitarnos svetainėje, kur abonentai ir vartotojai galės matyti savo suvartojimo duomenis.

GVTNTĮ 35 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad daugiabučio butų savininkai privalo atlyginti nuostolius geriamojo vandens tiekėjui tik tada, kai įrodomas jų kaltės faktas. Tai reiškia, kad geriamojo vandens tiekėjas, siekdamas gauti kompensaciją už daugiabučių namų vidaus tinkluose susidariusius nuostolius, turi surinkti visus deliktinės atsakomybės įrodymus: žalos faktą, priežastinį ryšį, neteisėtus veiksmus bei kaltę. Praktikoje šių įrodymų surinkti dažnai neįmanoma, nes geriamojo vandens tiekėjas neturi teisinės ir faktinės prieigos prie vidaus tinklų. Dėl to nuostoliai faktiškai tenka geriamojo tiekėjui, nors vidaus tinklų priežiūra ir kontrolė nepriskirta jo atsakomybei. Vadovaujantis GVTNTĮ 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatomis, geriamojo vandens tiekėjas, garantinis vandens tiekėjas privalo užtikrinti geriamojo vandens saugą ir kokybę iki geriamojo vandens tiekimo ir vartojimo ribos. GVTNTĮ 3 straipsnio 19 dalyje įtvirtinta, kad „Geriamojo vandens tiekimo ir vartojimo riba – geriamojo vandens tiekimo infrastruktūros vieta, kurioje baigiasi abonentui ar vartotojui **nuosavybės teise** priklausančio ar kitaip valdomo ir (arba) **naudojamo turto riba (vandentiekio šulinys, žemės sklypo riba ar statinio ar daugiabučio namo įvadas, atsižvelgiant į abonentų ir vartotojų kategoriją)** ir prasideda geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui arba viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui, arba regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui, arba garantiniam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nuosavybės teise priklausanti ar kitaip valdoma ir (arba) naudojama geriamojo vandens tiekimo infrastruktūra ir kurioje geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas arba viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, arba regioninis viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, arba garantinis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas perduoda saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį abonentui ir (arba) vartotojui.“

Pažymėtina, kad geriamojo vandens nuostoliai daugiabučio namo vidaus vandens tiekimo tinkluose susidaro dėl objektyvių priežasčių, pvz. dėl slaptų nesandarumų, senų ir fiziškai susidėvėjusių vamzdinių, savininkų ar administratorių netinkamos jų priežiūros ar neapskaityto vartojimo, įskaitant neteisėtus pajungimus. Vadovaujantis Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bei paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikos¹⁶ nuostatomis (16.7 p.; 19.1.1 p.), geriamojo vandens tiekėjui į sąnaudas įskaičiuojama ne daugiau kaip 2 % nuostolių. Ši riba siejama su geriamojo vandens apskaitos prietaisų paklaida, tačiau neatsižvelgia į realią vidaus tinklų būklę, todėl nuostoliai virš 2 % tampa geriamojo vandens tiekėjo nuostoliais, nors jis neturi galimybių šių tinklų prižiūrėti ar kontroliuoti. Pagal UAB „Vilniaus vandenys“ pateiktą informaciją nuostoliai per pastaruosius metus nuosekliai augo: 2021 metais nuostolių suma sudarė 547 200 Eur, 2022 metais – 993 300 Eur, 2023 metais – 2 029 700 Eur, 2024 metais – 2 062 600 Eur, o 2025 metais – 776 741 Eur. Bendra 2021–2025 metų nuostolių suma sudarė 6 409 541 Eur. Todėl šiuo metu galiojantis reguliavimas riboja tiekėjo galimybes efektyviai veikti ir investuoti į plėtrą, modernizavimą ar net vandens tiekimo patikimumą užtikrinančius sprendimus. Pažymėtina, kad netektys daugiabučiuose susidaro net naudojant nuotolinius apskaitos prietaisus, pvz. 2025 m. tai sudarė 5,2 %.

¹⁶ Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. O3-92 „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bei paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikos patvirtinimo“.

Paminėtina, kad Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, jog „<...> nustatant mokesčius už karštą vandenį, su nepaskirstytu karštu vandeniu suvartotas šilumos kiekis gali būti priskirtas ir išdalijamas apmokėti vartotojams tik tuo atveju, jeigu tiekėjai įvykdė visas savo prievolės sutvarkyti karšto vandens apskaitą tame name <...>“, t. y. šilumos tiekėjui nieko nereikia papildomai įrodinėti, jei įvykdė visas savo prievolės.

Atsižvelgiant į pateiktą informaciją GVTNTĮ projektu siūloma patikslinti reguliavimą, kad nepaskirstytas geriamojo vandens kiekis išdalijamas butų savininkams proporcingai jiems nuosavybės teise priklausančių patalpų bendram plotui pagal Nekilnojamojo turto kadastro informacinės sistemos duomenis, jeigu geriamojo vandens tiekėjai įvykdė visas savo prievolės sutvarkyti geriamojo vandens apskaitą tame daugiabučiame name. Atitinkamai įtvirtinama sąvoką „nepaskirstas geriamojo vandens kiekis“.

GVTNTĮ projekto 19 straipsnis (Informacijos teikimas visuomenei, valstybės ir savivaldybių institucijoms)

Siekiant tinkamai perkelti Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatas, kurios numato, kad pritaikytu būdu visuomenei internete būtų skelbiama tinkama, lengvai prieinama ir naujausia informacija apie komunalinių nuotekų surinkimą ir valymą, GVTNTĮ projektas papildytas nuostatomis, jog „Informacija apie geriamojo vandens tiekėją, garantinį vandens tiekėją, paviršinių nuotekų tvarkytoją, tiekiamo geriamojo vandens ir teikiamų nuotekų tvarkymo paslaugų kokybę, *nuotekų surinkimo ir valymo*, geriamojo vandens saugą ir kokybę, paviršinių nuotekų tvarkymą, paslaugų teikimo sąlygas ir planuojamus sutarčių pakeitimus, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros eksploatavimą, modernizavimą, plėtrą, renovaciją, investicijas į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą ir renovaciją, paslaugų kainas ir tarifus, jų struktūrą ir aplinkos ministro tvirtinamame geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės reikalavimų apraše nurodyta informacija yra vieša, skelbiama geriamojo vandens tiekėjų, garantinių vandens tiekėjų ir paviršinių nuotekų tvarkytojų interneto svetainėse.“ Paminėtina, kad Direktyvos (ES) 2024/3019 VII priedo (Informacija visuomenei) nuostatos bus perkeltos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-639 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės reikalavimų patvirtinimo“.

GVTNTĮ projekto 20-21 straipsniai (GINČŲ IR SKUNDŲ NAGRINĖJIMAS. SANKCIJŲ SKYRIMO TVARKA. TEISĖ Į ŽALOS ATLYGINIMĄ)

Perkeliant Direktyvos (ES) 2024/3019 26 straipsnio nuostatas, numatoma, kad žala žmogaus sveikatai, kilusi dėl įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 11 punkte (geriamojo vandens tiekėjas privalo užtikrinti, kad išvalytos nuotekos atitiktų taršos leidime arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatytus keliamus reikalavimus) ir 22 straipsnio 2 dalies 6 punkte (abonentai privalo neišleisti į geriamojo vandens tiekėjo, garantinio vandens tiekėjo eksploatuojamą nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, paviršinių nuotekų tvarkytojo eksploatuojamą paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūrą nuodingų medžiagų ar jų mišinių, galinčių sukelti sprogimą, užkimšti tinklus ar kitaip sutrikdyti infrastruktūros darbą, ar kitokių sutartyje nenumatytų medžiagų ar jų mišinių) nustatytų nuotekų tvarkymui nustatytų reikalavimų nesilaikymo, vertinama ir atlyginama Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Aplinkosaugos ir sveikatos apsaugos nevyriausybinės organizacijos turi teisę atstovauti nukentėjusiems asmenims dėl žalos sveikatai, padarytos nesilaikant GVTNTĮ 20 straipsnio 2 dalies 11 punkte arba 22 straipsnio 2 dalies 6 punkte nustatytų nuotekų tvarkymo reikalavimų, atlyginimo.

Kiti pakeitimai.

Atsižvelgiant į tai, kad GVTNTĮ projekto „*Atsinaujinančių išteklių energija*“ įtvirtinta Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme, „*Energijos vartojimo auditas*“ Energetikos įstatyme, GVTNTĮ projekto 2 straipsnio 22 dalis papildyta išvardintais įstatymais.

Taip pat GVTNTĮ projekte atliekami ir kiti redakcinio pobūdžio pakeitimai.

GVTNTĮP projektas

Atsižvelgiant į GVTNTĮ projekto 23 straipsnio 7 dalies¹⁷ nuostatą, kuria pakeista Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo Nr. X-764 pakeitimo įstatymo Nr. XIV-1466 2 straipsnio 4 dalis, numatanti, kad savivaldybių institucijos iki 2027 m. gruodžio 31 d. perduoda viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui bei regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nuosavybės teise priklausančią geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, parengtas GVTNTĮP projektas pripažįstamas netekusiu galios.

JAAĮ projektas

Siekiant įgyvendinti Direktyvos (ES) 2024/3101 nuostatas ir suderinti sąvokas, tikslinamos Jūros aplinkos apsaugos įstatymo 3 straipsnyje apibrėžtos šios sąvokos: teršiančios medžiagos, teršiančių medžiagų išmetimas į jūrą, laivų atliekos, atliekų šalinimas į jūrą, įtraukiama nauja išmetamųjų dujų valymo sistemos likučių sąvoka.

JAAĮ 7 straipsnis papildomas 2 dalimi, kurioje nustatoma, kad Susisiekimo ministras kartu su Aplinkos ministru ir Krašto apsaugos ministru patvirtina zonas, esančias Lietuvos Respublikos jūros rajone, kuriose būtų leidžiama naftos krova iš laivo į laivą, ir nustato tokios krovos vykdymo sąlygas ir tvarką, vadovaujantis MARPOL konvencijos ir kitais tarptautiniais reikalavimais ir rekomendacijomis. Lietuvoje iki šio nėra reglamentuota kaip turėtų vykti naftos krova iš laivo į laivą Lietuvos Respublikos jūros rajone. Pagal MARPOL konvenciją tokia krova turi vykti pagal tam tikras sąlygas, apie tokią krovą būtina pranešti pakrantės valstybės kompetentingoms institucijoms. Tokią naftos iš laivo į laivą krovą vykdo Rusijos šešėlinis laivynas. Siekiant stebėti situaciją, kontroliuojant procesą ir teritorijas kur tokia krova galėtų vykti, būtų išvengta jūros aplinkos taršos incidentų, taip pat padėtų stabdyti nelegalius Rusijos veiksmus, kuriais siekiama išvengti sankcijų. Todėl atsakingos institucijos turėtų parengti tvarką, kaip, kur, kokiomis aplinkybėmis naftos krova iš laivo į laivą galėtų vykti. Taip pat nustatoma kokios institucijos turėtų šį procesą valdyti ir kontroliuoti. Tuo pačiu JAAĮ 31 straipsnis yra papildomas 2 dalimi, kad Lietuvos Respublikos jūros rajono stebėjimą ir kontrolę vykdančios institucijos, kurios įpareigosios šią funkciją vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. liepos 30 d. nutarimu Nr. 914 „Dėl Lietuvos Respublikos jūros rajono apsaugos sistemos funkcionavimo taisyklių patvirtinimo“, gavusios informaciją apie JAAĮ 7 straipsnio 2 dalyje nurodytą veiklą Lietuvos Respublikos jūros rajone, šią informaciją nedelsdamos, bet ne vėliau kaip per 2 val. teikia aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančioms institucijoms.

JAAĮ 9 straipsnis papildomas nauja 3 dalimi, kurioje išdėstytos išimtys, numatytos Direktyvoje (ES) 2024/3101, kuomet teršiančių medžiagų išmetimas iš laivų Lietuvos Respublikos jūros rajone ar už jo ribų nelaikomas pažeidimu.

Pakeičiama JAAĮ 17 straipsnio 1 dalį ir nustatoma, kad papildoma rinkliava už į žvejybos tinklus patenkančias atliekas (atsitiktinai sužvejotos atliekos) nebūtų renkama, o įskaitoma į jūrų uosto

¹⁷ „8. Savivaldybės taryba iki **2030 m. gruodžio 31 d.** perduoda viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui, regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nuosavybės teise priklausančią geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą.“

infrastruktūros mokestį. Taip įgyvendintume Baltijos jūros veiksmų planą, patvirtintą Helsinkio komisijos, kurį Lietuva yra įsipareigojusi įgyvendinti. Sąvoka „sanitarinė rinkliava“ keičiama į „infrastruktūros mokestį“ pagal Klaipėdos valstybinio jūrų uosto įstatymo Nr. I-1340 pakeitimo įstatymo projektą (nauja redakcija) (Nr. XVP-1165(2), kuris LR Seime buvo priimtas 2026 m. gegužės 7 d., tačiau LR Prezidento vetuotas.

JAAĮ 21 straipsnis papildomas nuostata, kad keitimosi informacija ir informacijos teikimo Europos Komisijai pagal Direktyvos 2005/35/EB 10 ir 10 a straipsnius institucijas ir tvarką nustato Vyriausybė.

JAAĮ 34 straipsnis papildomas nuostata, kad pasikeitus duomenims, kurie neturi įtakos leidimuose, nurodytuose šio įstatymo 13 straipsnyje nurodytos veiklos pobūdžiui, apimčiai, trukmei ar poveikiui aplinkai, leidimą turinčio asmens prašymu, ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos leidimą išduodančios institucijos sprendimu išduodamas naujas leidimas. Leidimas pakeičiamas supaprastinta tvarka, neatliekant visų teisės aktuose nustatytų procedūrų, kaip prašant naujo leidimo.

ANK projektas

ANK projekto 1 straipsnis. ANK 12 straipsnio 1 dalis, nurodanti, kada teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną turintis pareigūnas gali jos nepradėti ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą, papildoma įrašant nuorodas į ANK 236² straipsnio 1 dalį.

ANK projekto 2 straipsnis. Atsižvelgiant į Direktyvos (ES) 2024/1785 įtvirtintą principą baudos dydį apskaičiuoti taip, kad pažeidimą padaręs asmuo faktiškai netektų iš savo pažeidimo gautos ekonominės naudos, ANK 235 straipsnį siūloma pakeisti, atskiromis dalimis išskiriant sankcijas už ūkinės ar kitokios veiklos vykdymą, objektų naudojimą neturint taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo, kai pagal teisės aktus toks leidimas yra reikalingas, arba nesilaikant taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatytų sąlygų ir papildant nuostata, kad už šiame straipsnyje nurodytus pažeidimus gali būti skiriamas iš šios veiklos gautų pajamų konfiskavimas.

ANK projekto 3 ir 4 straipsniai. Šiais straipsniais siūloma papildyti ANK sankcijomis dėl atitinkamai Reglamento (ES) Nr. 166/2006 ir jį nuo 2028-01-01 pakeisiančio Reglamento (ES) 2024/1244 nustatytų duomenų teikimo reikalavimų pažeidimą. Šiuo metu dalis reglamento nuostatų perkeliama ANK 236 straipsniu – Ūkio subjekto aplinkos stebėseną (monitoringą) reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimas, tačiau atsižvelgiant į tai, kad pagal minėtus reglamentus teikiami duomenis ne visada gaunami vykdant monitoringą, siekiant tinkamo reglamentų nuostatų įgyvendinimo būtina nustatyti atsakomybę tais atvejais, kai duomenys gaunami ne įgyvendinant aplinkos monitoringą. Atsižvelgiant į tai, kad tokių ne monitoringo įgyvendinimo metu gaunamų duomenų teikėjai, turėtų būti mažesnės, atitinkamai ir mažesnes pajamas gaunantys juridiniai asmenys siūlomi sankcijų dydžiai yra panašūs, bet mažesni nei nustatyti 236 straipsnyje.

ANK projekto 5 straipsnis. ANK 247 straipsnio 30 dalyje nustatyta atsakomybė už atliekų naudojimo ar šalinimo techninio reglamento reikalavimų nevykdymą, išskyrus šio kodekso 235 straipsnio 9 ir 10 dalyse numatytus pažeidimus, kai atliekų naudojimo ar šalinimo techninio reglamento reikalavimai yra AAĮ numatyta tvarka atliekų naudojimo ar šalinimo veiklai išduoto leidimo sąlygos. Atsakomybė už ūkinės ar kitokios veiklos vykdymą ar objektų naudojimą nesilaikant TIPK leidime nustatytų sąlygų nustatyta ANK 235 straipsnio 11 dalyje, o už pakartotinį tokį pažeidimą – 235 straipsnio 12 dalyje. Atsižvelgiant į tai, kada abiejų leidimų atveju taikomi tie patys sankcijų skyrimo principai, tais atvejais, kai atliekų naudojimo ar šalinimo techninio reglamento reikalavimai yra įtvirtinti TIPK leidime kaip jo sąlygos, jų nesilaikymas kvalifikuotinas pagal ANK 235 straipsnio 11 ar 12 dalis.

Siekiant išvengti teisės normų konkurencijos ir užtikrinti aiškų administracinės atsakomybės atribojimą, siūloma patikslinti ANK 247 straipsnio 30 dalies išimtį, papildant ją nuoroda į ANK 235 straipsnio 11 ir 12 dalis.

ANK projekto 6 straipsnis. Projekte siūloma ANK 265 straipsnio 3 dalį, numatančią sankcijas už Lietuvos Respublikos jūros rajono teršimą iš laivų, iš šiame rajone esančių jūros įrenginių ir (arba) iš sausumoje esančių stacionariųjų ar mobiliųjų įrenginių ir to pačio straipsnio 4 dalį numatančią sankcijas už atviros jūros (jūros rajonų, kurie nepriklauso valstybių vidaus vandenims, teritorinei jūrai ir išskirtinei ekonominei zonai), išskirtinės ekonominės zonos, Europos Sąjungos valstybių narių teritorinės jūros, įskaitant tarptautinei laivybai naudojamus sąsiaurius, kuriuose Europos Sąjungos valstybės narės turi jurisdikciją, ir Europos Sąjungos valstybių narių vidaus vandenų, įskaitant uostus, teršimas iš laivų pažeidžiant Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių reikalavimus, nustatytus Tarptautinėje konvencijoje dėl teršimo iš laivų prevencijos (MARPOL 73/78) ir 1992 m. Helsinkio konvencijoje dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos, išskyrus šio straipsnio 14, 15 dalyse numatytus pažeidimus papildyti nuostatomis, kurios aiškiai nurodytų, kad sankcijos turi būti taikomos ir laivų valdytojams ir kitiems atsakingiems asmenims, kaip nurodyta Direktyvoje (ES) 2024/ 3101.

ANK projekto 7 straipsnis. ANK 7 straipsnyje siūlomi ANK 589 straipsnio pakeitimas parengtas pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 29, 243¹, 251, 304², 308¹, 310, 589 straipsnių ir priedo pakeitimo, Kodekso papildymo 243², 270² straipsniais ir 243¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymu Nr. XV-732¹⁸ (toliau – Įstatymas Nr. XV-732) nuo 2026-08-01 nuostatas. Tuo atveju, jeigu ANK projektas būtų priimamas ir paviešinamas TAIS vėliau nei 2026-11-01, ši nuostata atitinkamai turės būti tikslinama vėlesniuose projekto svarstymo Seime etapuose.

ANK projekto 8 ir 9 straipsniai. Siūloma ANK priedą papildyti naujais ES teisės aktais, kurie perkeliami ar įgyvendinami ANK.

ANK projekto 10 straipsnis. Atsižvelgiant į skirtingus atitinkamų ES teisės aktų ar atskirų jų nuostatų perkėlimo ir (ar) įsigaliojimo terminus, siūloma nustatyti skirtingus atitinkamų ANK projekto įsigaliojimo terminus.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo Seime svarstomi ANK atitinkamų straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektai (pvz. Nr. XVP-1578, įgyvendinantis 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2024/1712), kuriame siūloma papildyti ANK priedą 124 punktu), prieš teikiant Projektus Seimui arba jau juos svarstant Seime atitinkamai reikės patikslinti tam tikras nuostatas pagal tuo metu jau priimtus atitinkamų straipsnių ar priedo pakeitimus.

ANK projektas Nr. 2

ANK projektas Nr. 2 parengtas siekiant užtikrinti, kad Įstatymu Nr. XV-732 priimti ANK 589 straipsnio pakeitimai, įsigaliosiantys nuo 2026-11-01, nepanaikintų ANK projektu siūlomų pakeitimų, kurių numatoma ankstesnė įsigaliojimo data. Taip pat siekiant ištaisyti techninę klaidą, papildoma, kad aplinkos apsaugos valstybinės priežiūros pareigūnai administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo ir dėl ANK 521¹ straipsnyje numatytų administracinių nusižengimų.

Atsižvelgiant į tai siūloma pakeisti Įstatymo Nr. XV-732 14 straipsnį, jį aktualizuojant pagal ANK projektu siūlomus šio straipsnio pakeitimus.

Jei Seime Projektai nebūtų priimti ir paskelbti Teisės aktų registro informacinėje sistemoje iki 2026-11-01, bus iš viso atsisakoma ANK projekto Nr. 2, o ANK projekte bus keičiama ANK galiojanti 589 straipsnio 31 punkto redakcija.

ANK projektas Nr. 3

ANK projektas Nr. 3 parengtas siekiant užtikrinti, kad Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 53, 113, 256, 276, 334, 357¹, 364, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 334¹, 369¹ straipsniais įstatymu Nr. XV-1071_priimti ir nuo 2027-01-01 įsigaliosiantys ANK 12 straipsnio pakeitimai nepanaikintų ANK projektu siūlomų pakeitimų, kurių numatoma ankstesnė įsigaliojimo data.

BK projektas

BK projekto 1 straipsnis. BK 270³ straipsnio pakeitimu siekiama įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus, išplečiant baudžiamąsias sankcijas už Tarptautinės konvencijos dėl teršimo iš laivų prevencijos (MARPOL 73/78) reikalavimų pažeidimus. Šiuo metu BK sankcijos taikomos tik už I ir II priedų pažeidimus, o siūloma jas papildyti atsakomybe už sunkius pažeidimus, susijusius su III (supakuotų kenksmingų medžiagų), IV, V ir VI priedų taršos prevencijos reikalavimais, taip užtikrinant visapusišką atsakomybę už taršą.

BK projekto 2 straipsnis. Siūloma BK priedą papildyti naujais ES teisės aktais, kurie perkeliami BK.

BK projekto 3 straipsnis. Atsižvelgiant į skirtingus atitinkamų ES teisės aktų ar atskirų jų nuostatų perkėlimo ir (ar) įsigaliojimo terminus, siūloma nustatyti skirtingus atitinkamų BK projekto įsigaliojimo terminus.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu Seime svarstomi BK 270³ straipsnio ir priedo pakeitimo įstatymo projektai (Nr. XVP-1577, kuriuo įgyvendinama Direktyva (ES) 2024/1203), ir siūloma papildyti BK priedą 42 punktu), prieš teikiant Projektus Seimui arba jau juos svarstant Seime atitinkamai reikės patikslinti tam tikras nuostatas pagal tuo metu jau priimtus atitinkamų straipsnių ar priedo pakeitimus.

PŪVPAVĮ projektas

1 straipsniu siūloma papildyti PŪVPAVĮ 1 straipsnio 3 dalį nustatant, kad PŪVPAVĮ netaikomas, kai jo taikymo išimtys nustatomos išskirtinai krašto apsaugos tikslams skirtos teritorijos įkūrimą ir joje planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimą reglamentuojančiuose įstatymuose ir kai planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ar poveikio aplinkai vertinimo procedūrų atlikimas gali daryti neigiamą poveikį valstybės gynybos tikslams. Toks papildymas užtikrins teisinį aiškumą ir aiškią sąsają tarp PŪVPAVĮ ir specialiųjų karinių poligonų įkūrimą reglamentuojančių įstatymų.

2 straipsniu siūloma pripažinti netekusia galios PŪVPAVĮ 2 straipsnio 17 dalį, kurioje apibrėžiama sąvoka „visuomenė“, kadangi šią sąvoką AAĮ projektu siūloma apibrėžti AAĮ 1 straipsnio 40 punkte, atsižvelgiant į tai, kad ji aktuali ne tik PŪVPAVĮ, bet ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių aplinkos apsaugą kontekste. Taip pat siūloma papildyti įstatymų, kuriuose apibrėžiamos sąvokos, aktualios PŪVPAVĮ, sąrašą Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu (keičiami PŪVPAVĮ 2 priedo 11.5 ir 11.7 papunkčiai) ir Lietuvos Respublikos aviacijos įstatymu („oro uostas“ ir „aerodromas“).

3 straipsniu siūloma pakeisti PŪVPAVĮ 3 straipsnio 1 dalį, suderinant ją su PŪVPAVĮ 2 straipsnio 2 dalyje esančia termino „Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos artima aplinka“ apibrėžtimi ir nurodant, kad planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas atliekamas, kai planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti ne bet kokią, o būtent neigiamą poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms. Taip pat siūloma pakeisti PŪVPAVĮ

3 straipsnio 8¹ ir 8² dalis, patikslinant jose pateikiamas nuorodas į AAĮ, kadangi AAĮ projektu keičiama nurodytų straipsnių numeracija.

4 straipsniu, atsižvelgiant į praktinio taikymo metu kylančias problemas, siūloma pakeisti PŪVPAVĮ 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto e papunktį, kuriuo nustatoma, kada poveikio aplinkai vertinimo subjekto teisėmis planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese yra kviečiamos dalyvauti aplinkos ministro įgaliotos saugomų teritorijų institucijos. Suderinant su PŪVPAVĮ 2 straipsnio 2 dalyje esančia termino „Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos artima aplinka“ apibrėžtimi ir Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 24 straipsnio 10 bei 13 dalimis¹⁸, ir atsižvelgiant į tai, kad saugomoms teritorijoms yra nustatomi jų steigimo tikslai patikslinama, kad tai daroma tik tais atvejais kai planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas tikėtina gali daryti neigiamą poveikį valstybės saugomoms teritorijoms, įskaitant Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijas, atsižvelgiant į teritorijos steigimo ar nustatymo ir apsaugos tikslus.

Vadovaujantis 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (toliau – Buveinių direktyva) nuostatais, kurie yra perkelti į STĮ 24 straipsnį „Natura 2000“ tinklo teritorijos yra nustatomos 2 etapais. Pirmajame etape nustatomos „Natura 2000“ tinklo teritorijos ir patvirtinamos jų ribos, saugomos vertybės, antruoju – teritorijos ribose nustatomi apsaugos tikslai, šis etapas turi būti įgyvendinamas per 6 metus, tačiau praktikoje tai užtrunka ir ilgiau. STĮ 24 straipsnio 13 dalyje įtvirtinta, kad ir „Natura 2000“ teritorijoms dar esančioms 1 etape turi būti taikoma ne mažesnė apsauga nei teritorijoms, kurioms jau patvirtinti apsaugos tikslai, ši nuostata perkelta iš Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalies.

Valstybės saugomų teritorijų steigimo tikslai nustatyti STĮ 6, 8, 13, 15 ir 17 straipsniuose. Veiklų saugomose teritorijose reglamentavimas įtvirtintas STĮ 7, 9, 14, 16, 18 straipsniuose, taip pat Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme.

5 straipsniu siūloma pakeisti PŪVPAVĮ 7 straipsnio 1 dalį, suderinant ją su PŪVPAVĮ 2 straipsnio 2 dalyje esančia termino „Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos artima aplinka“ apibrėžtimi ir nurodant, kad planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas atliekamas, kai planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti ne bet kokią, o būtent reikšmingą neigiamą poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms, analogiškai kaip siūloma ir PŪVPAVĮ projekto 2 straipsnyje pakeisti PŪVPAVĮ 3 straipsnio 1 dalį.

Taip pat siekiant užtikrinti tinkamą visuomenės dalyvavimą atrankos procedūrose ir atsižvelgiant į tai, kad galimos situacijos, kai PAV subjektai savo pasiūlymus pateiks anksčiau nei pasibaigs visuomenei nustatytas terminas, siūloma patikslinti 7 straipsnio 6 dalį, nustatant, kad terminas skirtas atsakingajai institucijai priimti atrankos išvadą arba pareikalauti papildyti atrankos informaciją skaičiuojamas nuo PAV subjektų išvadų pateikimo ir termino, per kurį visuomenė teikia pasiūlymus, pabaigos.

¹⁸ „10. Planai ir projektai, neskirti arba nebūtinai buveinių apsaugai svarbiai teritorijai tvarkyti, bet galintys ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais ar projektais, turi būti vertinami dėl galimo poveikio teritorijai Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme ar Vyriausybės tvirtinamame planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše nustatyta tvarka, atsižvelgiant į teritorijos apsaugos tikslus. Atsižvelgdamos į poveikio teritorijai vertinimą ir šio straipsnio 11 dalies nuostatas, valstybės ar savivaldybių institucijos ar įstaigos gali pritarti planui ar projektui tik įsitikinusios, kad planas ar projektas neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisumo, ir prireikus išsiaiškinusios visuomenės nuomonę.

13. Šio straipsnio 9, 10 ir 11 dalyse nustatyti apsaugos reikalavimai vietovėms pradedami taikyti, kai jas aplinkos ministras įrašo į Vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą. Šio straipsnio 4 dalies 4 punkte nurodytu atveju, kai Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba konsultuojasi su Europos Komisija, kol bus priimtas administracinis sprendimas dėl vietovės priskyrimo Europos Bendrijos svarbos teritorijoms, teritorijai taikomi šio straipsnio 9 dalyje numatyti apsaugos reikalavimai.“

6 straipsniu siūloma pakeisti PŪVPAVĮ 8 straipsnio 1 dalį siekiant užtikrinti tinkamą visuomenės dalyvavimą PAV programos derinimo procedūrose ir atsižvelgiant į tai, kad galimos situacijos, kai PAV subjektai savo išvadas pateiks anksčiau nei baigsis visuomenei nustatytas terminas, nustatant, kad terminas skirtas atsakingajai institucijai priimti sprendimą dėl programos tvirtinimo skaičiuojamas nuo PAV subjektų išvadų pateikimo ir termino, per kurį visuomenė teikia pasiūlymus, pabaigos.

Analogiškai siūloma pakeisti ir PŪVPAVĮ 8 straipsnio 12 dalį, užtikrinant, kad nekiltų netinkamo interpretavimo dėl PAV dokumentų rengėjui PAV programos taisymui ir (ar) tikslinimui termino atskaitos datos.

7 straipsniu siūloma pakeisti PŪVPAVĮ 1 priedo 6.2 papunktį, kuriame pateikiamas reikalavimas atlikti poveikio aplinkai vertinimą neorganinių cheminių medžiagų gamybai pramoniniu mastu naudojant cheminės konversijos procesus, ir nustatyti, kad jis netaikomas vandenilio gamybai vandens elektrolizės būdu, ir papildyti 6.7.papunkčiu, kuriame siūloma nustatyti, kad prievolė atlikti poveikio aplinkai vertinimą taikoma vandenilio gamybai vandens elektrolizės būdu, kai gamybos pajėgumas – 50 ar daugiau tonų per parą.

Europos Komisija sampratą, kas yra pramoninis mastas, sieja su direktyva 2010/75/ES, todėl vandenilio gamybai poveikio aplinkai vertinimas privalomas, jei jis gaminamas komerciniais tikslais nepriklausomai nuo gamybos masto ir būdo. 2024 m. pakeitus direktyvą 2010/75/ES, jos I priedas buvo pakoreguotas taip, kad vandens elektrolizės būdu vykdoma vandenilio gamyba būtų perkelta iš 4.2(a) veiklos į atskirą 6.6 veiklą. Be to, mažesniems elektrolizės įrenginiams nebetaikoma direktyva 2010/75/ES, nes 6.6 veikla apima tik didelius elektrolizės įrenginius, kurių gamybos pajėgumas viršija 50 tonų per dieną.

Vandenilio gamybai elektrolizės būdu bus taikomi specifiniai geriausių prieinamų gamybos būdų reikalavimai, kadangi šio gamybos būdo pobūdis ir susiję aplinkosauginiai poveikiai labai skiriasi nuo kitų cheminių procesų. Iš tiesų, priešingai nei kiti gamybos procesai, elektrolizė neteršia oro teršalais ar šiltnamio dujomis. Pagrindiniai su šia veikla susiję aplinkosauginiai aspektai yra vandens ir energijos sąnaudos, o taip pat galimos (nors retos ir ribotos) PFAS išlakos į vandenį, kylančios dėl pažeistų elektrolizės membranų. Mažesni elektrolizeriai neįtraukti, nes jų poveikis aplinkai tikėtina bus mažas.

Konsultuojantis su Europos Komisija, gauta tokia nuomonė, kad didelių elektrolizerių įtraukimas į direktyvos 2010/75/ES taikymo sritį aiškiai rodo, kad jų poveikis aplinkai eksploatacijos metu nėra nereikšmingas, todėl tokiems elektrolizeriams (kurių pajėgumas viršija 50 tonų per dieną) privalomas ir poveikio aplinkai vertinimas. Projektams, kurių pajėgumas mažesnis nei šis slenkstis, turėtų būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo.

Taip pat siūloma patikslinti 1 priedo 6.7 papunktį, atsižvelgiant į tai, kad 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/52/ES, nustato, kad sprogmenų ir (ar) sprogiųjų medžiagų gamybai direktyva taikoma, kai gamyba vykdoma pramoniniu mastu ir vykstant cheminei konversijai.

8 straipsniu siūloma pakeisti PŪVPAVĮ 2 priedo 6.1 papunktį, nustatant, kad jis netaikomas vandenilio gamybai vandens elektrolizės būdu, ir papildyti 6.8.papunkčiu, kuriame siūloma nustatyti, kad prievolė atlikti atranką taikoma vandenilio gamybai vandens elektrolizės būdu, kai gamybos pajėgumas mažiau kaip 50 tonų per parą. Šio siūlymo paaiškinimas pateiktas aukščiau.

Ankstesnio PŪVPAVĮ pakeitimo projekto rengimo metu buvo nustatyta, kad tam tikros nuostatos PŪVPAVĮ neatitiko Direktyvos 2011/92/ES, taip atsitiko dėl kai kurių šios direktyvos nuostatų netinkamo vertimo į lietuvių kalbą. Aplinkos ministerijos specialistai atliko išsamią direktyvos

2011/92/ES vertimo analizę ir nustatė daugiau netikslumų, dėl kurių pašalinimo kreiptasi į Europos Komisiją ir suderinta atitinkami direktyvos vertimo į lietuvių kalbą pataisymai, šie klaidų ištaisymai paskelbti 2026-05-04¹⁹. Atsižvelgiant į tai, kad patikrinus nustatyta, kad PŪVPAVĮ 2 priede vis dar liko keli netikslumai, siūloma juos pataisyti, atitinkamai siūloma patikslinti 2 priedo 7.1²⁰, 7.2²¹ papunkčius bei 13²² punktą.

Taip pats siekiant užtikrinti PŪVPAVĮ naudojamų terminų suderinamumo su Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu ir skatinti pakartotinį atliekų naudojimą, siūloma patikslinti PŪVPAVĮ 2 priedo 11.5 ir 11.7 papunkčius.

Atsižvelgiant į PŪVPAVĮ 3 straipsnio 8 dalies nuostatas, numatančias, kad planuojama ūkinė veikla negali būti skaidoma į mažesnio masto planuojamas ūkines veiklas, jeigu taip galėtų būti išvengta poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir įvertinus tai, kad PAV įstatymo 2 priedo 14 punkte nenumatytas sumavimas per paskutinius 5 kalendorinius metus atliktų veiklos pakeitimų ar išplėtimų, siūloma patikslinti PŪVPAVĮ 2 priede esančią 3 pastabą, papildant ją nuoroda į 2 priedo 14 punktą.

Atsižvelgiant į tai, kad siūlomi pakeitimai nedaro jokios įtakos pradėtoms procedūroms, o pagal bendrąjį principą teisės aktai netaikomi atgal, pereinamosios įsigaliojimo nuostatos nereikalingos.

AAVPI projektas

1 straipsniu siūloma pakeisti 20 straipsnio 1 dalies 11 punktą, patikslinant jame sąsąją su AAĮ 17 straipsniu. Siūloma patikslinti, kad nustačius AAĮ 17 straipsnio 3 ir 4 dalyje nurodytus atvejus duodamas privalomasis nurodymas pašalinti pažeidimą. Šiuo atveju pažeidimo esmė yra ūkinės veiklos vykdymas, neatlikus atitinkamai atrankos ar PAV, todėl toks pažeidimas gali būti nutraukiamas dviem būdais: nutraukiant ūkinę veiklą arba atlikus atranką arba PAV per nustatytą terminą.

Siekiant užtikrinti lygiavertes sąlygas, kokias atvejais yra stabdoma ūkinė veikla, t. y. numatant, kad privalomasis nurodymas stabdyti ūkinę veiklą duodamas tik tuomet, kai jos tęsimas kelia realią grėsmę aplinkai ir žmogaus sveikatai, o ne visais atvejais, kai ūkinė veikla vykdoma neatlikus atrankos ar PAV, ir atsižvelgiant į tai, kad bendrieji ūkinės veiklos stabdymo, jei daroma žala (reikšmingas neigiamas poveikis aplinkai), principai nustatyti AAVPI 20 straipsnio 1 dalies 2 punkte²³, siūloma atsisakyti 20 straipsnio 1 dalies 11 punkto nuostatos dalies dėl ūkinės veiklos stabdymo.

2 straipsniu, 3 straipsnio 2 dalimi ir 4 straipsniu siūloma patikslinti AAVPI 22 straipsnio 5 dalies, 23 straipsnio 3 dalies ir 26 straipsnio 3 dalies nuostatas, kuriose pateikiama nuoroda į keičiamo AAVPI 20 straipsnio 1 dalies 11 punktą, atsisakant šios nuorodos, nes minėtose keičiamo AAVPI

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32011L0092R%2806%29>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32014L0052R%2804%29>

²⁰ „7.1. augalinių ar gyvūninių gyvūninių riebalų ir aliejaus gamyba (kai gamybos pajėgumas – 5 ar daugiau tonų per parą);“. Direktyvos 2011/92/ES angliškas atitikmuo: „7 (a) Manufacture of vegetable and animal oils and fats;“.

²¹ „7.2. augalinių ar gyvūninių gyvūninių maisto produktų konservavimas ar pakavimas (kai gamybos pajėgumas – 5 ar daugiau tonų per parą);“. Direktyvos 2011/92/ES angliškas atitikmuo: „7 (b) Packing and canning of animal and vegetable products;“.

²² „13. Į Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 1 priede pateiktą rūšių sąrašą įrašyta planuojama ūkinė veikla, skirta eksperimentiniam tobulinimui **naujų produktų ir (ar) metodų kūrimui ir (ar) jų išbandymui** ir vykdoma ne ilgiau kaip 2 metus.“ Direktyvos 2011/92/ES angliškas atitikmuo: „13 (b) Projects in Annex I, undertaken exclusively or mainly for the development and testing of new methods or products and not used for more than two years.“

²³ „(2) jeigu nustatytas taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ar taršos leidimo sąlygų nesilaikymas dėl neleidžiamo teršalų išmetimo, atliekų susidarymo, laikymo ar apdorojimo arba neteisėto gamtos išteklių naudojimo ir (ar) vykdomas neteisėtas aplinkos teršimas, ir (ar) neteisėtai naudojami ar naikinami gamtos ištekliai, ir (ar) daroma žala aplinkai ir vykdoma veikla didina pažeidimo mastą, duodamas privalomasis nurodymas sustabdyti tai lemiančią veiklą;“.

nuostatose nustatytas teisinis reguliavimas, susijęs su privalomųjų nurodymų sustabdyti ūkine veikla davimu, o pagal projekto nuostatas ūkinė veikla nebūtų stabdoma.

Nors AAVPI pakartotinis privalomojo nurodymo termino pratęsimas nenumatytas, kaip tai buvo numatyta iki 2020-04-30 galiojusioje Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo redakcijoje, siekiant teisinio aiškumo aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą atliekančiai institucijai įgyvendinant privalomojo nurodymo pratęsimo reikalavimus, AAVPI 23 straipsnio 1 dalies nuostatas susijusias su privalomojo nurodymo pratęsimu siūloma **3 straipsnio 1 dalimi** detaliau ir aiškiau reglamentuoti nurodant, kad privalomasis nurodymas gali būti pratęsimas tik vieną kartą.

SI projektas

Siūloma pakeisti 47 straipsnio 2 ir 3 dalis, patikslinant jose pateikiamas nuorodas į AAĮ, kadangi AAĮ projektu keičiama nurodytų straipsnių numeracija.

TTTIPĮ projektas

Siūloma pakeisti 6 straipsnio 1 dalį, patikslinant joje pateikiamą nuorodą į AAĮ, kadangi AAĮ projektu keičiama nurodytų straipsnių numeracija.

BSI projektas

Siūloma pakeisti 25 straipsnio 11 dalį, patikslinant joje pateikiamą nuorodą į AAĮ, kadangi AAĮ projektu keičiama nurodytų straipsnių numeracija.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus šiuos pakeitimus bus įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimai, nustatytos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos, todėl tikėtina sumažės pažeidimų, darančių neigiamą poveikį aplinkai. Nustačius veiksmingas baudas, pareigūnų vykdoma priežiūra duos laukiamų rezultatų (tikslų) aplinkos apsaugos srityse.

Įtvirtinta galimybė fiziniams asmenims reikalauti žalos sveikatai atlyginimo turės teigiamą poveikį visuomenei, skatins pasitikėjimą valstybės institucijomis ir pačia valstybe.

Neigiamų pasekmių priėmus įstatymų pakeitimus nenumatoma.

Nors naujų funkcijų atsiradimas nenumatomas, nes institucijos atliks tas pačias funkcijas kaip iki šiol, tačiau AAĮ ir ANK siūlomi nauji straipsniai, pagal kuriuos aplinkos apsaugos pareigūnams nustatoma pareiga pradėti administracinio nusižengimo teiseną ir atlikti tyrimus. Naujų administracinių nusižengimų ir juridinių asmenų padarytų pažeidimų sudėčių tyrimas suponuoja papildomų procesinių veiksmų atlikimą (teisenos pradėjimą, įrodymų rinkimą ir vertinimą, procesinių dokumentų rengimą, nutarimų priėmimą, dalyvavimą byloje teisme ir kt.), o tai didina pareigūnų darbo krūvį. Pažymėtina, kad Aplinkos ministerija nuolatos peržiūri pavaldžių institucijų atliekamas funkcijas ir skiria finansavimą jų vykdymui, atsižvelgdama į atliekamų funkcijų visumą, todėl galimas aplinkos apsaugos valstybinę priežiūrą vykdančios institucijos darbo krūvio padidėjimas bus vertinamas bendrame kontekste.

GVTNTĮ projektas

Poveikis aplinkai

GVNTNTĮ projekto nuostatos, skirtos energinio neutralumo pasiekimui, gali reikšmingai sumažinti energijos vartojimą ir prisidėti prie aplinkos tausojimo, pasitelkiant atsinaujinančių energijos išteklių gamybą, pvz.: saulės energijos gamybą, naudojant komunalinių nuotekų valymo įrenginiuose esančius paviršius; biodujų gamybą iš nuotekų dumblo; šilumos ar kinetinės energijos panaudojimą. Tai sumažins išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį, prisidedant prie 2050 m. klimato neutralumo tikslų įgyvendinimo.

Integruoti komunalinių nuotekų tvarkymo planai, kurie būtų grindžiami vietos sąlygų analize, padės efektyviau valdyti paviršinių nuotekų išsiliejimus ir sumažinti jų poveikį aplinkai, ypač taikant gamtinius sprendimus vietoj tradicinės „pilkosios infrastruktūros“.

Poveikis ekonomikai ir verslo sąlygoms

Siekiant užtikrinti efektyvų energijos naudojimą, reikalingos investicijos į komunalinių nuotekų valymo įrenginių modernizavimą ir atsinaujinančių energijos išteklių technologijas. Tai suteikia galimybę vandentvarkos įmonėms tapti konkurencingesniam ir atsparesniam energetikos sektoriaus pokyčiams.

Integruotųjų komunalinių nuotekų tvarkymo planų planavimas ir įgyvendinimas skatins savivaldybes ir verslą priimti geriausią praktiką, įvertinant vietos sąlygas, ir plėtoti inovatyvius sprendimus komunalinių nuotekų tvarkymui. Žaliųjų ir mėlynųjų erdvių plėtra, taip pat investicijos į gamtinius sprendimus, gali sukurti naujas verslo galimybes, nors tai gali reikšti tam tikras pradines investicijas į infrastruktūrą ir technologijas, ilgainiui tokių priemonių įgyvendinimas padės sumažinti nuotekų valymo kaštus ir energijos sąnaudas. Tai taip pat prisidės prie didesnio efektyvumo ir mažesnių taršos kaštų, kurie bus padengti per žaliųjų iniciatyvų finansavimą, ir paskatins vandentvarkos įmones investuoti į tvaresnes technologijas.

Poveikis klimatui

Atsinaujinančių energijos išteklių gamyba komunalinių nuotekų valymo įrenginiuose ne tik prisideda prie energinio efektyvumo, bet ir padeda sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Įgyvendinus energinio neutralumo tikslą sektoriuje, ženkliai sumažės ŠESD kiekis, o tai padės pasiekti ES ir nacionalinius klimato tikslus, įskaitant 2050 m. klimatui neutralumo tikslą. Be to, bus užtikrinta, kad atsinaujinančių energijos išteklių gamyba atitiktų Direktyvos (ES) 2018/2001 reikalavimus.

Įgyvendinus GVTNTĮ projektą ir taikant integruotąjį komunalinių nuotekų tvarkymo planavimą, sumažės šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio išmetimas, nes bus skatinamas energijos vartojimo efektyvumas, mažinamas azoto, anglies dioksido, metano išmetimas ir didinama atsinaujinančių išteklių energijos gamyba. Be to, šios priemonės padės sumažinti paviršinių nuotekų keliamą taršą, ypač pirmųjų liūčių po ilgo sauso periodo metu, ir paskatins investicijas į žaliąsias ir mėlynąsias erdves.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus Projektus neigiamų pasekmių kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti Projektai turės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai. AAĮ, ANK ir BK įtvirtintos nuostatos dėl sankcijų neigiamo poveikio verslui neturės, nes sankcijos bus taikomos tik už teisės aktų pažeidimus. Neteisėtai besielgiantys verslo subjektai dėl teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir sąlygų nesilaikymo sulauktų teisinių pasekmių, o sąžiningi verslo subjektai, investuojantys į aplinkosaugą ir patiriantys didesnes sąnaudas, įgytų pranašumą.

Siūlomi pakeitimai užtikrins, kad ūkio subjektai už pažeidimus negalėtų išvengti realiai atgrasančios baudos. Verslui, vykdančiam veiklą teisėtai ir nepažeidžiant nustatytų sąlygų, siūloma sankcijų taikymo sistema greičiau turės teigiamos įtakos, nes sumažės nesąžiningos konkurencijos rizika kadangi pažeidimų darymas nebegalės būti laikomas ekonomiškai naudingu.

Dėl AAI įtvirtinto reikalavimo pramonės įmonėms įdiegti AVS įmonės gali turėti papildomų kaštų, tačiau manytina, kad, atsižvelgus į tai, kad nemažai stambių pramonės įmonių jau yra įsidiegusios AVS ir jas reikės tik prisitaikyti prie naujų reikalavimų, manytina, kad neigiamas poveikis bus laikinas, nedidelis, valdomas ir nepalyginamai mažesnis už ilgalaikę naudą (tiek pačiam verslui, tiek rinkai, tiek valstybei).

Atsižvelgiant į tai, kad Direktyva (ES) 2024/1785 išplečiamas ūkio subjektų, kuriems privalomas TIPK leidimas skaičius, kai kuriems paukštininkystės ir kiaulininkystės veiklą vykdančioms asmenims reikės gauti TIPK leidimą, o tai taip pat susiję su papildomais kaštais.

Pažymėtina, kad šiuo metu Europos Sąjungos lygmenyje vyksta Direktyvos (ES) 2024/1785 nuostatų, susijusių su AVS diegimo reikalavimais, peržiūra – Europos Komisija yra pateikusi pasiūlymus dėl šių reikalavimų supaprastinimo ir sumažinimo (vadinamasis „Omnibus VIII“ paketas). Atsižvelgiant į tai, galutinė AVS diegimo reikalavimų apimtis, konkretūs reikalavimai, taip pat subjektų, kuriems tokie reikalavimai bus taikomi, ratas šiuo metu nėra aiškūs ir gali iš esmės keistis. Dėl šios priežasties šiame etape atliktas prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimas būtų grindžiamas prielaidomis (t. y. būtų ganėtinai spekuliatyvus) ir neatspindėtų realios būsimos reguliavimo naštos, todėl neatitiktų teisėkūros aiškumo ir proporcingumo principų. Taip pat pažymėtina, kad įstatymo projekte nustatoma tik pareiga įdiegti AVS, o konkretūs AVS turinio, diegimo, įgyvendinimo, viešinimo reikalavimai bei terminai bus nustatyti įgyvendinamuosiuose teisės aktuose. Būtent šie reikalavimai lems faktinę administracinę ir finansinę naštą ūkio subjektams.

Atsižvelgiant į tai, tikslinga ir metodologiškai pagrįsta prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimą atlikti rengiant ir derinant įgyvendinamuosius teisės aktus, kai bus aiškus galutinis Europos Sąjungos teisinis reguliavimas ir nustatomi konkretūs reikalavimai rengiant Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-528 patvirtintų TIPK taisyklių pakeitimą.

Atliktas PŪVPAVĮ prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimas, vertinimo metu paskaičiuota, kad išlaidos mažės 105 000 Eur. Atliktas AAI projekto prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimas, vertinimo metu paskaičiuota, kad išlaidos mažės 8 390 Eur. Atliktas GVTNTĮ projekto prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimas, vertinimo metu paskaičiuota, kad išlaidos padidės 894 473,13 Eur (išlaidos susijusios su Direktyvos (ES) 2024/3019 perkėlimu). Vertinant nacionalinį reglamentavimą – išlaidos mažės 42 396 Eur.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Teisės aktų priimti, keisti, pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. AAĮ projektu nustatomos naujos sąvokos: visuomenė, tarša, taršos prevencija, ir tikslinamos esamos: aplinkos apsauga, aplinkos apsaugos normatyvas, neigiamas poveikis ar pasekmės aplinkai, teršimas, suinteresuota visuomenė. AOAĮ projektu nustatomos naujos sąvokos: aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai nustatymo teritorinis vienetas, jautrūs gyventojai ir pažeidžiamos grupės, suinteresuota visuomenė; tikslinamos esamos: aglomeracija, aplinkos oro užterštumo pavojaus slenkstis, aplinkos oro užterštumo vertinimo zona, siektina aplinkos oro užterštumo vertė, teršalas; tikslinamos esamos (perkeltas jas iš žemesnio lygmens teisės aktų): aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai koncentracijos tikslas, aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai rodiklis, aplinkos oro užterštumo vidutinio poveikio žmonių sveikatai sumažinimo įpareigojimas, ilgalaikis aplinkos oro užterštumo mažinimo tikslas, informavimo apie aplinkos oro užterštumą slenkstis, kritinis aplinkos oro užterštumo lygis. GVTNTĮ projektu nustatomos naujos sąvokos: apkrova, atskiroji nuotekų tvarkymo sistema, gamybinės nuotekos, gamtinė aplinka, integruotasis komunalinių nuotekų tvarkymo planas, išmanusis geriamojo vandens apskaitos prietaisas, komunalinės nuotekos, nepaskirstytas geriamojo vandens kiekis, nuotekų dumblas, nuotekų priimtuvai, nuotekų valykla, mišrioji kanalizacija, pateikimas rinkai, paviršinių nuotekų išsiliejimas, sanitarija, sanitarinės paslaugos, sanitariniai įrenginiai. Tikslinamos šios sąvokos: aglomeracija, geriamojo vandens apskaitos prietaisai, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinė kaina, individualiojo nuotekų tvarkymo įrenginiai, paviršinės nuotekos. JAAĮ projektu nustatomos nauja išmetamųjų dujų valymo sistemos likučių sąvoka ir tikslinamos atliekų šalinimo į jūrą, laivų atliekų, teršiančios medžiagų sąvokos. Sąvokos suderintos su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

Kitų Projektuose nenustatomos naujos sąvokos ir jas įvardijantys terminai.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis, Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Projektus, turės būti pakeisti ar priimti nauji žemiau nurodyti teisės aktai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimas Nr. 1138 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“;
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. liepos 30 d. nutarimas Nr. 522 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymą“;
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimas Nr. 967 „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 1458 „Dėl Konkretų valstybės rinkliavos dydžių sąrašo ir Valstybės rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“;
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 1317 „Dėl Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo įgyvendinimo“;

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. birželio 7 d. nutarimas Nr. 440 „Dėl Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 5 straipsnio įgyvendinimo“ (Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašas, Atsiskaitymo už patiektą geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas tvarkos aprašas);

7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 1378 „Dėl valstybės institucijų pareigų ir įgaliojimų organizuojant, koordinuojant, vadovaujant ir vykdant žmonių paieškos ir gelbėjimo, taip pat teršimo incidentų likvidavimo darbus“;

8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. balandžio 5 d. nutarimas Nr. 253 „Dėl Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo įgyvendinimo“.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymai:

1. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. D1-885 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. D1-528 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“;

3. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymas Nr. D1-259 „Dėl Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo“;

4. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2021 m. liepos 30 d. įsakymas Nr. D1-444 „Dėl Planuojamos ūkinės veiklos objekto patikrinimo prieš eksploatavimo pradžią tvarkos aprašo patvirtinimo“;

5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. 596 „Dėl Aplinkos oro kokybės vertinimo valstybės lygmeniu tvarkos aprašo patvirtinimo“;

6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl Sąrašo teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas siekiant vertinti ir valdyti aplinkos oro užterštumą Europos Sąjungos lygmenyje ribojamų teršalų pirmtakais ir kitais aplinkosauginiu požiūriu aktualiais teršalais patvirtinimo“ (naujas);

7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. birželio 12 d. įsakymas Nr. D1-289 „Dėl aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, gyvsidabriu, nikeliu ir policikliniais aromatiniais angliavandeniliais vertinimo valstybės lygmeniu tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*);

8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. D1-629 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo ir priežiūros taisyklių patvirtinimo“;

9. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. D1-636 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklių patvirtinimo“;

10. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. D1-236 „Dėl Nuotekų tvarkymo reglamento patvirtinimo“;

11. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. D1-639 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės reikalavimų patvirtinimo“;

12. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 24 d. įsakymas Nr. D1-37 „Dėl informacijos apie nuotekų tvarkymą rinkimo ir teikimo Europos Komisijai patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymai:

1. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. spalio 30 d. įsakymas Nr. 470/581 „Dėl Zonų ir aglomeracijų sąrašų patvirtinimo“;

2. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 11 d. įsakymas Nr. 591/640 „Dėl Aplinkos oro užterštumo sieros dioksidu, azoto dioksidu, azoto oksidais, benzeno, anglies monoksidu, švinu, kietosiomis dalelėmis ir ozonu normų patvirtinimo“;

3. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gegužės 26 d. įsakymas Nr. D1-265/V-436 „Dėl Visuomenės, suinteresuotų institucijų ir įstaigų informavimo apie aplinkos oro užterštumo lygius tvarkos aprašo patvirtinimo“;

4. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. D1-153/V-246 „Dėl Aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, nikeliu ir benzo(a)pirenu siektinų verčių patvirtinimo“ (*pripažinti netekusiu galios*).

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2009 m. lapkričio 9 d. įsakymas Nr. V-1044/D1-673/1V-596 „Dėl teršimo incidentų likvidavimo jūros rajone darbų plano patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Krašto apsaugos ministro įsakymas

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro įsakymas „Dėl naftos krovos iš laivo į laivą Lietuvos Respublikos jūros rajone tvarkos nustatymo“.

Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos nutarimai:

1. Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. O3-92 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bei paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikos patvirtinimo“;

2. Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2018 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. O3E-459 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bei paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų įmonių apskaitos atskyrimo taisyklių ir susijusių reikalavimų sąvado patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2021 m. lapkričio 18 d. įsakymas Nr. V-2627 „Dėl SARS-CoV-2 viruso ir jo atmainų buvimo nuotekose stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (dėl žmonių užkrečiamųjų ligų sukėlėjų stebėsenos).

Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymas

Lietuvos Respublikos energetikos 2012 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 1-148 „Dėl energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams audito atlikimo tvarkos ir sąlygų ir energijos vartojimo pastatuose, įrenginiuose ir technologiniams procesams auditą atliekančių specialistų rengimo ir atestavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Priėmus Projektus jiems įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų (išskyrus GVTNTĮ projektą) ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

Įgyvendinant GVTNTĮ projektą, savivaldybėms reikės pakeisti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus, juose patikslinant aglomeracijų ribas (pasikeitė aglomeracijos vertinimo dydis), bei parengti integruotuosius komunalinių nuotekų tvarkymo planus 100 000 GE dydžio ir didesnių aglomeracijų nuotekų surinkimo teritorijoms. Atsižvelgiant į tai, planuojama, kad reikės apie 3 mln. Eur.

Direktyvos (ES) 2024/3019 nuostatomis (visose aglomeracijose nuo 1 000 GE išvystyta centralizuota nuotekų surinkimo sistemos plėtra; griežtesni reikalavimai tretiniam nuotekų valymui (azoto ir fosforo šalinimas); nauji reikalavimai nuotekų valymo įrenginių energijos vartojimo neutralumui, siekiant padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą bei gamybą, išnaudojant biodujų gamybos arba atliekinės šilumos išgavimo ir naudojimo galimybes) įgyvendinti, ilgalaikėje perspektyvoje apimant 20 metų reikės apie 300 mln. Eur. Pagrindinis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo finansavimo šaltinis – abonentų ir vartotojų lėšos, sumokėtos už suteiktas geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugas. Darant prielaidą, kad per 20 metų reikės investuoti 300 mln. Eur, o sukurto turto naudingo tarnavimo laikotarpis būtų 20 metų, vidutinė geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kaina palaipsniui augtų – nuo 0,5 proc. pirmaisiais metais iki 8 proc. paskutiniais metais.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Administracinis nusižengimas, aplinka, aplinkos apsauga, laivai, leidimas, taršos prevencija, teršiančios medžiagos, sankcijos, žala aplinkai, vanduo.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.